

การสัมมนา

เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
: แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและศาลไทย”

โดย

สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๔

ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

โครงการสัมมนา เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
: แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและศาลไทย”

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันมีการบัญญัติกฎหมายกำหนดให้ศาลยุติธรรมนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้กับคดีหลายประเภท ได้แก่ คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีเลือกตั้ง คดีแรงงาน คดีคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนั้นตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ... กำหนดให้นำวิธีพิจารณาคดีดังกล่าวไปใช้กับคดีทุจริตต่อหน้าที่ สำหรับศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง กฎหมายกำหนดให้มีการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่ากฎหมายในปัจจุบันมีแนวโน้มในการกำหนดให้ศาลต่าง ๆ นำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก ในขณะนี้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการดำเนินคดีโดยใช้วิธีพิจารณาคดีแบบกล่าวหาซึ่งมีลักษณะคล้ายกับวิธีพิจารณาคดีของประเทศในระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศสหรัฐอเมริกา การเสริมสร้างให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาแบบไต่สวนเป็นอย่างดี จะช่วยให้การพิจารณาคดีของศาลต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ทางสถาบันวิจัยและพัฒนาสังคมจึงเห็นสมควรจัดสัมมนา เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล : แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและศาลไทย” เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว และพิจารณานำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาลต่างประเทศ
๒. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาลไทย
๓. เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล และพัฒนาแนวทางในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
๔. เพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากการสัมมนาเผยแพร่ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

๓. วิธีการสัมมนา

การอภิปราย โดยนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

๔. ผู้เข้าร่วมการสัมมนา

ผู้พิพากษา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง อัยการ ตำรวจ ทนายความ
เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม นักวิชาการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๔๕๐ คน

๕. ระยะเวลาและสถานที่

วันอังคารที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๔ เวลา ๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ นาฬิกา ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์
คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

๖. ผู้รับผิดชอบโครงการ

สถาบันวิจัยและพัฒนาสภัดี สำนักงานศาลยุติธรรม

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เพื่อทราบแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาลต่างประเทศ
๒. เพื่อทราบแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาลไทย
๓. เพื่อทราบข้อดีและข้อเสียของการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล และสามารถ
พัฒนาแนวทางในการนำวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
๔. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลความรู้ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากร
ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้มีการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป

กำหนดการสัมมนา เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
: แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและศาลไทย”

วันอังคารที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๔

ณ โรงแรม มิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร

• • • • •

๘.๓๐ น. - ๙.๐๐ น. ลงทะเบียนและรับเอกสาร

๙.๐๐ น. - ๙.๑๕ น. พิธีเปิด

❖ นายมนตรี ยอดปัญญา	รองประธานศาลฎีกา	ประธานในพิธีเปิด
❖ นายภัทรศักดิ์ วรรณแสง	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ
ในศาลอุทธรณ์ประจำ
สำนักประธานศาลฎีกา	ผู้กล่าวรายงาน

๙.๑๕ น. - ๑๒.๐๐ น. การอภิปราย เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล : แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศ”

อภิปรายโดย

❖ Sen. Public Pros. Anette Milk	ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายเยอรมัน
❖ Professor Dr. Pierre Esplugas	ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายฝรั่งเศส
❖ นายธรรมนูญ พิตยาภรณ์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา
ทำงานที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์

๑๒.๐๐ น. - ๑๓.๐๐ น. รับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น. การอภิปราย เรื่อง “การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล : แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลไทย”

อภิปรายโดย

❖ ดร. หัสวุฒิ วัชรวิริยกุล	ประธานศาลปกครองสูงสุด
❖ ศาสตราจารย์พิเศษจรูญ รักดิธนากุล	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
❖ นายสมจิตร ทองศรี	อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง
❖ นายอนุรักษ์ สง่อรักษ์กุล	เลขานุการแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
❖ นายสีก กอแสงเรือง	นายกสภานายความ
❖ นายธรรมนูญ พิตยาภรณ์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา
ทำงานที่สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์

หมายเหตุ : มีล่ามแปลระหว่างการสัมมนา

กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

มีอาหารว่างและเครื่องดื่มบริการระหว่างประชุม

สารบัญ

1. เอกสารประกอบการสัมมนา
2. บทความ
3. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง
4. ประวัติวิทยากร

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

เอกสารประกอบการสัมมนา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ตำรวจ
(www.library.coj.go.th)

THE GERMAN CODE OF CRIMINAL PROCEDURE

คลังข้อมูลกฎหมาย
(www.library.co.th)

CHAPTER V

PREPARATION OF THE MAIN HEARING

Section 213.

[Setting the Date for the Main Hearing]

The date for the main hearing shall be set down by the presiding judge.

Section 214.

[Summonses]

(1) The summonses required for the main hearing shall be ordered by the presiding judge. At the same time, the presiding judge shall order that aggrieved parties who are entitled to be joined as private accessory prosecutors pursuant to Section 395 subsection (1) and subsection (2), number 1, be notified of the date of the hearing where there is a note on the file indicating that they have applied to be so joined. Other aggrieved parties who are entitled to be present at the main hearing pursuant to Section 406g subsection (1) shall be notified where there is a note on the files that they have submitted an application to this effect. Section 406d subsection (3) shall apply *mutatis mutandis*.

The registry shall ensure that the summonses are issued and the notifications dispatched.

(2) If it is to be expected that the main hearing will continue over a long period, the presiding judge shall order that all, or individual, witnesses and *expert witnesses* be summoned to appear on a date later than the beginning of the main hearing.

(3) The public prosecution office shall be entitled to summon additional persons directly.

(4) The public prosecution office shall ensure that the objects serving as evidence are produced. This may also be done by the court.

Section 215.

[Service of the Order Opening the Main Proceedings]

The order concerning the opening of the main proceedings shall be served on the defendant at the latest with the summons. In the cases referred to in Section 207 subsection (3) this shall apply *mutatis mutandis* to the bill of indictment subsequently submitted.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 216.

[Summoning the Defendant]

(1) A defendant who is at liberty shall be summoned in writing with the admonition that he shall be arrested and brought before the court if he fails to appear without excuse. In the cases referred to in Section 232 the warning may be omitted.

(2) A defendant who is not at liberty shall be summoned by being notified of the date of the main hearing pursuant to Section 35. The defendant shall then be asked what applications, if any, he wants to make for his defence at the main hearing.

Section 217.

[Time Limit for Summons]

(1) A time limit of at least 1 week must elapse between service of the summons (Section 216) and the day of the main hearing.

(2) If this time limit has not been observed, the defendant may request suspension of the hearing at any time prior to commencement of his examination on the charge.

(3) The defendant may waive observance of this time limit.

Section 218.

[Summoning Defence counsel]

In addition to the defendant, court-appointed defence counsel shall always be summoned; defence counsel of choice shall be summoned if the court was notified of such choice. Section 217 shall apply *mutatis mutandis*.

Section 219.

[Defendant's Applications to Take Evidence]

(1) If the defendant requests that witnesses or experts be summoned or that other evidence be produced for the main hearing, he shall make his applications to the presiding judge, indicating the facts on which evidence is to be taken.

He shall be notified of the direction made following this request.

(2) If the defendant's applications concerning evidence are granted, they shall be communicated to the public prosecution office.

Section 220.

[Summons by the Defendant]

(1) If the presiding judge rejects the application to summon a person, the defendant may have him summoned directly.

He shall be authorized to do so even without a previous application.

(2) A person directly summoned shall be obliged to appear only if, at the time of the summons, the statutory reimbursement for travel expenses and absence from work is offered him in cash or proven to have been deposited at the registry.

(3) If it appears at the main hearing that the examination of a person directly summoned was useful for the purpose of clearing up the case, the court shall, upon application, order that statutory reimbursement from the Treasury be granted to such person.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 221.

[Taking of Evidence Ex Officio]

The presiding judge may also order *ex officio* the production of further items serving as evidence.

Section 222.

[Naming Witnesses]

(1) The court shall provide the public prosecution office and the defendant with the names of the summonsed witnesses and experts in good time, indicating their place of residence or whereabouts. If the public prosecution office makes use of its right pursuant to Section 214 subsection (3), it shall provide to the court and to the defendant the names of the summonsed witnesses and experts in good time, indicating their place of residence or whereabouts.

Section 200 subsection (1), third and fourth sentences, shall apply *mutatis mutandis*.

(2) The defendant shall indicate to the court and to the public prosecution office in good time, the names of the witnesses and experts directly summoned by him or to be brought to the main hearing, indicating their place of residence or whereabouts.

Section 222a.

[Information as to Composition of the Court]

(1) If the main hearing at first instance is held before the Regional Court or the Higher Regional Court, the composition of the court shall be communicated no later than on commencement of the main hearing, indicating the presiding judge and the additional judges and additional lay judges called in. The composition may, by order of the presiding judge, be communicated prior to the main hearing; for the defendant, such communication shall be made to his defence counsel. If the composition, as communicated, changes this shall be indicated no later than on commencement of the main hearing.

(2) If the communication about composition or about a change of composition is received less than one week prior to the commencement of the main hearing the court may, upon application by the defendant, defence counsel or the public prosecution office, interrupt the main hearing to examine the composition, if this is requested at the latest prior to the commencement of the examination of the first defendant on the charges.

(3) The documents which determine the composition may be inspected on behalf of the defendant, only by his defence counsel or an attorney; on behalf of the private accessory prosecutor, only an attorney.

Section 222b.

[Objections concerning Composition of the Court]

(1) If the composition of the court was communicated pursuant to Section 222a, an objection that the court is composed contrary to the rules may be raised only up to commencement of the examination of the first defendant on the charges at the main hearing. The facts on the basis of which the composition is alleged to be contrary to the rules shall be indicated. All objections shall be raised at the same time. Outside the main hearing the objection shall be raised in writing; Section 345 subsection (2), and for the private accessory prosecutor Section 390 subsection (2), shall apply *mutatis mutandis*.

(2) The court, in the composition required for decisions made outside the main hearing, shall decide on the objection.

If it considers the objection to be well-founded it shall declare that itself not to be properly composed. If an objection results in a change in the composition, Section 222a shall not apply to the new composition.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 223.

[Witness Examination on Commission or by Request]

(1) The court may order that a witness or expert be examined by a commissioned or requested judge if illness or infirmity or other insurmountable impediments prevent him from appearing at the main hearing for a long or indefinite period of time.

(2) The same rule shall apply if a witness or an expert cannot reasonably be expected to appear because of the great distance involved.

(3) (Deleted)

Section 224.

[Notification of Participants]

(1) The public prosecution office, the defendant, and defence counsel shall be notified in advance of the dates set down for the examination; their presence at the examination shall not be required. Notification may be dispensed with if it would endanger the success of the investigation. The record made thereof shall be submitted to the public prosecution office and defence counsel.

(2) If a defendant, not being at liberty, has defence counsel, he shall be entitled to be present only at court hearings held at the place where he is in custody.

Section 225.

[Judicial Inspection on Commission]

The provisions of Section 224 shall apply if a judicial inspection is to be made in preparation of the main hearing.

Section 225a.

[Change of Jurisdiction Prior to the Main Hearing]

(1) If a court, prior to the commencement of a main hearing, considers the substantive jurisdiction of a court of higher rank to be established, it shall submit the files to this court through the public prosecution office; Section 209a, number 2a, shall apply *mutatis mutandis*. The court to which the matter has been referred shall decide in a ruling whether it accepts the case.

(2) If the files are submitted to a court of higher rank by a criminal court judge or by a court with lay judges, the defendant may request the taking of specific evidence within a certain time limit to be determined at the time of submission. The court to which the case has been referred shall decide on the application.

(3) The defendant and the court before which the main hearing is to be held shall be named in the ruling accepting the case. Section 207 subsection (2), numbers 2 to 4, subsections (3) and (4) shall apply *mutatis mutandis*. The contestability of the ruling shall be governed by Section 210.

(4) The procedure pursuant to subsections (1) to (3) shall also apply if the court, prior to commencement of the main hearing, considers an objection of the defendant pursuant to Section 6a to be well-founded, and a special criminal division that has priority pursuant to section 74e of the Courts Constitution Act, has jurisdiction. If the court that considers the jurisdiction of another criminal division to be established has priority over the latter pursuant to section 74e of the Courts Constitution Act, it shall refer the case to that chamber with binding effect; the contestability of the decision on the referral shall be governed by Section 210.

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

CHAPTER VI

MAIN HEARING

Section 226.

[Uninterrupted Presence]

(1) The main hearing shall be held during the uninterrupted presence of the persons called upon to reach a judgment, as well as of the public prosecution office and a registry clerk.

(2) The criminal court judge may dispense with the requirement that a registry clerk attend. The decision shall be incontestable.

Section 227.

[More than one Public Prosecutor and Defence counsel]

More than one official of the public prosecution office and more than one defence counsel may participate in the main hearing and share their duties.

Section 228.

[Suspension and Interruption]

(1) The court shall decide on the suspension of a main hearing and on its interruption pursuant to Section 229 subsection (2). The presiding judge shall be competent to order brief interruptions.

(2) An impediment to defense counsel's appearance shall, without prejudice to the provision in Section 145, not entitle the defendant to request suspension of the hearing.

(3) If the time limit set in Section 217 subsection (1) has not been complied with, the presiding judge should inform the defendant of his right to request suspension of the hearing due to defence counsel's inability to attend.

Section 229.

[Maximum Duration of an Interruption]

(1) A main hearing may be interrupted for a period of up to three weeks.

(2) A main hearing may be interrupted for a period of up to one month if it has been conducted for at least ten days prior thereto.

(3) If a defendant or a person called upon to reach a judgment is unable, due to sickness, to appear at a main hearing which has already continued for at least ten days, the running of the time limits referred to in subsections (1) and (2) shall be suspended for the duration of the incapacity, up to a maximum of six weeks; these time periods shall expire no earlier than ten days after the suspension has ended. The court shall determine the commencement and end date of the suspension in an incontestable ruling.

(4) If the main hearing has not been re-commenced by the last day following expiry of the time limit referred to in the previous subsections, the main hearing shall commence *de novo*. If the day following expiry of the time limit is a Sunday, a public holiday or a Saturday, the main hearing may be re-continued on the next working day.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 230.

[Failure of the Defendant to Appear]

- (1) No main hearing shall be held against a defendant who fails to appear.
- (2) If there is no sufficient excuse for the defendant's failure to appear, an order shall be made to bring him before the court, or a warrant of arrest shall be issued.

Section 231.

[Defendant's Duty to be Present]

- (1) A defendant who has appeared may not absent himself from the hearing. The presiding judge may take appropriate measures to prevent the defendant from absenting himself; he may also have the defendant kept in custody during an interruption of the hearing.
- (2) If the defendant nevertheless absents himself, or fails to appear when an interrupted main hearing is continued, the main hearing may be concluded in his absence if he has already been examined on the indictment and the court does not consider his further presence to be necessary.

Section 231a.

[Unfitness to Stand Trial Caused with Intent]

- (1) If the defendant wilfully and culpably placed himself in a condition precluding his fitness to stand trial, and if, as a result, he knowingly prevents the proper conduct or continuation of the main hearing in his presence, the main hearing shall, in a case where he has not yet been heard on the charges, be conducted or continued in his absence, unless the court considers his presence to be indispensable. The procedure pursuant to the first sentence shall only apply if the defendant, after the opening of main proceedings, has had the opportunity to make a statement on the charges before the court or a commissioned judge.
- (2) As soon as the defendant is again fit to stand trial, the presiding judge shall inform him of the essential contents of the proceedings during his absence unless pronouncement of judgment has commenced.
- (3) The court shall decide whether to hold the hearing in the absence of the defendant pursuant to subsection (1) after hearing a physician as an expert. The decision may already be given prior to the beginning of the main hearing. An immediate complaint against the decision shall be admissible; it shall have suspensive effect. A main hearing which has already been commenced shall be interrupted until a decision on the immediate complaint is made; the

interruption may last up to thirty days even if the requirements of Section 229 subsection (2) have not been fulfilled.

(4) Defence counsel shall be appointed for any defendant who is not represented by defence counsel as soon as a hearing in the absence of the defendant is being considered pursuant to subsection (1).Section 231b.

[Absence because of Disorderly Conduct]

(1) If the defendant is removed from the courtroom or committed to prison because of disorderly conduct (section 177 of the Courts Constitution Act), the hearing may be conducted in his absence if the court does not consider his further presence to be indispensable and as long as it is to be feared that the defendant's presence would be seriously detrimental to the progress of the main hearing. In any event, the defendant shall be given the opportunity to make a statement on the charges.

Service provided by the Federal Ministry of Justice in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

(2) As soon as the defendant is allowed back, the procedure pursuant to Section 231a subsection (2) shall apply.

Section 231c.

[Absence During Parts of the Proceedings]

If the main hearing is held in respect of more than one defendant, the court may order that individual defendants – in the case of mandatory defence also their defence counsel - be permitted, upon application, to absent themselves during individual parts of the hearing unless they are affected by these parts of the hearing. The order shall indicate those parts of the hearing for which permission is given. The permission may be revoked at any time.

Section 232.

[Main Hearing Despite the Defendant's Failure to Appear]

(1) The main hearing may be held in the defendant's absence if he was properly summoned and the summons referred to the fact that the hearing may take place in his absence and if only a fine up to 180 daily units, a warning with sentence reserved, a driving ban, forfeiture, confiscation, destroying or making an item unusable, or a combination thereof, is to be expected. A higher penalty or a measure of reform and prevention may not be imposed in these

proceedings. Withdrawal of permission to drive shall be admissible if the defendant has been made aware of this possibility in the summons.

(2) The main hearing shall not take place without the defendant if the summons was effected by publication.

(3) The record of a judicial examination of the defendant shall be read out at the main hearing.

(4) A judgment given in the defendant's absence must be served on him personally, together with reasons for the judgment, if it is not served on his defence counsel pursuant to Section 145a subsection (1).

Section 233.

[Releasing the Defendant from the Duty to Appear]

(1) The defendant may, upon his application, be released from the obligation to appear at the main hearing if only imprisonment up to six months, a fine up to 180 daily units, a warning with sentence reserved, a driving ban, forfeiture, confiscation, destroying or making an item unusable, or a combination thereof, is expected to be imposed. A higher penalty or a measure of reform and prevention may not be imposed in his absence. Withdrawal of permission to drive shall be admissible.

(2) If the defendant is released from the obligation to appear at the main hearing, he shall be examined on the charges by a commissioned or requested judge. In this connection he shall be advised of the legal consequences admissible at the hearing in his absence and be asked whether he maintains his application to be released from the obligation to appear at the main hearing.

(3) The public prosecution office and defence counsel shall be informed of the date set down for the examination; their presence at the examination shall not be required. The records of the examination shall be read out at the main hearing.

Section 234.

[Representation of Absent Defendant]

If the main hearing may be held in the defendant's absence, he shall be entitled to be represented by defence counsel with a written power of attorney.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 234a.

[Defence counsel's Rights of Information and Consent]

If the main hearing is held in the defendant's absence, it shall be sufficient for the information required under

Section 265 subsections (1) and (2) to be given to defence counsel; the defendant's consent pursuant to Section 245 subsection (1), second sentence, and pursuant to Section 251 subsection (1), number 1, and subsection (2), number 3, shall not be required if defence counsel takes part at the main hearing.

Section 235.

[Restoration of the *Status Quo Ante*]

If the main hearing was held in the absence of the defendant pursuant to Section 232, he may apply for restoration of the *status quo ante* in respect of the judgment and within one week of its service, subject to the same conditions as apply in the case of failure to comply with a time limit; he may at any time request restoration of the *status quo ante* if he did not obtain knowledge of the summons to the main hearing. The defendant shall be instructed of this right when the judgment is served on him.

Section 236.

[Ordering the Defendant's Personal Appearance]

The court shall always have the power to order the defendant's appearance in person and to enforce this by an order to bring him before the court or by a warrant of arrest.

Section 237.

[Joinder of more than one Criminal Case]

If there is a connection between more than one criminal case pending at the same court, the court may order that they be joined for the purpose of being heard together, even if this connection is not the one specified in Section 3.

Section 238.

[Conduct of Hearing]

(1) The presiding judge shall conduct the hearing, examine the defendant and take the evidence.

(2) The court shall decide on an objection by a participant in the proceedings that an order by the presiding judge

relating to the conduct of the hearing is inadmissible.

Section 239.

[Cross-Examination]

(1) The presiding judge shall leave the examination of witnesses and experts named by the public prosecution office and by the defendant to the public prosecution office and defence counsel upon concurring application by both.

Witnesses and experts named by the public prosecution office shall first be examined by the public prosecution office.

Those named by the defendant shall first be examined by defence counsel.

(2) After this examination the presiding judge shall also ask the witnesses and experts such questions as he deems necessary for further clarification in the case.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 240.

[Right to Ask Questions]

(1) The presiding judge shall permit the associate judges, upon request, to address questions to the defendant, witnesses and experts.

(2) The presiding judge shall give similar permission to the public prosecution office, to the defendant, and to defence counsel, as well as to the lay judges. Direct questioning of a defendant by a co-defendant shall be inadmissible.

Section 241.

[Rejection of Questions]

(1) A person who abuses his right, pursuant to Section 239 subsection (1), to examine a witness, may be deprived of this right by the presiding judge.

(2) In the cases referred to in Section 239 subsection (1) and Section 240 subsection (2) the presiding judge may reject inappropriate or irrelevant questions.

Section 241a.

[Examination of Witnesses under 16 Years of Age]

(1) The examination of witnesses under 16 years of age shall be conducted solely by the presiding judge.

(2) The persons referred to in Section 240 subsection (1) and subsection (2), first sentence, may request the presiding judge to ask the witnesses further questions. The presiding judge may permit these persons to put questions to witnesses directly if, according to his duty-bound discretion, no detriment to the well-being of the witness is to be expected.

(3) Section 241 subsection (2) shall apply *mutatis mutandis*.

Section 242.

[Doubts concerning Admissibility of Questions]

In the case of any doubt relating to the admissibility of a question, the court shall decide.

Section 243.

[Course of the Main Hearing]

(1) The main hearing shall begin when the case is called up. The presiding judge shall determine whether the defendant and defence counsel are present and whether the evidence has been produced and, in particular, whether the summoned witnesses and experts are present.

(2) The witnesses shall leave the courtroom. Section 406g subsection (1), first sentence shall remain unaffected. The presiding judge shall examine the defendant on his personal situation.

(3) Thereupon the public prosecutor shall read out the charges. In the case of Section 207 subsection (3) he shall base these on the new bill of indictment. In the case of Section 207 subsection (2), number 3, the public prosecutor shall read out the charges and submit the legal assessment on which the order to open the main hearing was based; he may, in addition, express his own divergent legal opinion. In the cases referred to in Section 207 subsection (2), number 4, he shall take into account the amendments ordered by the court when admitting the case for a main hearing.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

(4) The defendant shall then be informed that he may choose to respond to the charges or not to make any statement on the charges. If the defendant is prepared to respond, he shall be examined on the charges in accordance with Section 136 subsection (2). Previous convictions of the defendant should be disclosed only insofar as they are relevant to the decision. The presiding judge shall decide when such convictions are to be disclosed.

Section 244.

[Taking of Evidence]

- (1) After examination of the defendant, evidence shall be taken.
- (2) In order to establish the truth, the court shall, *proprio motu*, extend the taking of evidence to all facts and means of proof relevant to the decision.
- (3) An application to take evidence shall be rejected if the taking of such evidence is inadmissible. In all other cases, an application to take evidence may be rejected only if the taking of such evidence is superfluous because the matter is common knowledge, the fact to be proved is irrelevant to the decision or has already been proved, the evidence is wholly inappropriate or unobtainable, the application is made to protract the proceedings, or an important allegation which is intended to offer proof in exoneration of the defendant may be treated as if the alleged fact were true.
- (4) Except as otherwise provided, an application to take evidence by examining an expert may also be rejected if the court itself possesses the necessary specialist knowledge. Hearing another expert may also be refused if the opposite of the alleged fact has already been proved by the first expert opinion; this rule shall not apply to cases where the professional competence of the first expert is in doubt, where his opinion is based upon incorrect factual suppositions, where the opinion contains contradictions, or where the new expert has means of research at his disposal which seem to be superior to the ones of an earlier expert.
- (5) An application to take evidence by inspection *in loco* may be rejected if the court, in the exercise of its duty-bound discretion, deems the inspection not to be necessary for establishing the truth. Under the same condition an application to take evidence by examining a witness may be rejected if the witness has to be summoned from abroad.
- (6) A court ruling shall be required if an application to take evidence is rejected.

Section 245.

[Extent of Evidence Taken]

- (1) The taking of evidence shall be extended to all witnesses and experts who were summoned by the court and who appeared, as well as to the other evidence produced by the court or the public prosecution office pursuant to Section 214 subsection (4), unless the taking of evidence is inadmissible. The taking of certain evidence may be dispensed with if the public prosecution office, defence counsel and the defendant agree.

(2) The court shall be obliged to extend the taking of evidence to the witnesses and experts who appeared upon being summoned by the defendant or the public prosecution office, as well as to other evidence produced, only if an application to take evidence is submitted. The application shall be rejected if the taking of evidence is inadmissible. It may otherwise be rejected only if the fact for which evidence is to be furnished has already been proved or is common knowledge, if there is no connection between the fact and the matter being adjudicated, if the evidence is completely unsuitable, or if the application has been filed for the purpose of protracting the proceedings.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

[Belated Applications to Take Evidence]

(1) The taking of evidence may not be refused on the grounds that the evidence or the fact which is to be proved was submitted too late.

(2) Until such time as all evidence has been taken, the applicant's opponent may, however, apply for suspension of the main hearing for the purpose of collecting information if a witness or an expert who is to be examined was named so late, or a fact which is to be proved was submitted so late that the opponent lacked the time needed to collect information.

(3) The public prosecution office and the defendant shall have the same right in respect of witnesses and experts summoned at the direction of the presiding judge or the court.

(4) The court shall decide on these applications in the exercise of its unfettered discretion.

Section 246a.

[Medical Expert]

Where it is expected that committal of the defendant to a psychiatric hospital or to preventive detention may be ordered or reserved, an expert shall be examined at the main hearing on the defendant's condition and his treatment prospects. The same shall apply where the court is considering an order committing the defendant to an institution for withdrawal treatment. If the expert has not previously examined the defendant, he is to be given the opportunity to do so before the main hearing.

Section 247.

[Removal of the Defendant from Courtroom]

The court may order that the defendant leave the courtroom during an examination if it is to be feared that a codefendant or a witness will not tell the truth when examined in the presence of the defendant. The same shall apply if, on examination of a person under sixteen years of age as a witness in the defendant's presence, considerable detriment to the well-being of such witness is to be feared or if an examination of another person as a witness in the defendant's presence poses an imminent risk of serious detriment to that person's health. The defendant's removal may be ordered for the duration of discussions concerning the defendant's condition and his treatment prospects, if substantial detriment to his health is to be feared. When the defendant is present again the presiding judge shall inform him of the essential contents of the proceedings, including the testimony, during his absence.

Section 247a.

[Witness Examination in Another Place]

If there is an imminent risk of serious detriment to the well-being of the witness were he to be examined in the presence of those attending the main hearing, the court may order that the witness remain in another place during the examination; such an order shall also be admissible under the conditions set out in Section 251 subsection (2), insofar as this is necessary to establish the truth. The decision shall be incontestable. A simultaneous audio-visual transmission of the testimony shall be provided in the courtroom. The testimony shall be recorded if there is a concern that the witness will not be available for examination at a future main hearing and the recording is necessary for establishing the truth. Section 58a subsection (2) shall apply *mutatis mutandis*.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 248.

[Dismissal of Witnesses and Experts]

The witnesses and experts who have been examined may absent themselves from the place where the court is sitting only with permission or upon instruction of the presiding judge. The public prosecution office and the defendant shall be heard beforehand.

Section 249.

[Reading Out Documents]

(1) Certificates and other documents serving as evidence shall be read out at the main hearing. This rule shall apply in particular to previous criminal judgments, criminal records and extracts from parish registers and registers of births, deaths and marriages and to written records of a judicial inspection.

(2) Except in the cases referred to in Sections 253 and 254, the reading may be dispensed with if the judges and the lay judges have taken cognizance themselves of the wording of the certificate or the document and the other participants have had an opportunity to do so. If the public prosecutor, the defendant or the defence counsel objects without delay to the presiding judge's order to proceed in accordance with the first sentence, the court shall decide. A record shall be made of the presiding judge's order, the findings as to cognizance and opportunity, and of the objection.

Section 250.

[Principle of Examination in Person]

If the proof of a fact is based on the observation of a person, such person shall be examined at the main hearing. The examination shall not be replaced by reading out the record of a previous examination or reading out a written statement.

Section 251.

[Reading Out Records]

(1) Examination of a witness, expert or co-accused may be replaced by reading out a record of another examination or a certificate containing a written statement originating from him,

1. if the defendant has defence counsel, and the public prosecutor, defence counsel and defendant agree;
2. if the witness, expert or co-accused has died or cannot be examined by the court for another reason within a foreseeable period of time;
3. insofar as the written record or certificate concerns the presence or the level of asset loss.

(2) Examination of a witness, expert, or co-accused may also be replaced by reading out the written record of his previous examination by a judge if: 1. illness, infirmity, or other insurmountable impediments prevent the witness, expert or co-accused from appearing at the main hearing for a long or indefinite period; 2. the witness or expert cannot reasonably be expected to appear at the main hearing given the great distance involved, having regard to the

(3) where the reading is to serve purposes other than specifically reaching a judgment, particularly the purpose of preparing the decision as to whether an individual is to be summoned and examined, records of examinations, certificates and other documents serving as evidence may otherwise be read out too.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

(4) In the cases referred to in subsections (1) and (2), the court shall decide whether reading out shall be ordered. The reason for reading out shall be indicated. If the written record of a judicial examination is read out, it shall be stated whether the person concerned was examined under oath. If not, an oath shall be administered retrospectively where the court deems this necessary and an oath can still be administered.

Section 252.

[Prohibition of Reading out of Statement following Refusal to Testify]

The statement of a witness examined prior to the main hearing who does not make use of his right to refuse to testify until the main hearing may not be read out.

Section 253.

[Reading out a Statement to Refresh Memory]

(1) If a witness or an expert states that he can no longer remember a fact, the pertinent part of the record of his previous examination may be read out to refresh his memory.

(2) The same procedure may be followed if a contradiction to the previous statement arises during the examination and cannot otherwise be established or eliminated without the main hearing being interrupted.

Section 254.

[Reading out Confessions; Contradictions]

(1) Statements of the defendant which are contained in a judicial record may be read out for the purpose of taking evidence regarding a confession.

(2) The same may occur if a contradiction to the previous statement arises during the examination and cannot otherwise be established or eliminated without interrupting the main hearing.

Section 255.

[Recording of Statements Read out]

In the cases referred to in Sections 253 and 254, upon application by the public prosecution office or by the defendant, the reading out and reason therefor shall be mentioned in the record.

Section 255a.

[Showing Audio-Visual Recordings]

(1) The provisions relating to the reading of a transcript of an examination pursuant to Sections 251, 252, 253 and 255 shall apply *mutatis mutandis* to the showing of an audio-visual recording of a witness examination.

(2) In proceedings relating to criminal offences against sexual self-determination (sections 174 to **184g** of the Criminal Code) or against life (sections 211 to 222 of the Criminal Code) or for ill-treatment of an individual placed in the charge of another (section 225 of the Criminal Code) or to criminal offences against personal liberty pursuant to sections 232 to 233a of the Criminal Code, the examination of a witness under sixteen years of age may be replaced by the showing of an audio-visual recording of his previous judicial examination if the defendant and his defence counsel were given the opportunity to participate in such examination. Supplementary witness examination shall be admissible.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 256.

[Reading out Official and Medical Statements]

(1) The following documents may be read out:

1. Statements containing a certificate or an opinion from
 - a) public authorities,
 - b) experts who have been sworn generally to render opinions of the kind concerned, and
 - c) physicians of the court medical services, excluding certificates of conduct,
2. medical certificates concerning minor bodily injuries,
3. medical reports on the taking of blood samples,
4. expert opinions with regard to the evaluation of a log book, the determination of the blood group or the blood alcohol content including its conversion, as well as

5. records and statements from criminal prosecuting authorities as contained in a certificate about investigatory acts, insofar as their subject is not a witness examination.

(2) If the opinion of a specialist authority was commissioned, the court may request the authority to appoint one of its staff to present the opinion at the main hearing, and to designate such person to the court.

Section 257.

[Questioning the Defendant, the Public Prosecutor and Defence counsel]

(1) After each co-defendant has been examined and after evidence has been taken in each individual case the defendant should be asked whether he has anything to add.

(2) Upon request, the public prosecutor and defence counsel shall also be given the opportunity to make their statements after the examination of the defendant and after evidence has been taken in each individual case.

(3) The statements shall not anticipate the closing speech.

Section 257a.

[Written Form]

The court may require participants in the proceedings to file applications and proposals regarding questions of procedure in written form. This shall not apply to the applications referred to in Section 258. Section 249 shall apply *mutatis mutandis*.

Section 258.

[Closing Speeches]

(1) After the taking of evidence has been concluded, the public prosecutor and subsequently the defendant shall be given the opportunity to present their arguments and to file applications.

(2) The public prosecutor shall have the right to reply; the defendant shall have the last word.

(3) The defendant shall be asked, even if defence counsel has spoken for him, whether he himself has anything to add to his defence.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 259.

[Interpreter]

(1) A defendant who does not speak the language of the court shall be informed by the interpreter at least of the applications made in the closing speeches by the public prosecutor and by defence counsel.

(2) The same rule shall apply in accordance with section 186 of the Courts Constitution Act to a hearing or speech impaired defendant.

Section 260.

[Judgment]

(1) The main hearing shall close with delivery of judgment following the deliberations.

(2) If an order is made prohibiting pursuit of an occupation, the judgment shall specify the occupation, profession, trade, or branch thereof, the exercise of which is prohibited.

(3) Termination of the proceedings shall be pronounced in the judgment if there is a procedural impediment.

(4) The operative provisions of the judgment shall indicate the legal designation of the offence of which the defendant has been convicted. If a criminal offence has a statutory title, it should be used for the legal designation of the offence.

If a fine is imposed, the number and the amount of daily units shall be included in the operative provisions of the judgment. If the sentence or the measure of reform and prevention is suspended on probation, or if the defendant has been warned with sentence reserved, or if imposition of a penalty is dispensed with, this shall be indicated in the operative provisions of the judgment. The wording of the operative provisions of the judgment shall otherwise be left to the discretion of the court.

(5) Following the operative provisions of the judgment, the provisions applied shall be listed according to section, subsection, number and letter together with the designation of the statute.

If, in the case of a conviction imposing a sentence of imprisonment or an aggregate sentence of imprisonment not exceeding two years, the offence or, where there is more than one offence, the predominant offence(s), having regard to their gravity, were committed on the basis of a drug addiction, reference shall also be made to section 17 subsection (2) of the Federal Central Criminal Register Act.

Section 261.

[Free Evaluation of Evidence]

The court shall decide on the result of the evidence taken according to its free conviction gained from the hearing as a whole.

Section 262.

[Preliminary Civil Law Questions]

(1) If the criminal liability for an act depends on the evaluation of a legal relationship under civil law, the criminal court shall also decide thereon according to the provisions applicable to procedure and evidence in criminal cases.

(2) The court, however, shall be entitled to suspend the investigation and to set a time limit within which one of the participants is to bring a civil action, or to await the judgment of the civil court.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 263.

[Voting]

(1) A majority of two-thirds of the votes shall be required for any decision against a defendant which concerns the question of guilt and the legal consequences of the offence.

(2) The question of guilt shall also cover such circumstances as are specially provided by the penal norm to exclude, diminish, or increase criminal liability.

(3) The question of guilt shall not cover the conditions applying to the period of limitations.

Section 264.

[Subject Matter of the Judgment]

(1) The subject of adjudication shall be the offence specified in the charges and apparent in the light of the outcome of the hearing.

(2) The court shall not be bound by the evaluation of the offence which formed the basis of the order opening the main proceedings.

Section 265.

[Change in Legal Reference]

(1) The defendant may not be sentenced on the basis of a penal norm other than the one referred to in the charges admitted by the court without first having his attention specifically drawn to the change in the legal reference and without having been afforded an opportunity to defend himself.

(2) The same procedure shall be followed if special circumstances appear only at the hearing which in accordance with the penal norm increase criminal liability or justify an order imposing a measure of reform and prevention.

(3) The main hearing shall be suspended upon the defendant's application if, alleging insufficient preparation for defence, he contests newly discovered circumstances which admit the application of a more severe penal norm against the defendant than the one referred to in the charges admitted by the court, or which forms part of the circumstances indicated in subsection (2).

(4) Where as a result of a change in circumstances it appears reasonable to do so for the adequate preparation of the charges or of the defence, the court shall suspend the main hearing upon an application or *proprio motu*.

Section 265a.

[Conditions. Instructions]

If conditions or instructions (section 56b, 56c, 59a subsection (2) of the Criminal Code) are conceivable, the defendant shall be asked in appropriate cases whether he will make efforts towards atonement for the wrong committed by him or give undertakings in respect of his future conduct. If an instruction is conceivable to the effect that the defendant undergo curative or withdrawal treatment or take up residence in a suitable home or institution, he shall be asked whether he consents to this.

Service provided by the Federal Ministry of Justice in cooperation with juris GmbH –
www.juris.de

Section 266.

[Supplementary Charges]

(1) If, at the main hearing, the public prosecutor at the main hearing adds new charges in respect of further criminal offences committed by the defendant, the court may, in an order, include them in the proceedings if it has jurisdiction and the defendant consents thereto.

(2) The supplementary charges may be preferred orally. Their contents shall correspond to Section 200 subsection

(1). They shall be included in the record made at the sitting. The presiding judge shall give the defendant the opportunity to defend himself.

(3) The hearing shall be interrupted if the presiding judge considers it necessary or if the defendant so applies and the application is not clearly vexatious or solely dilatory. The defendant shall be instructed of his right to apply for an interruption.

Section 267.

[Reasons for the Judgment]

(1) If the defendant is convicted, the reasons for the judgment must specify the facts deemed to be proven and establishing the statutory elements of the criminal offence. So far as evidence is inferred from other facts, these facts should also be specified. With regard to details, reference may be made to pictures which are included in the files.

(2) If the penal norm mentions special circumstances which would exclude, diminish, or increase criminal liability and these were alleged at the hearing, the reasons for the judgment must state whether or not such circumstances were deemed to have been established.

(3) The criminal judgment shall further specify in its reasons the penal norm which was applied and shall set out the circumstances which were decisive in assessing the penalty. If the penal norm makes mitigation dependent on the existence of a less serious case, the reasons for the judgment must indicate why these circumstances are deemed to exist or are denied contrary to an application filed at the hearing; this shall apply *mutatis mutandis* to the imposition of a sentence of imprisonment in the cases referred to in section 47 of the Criminal Code. The judgment shall also indicate in the reasons why a particularly serious case is deemed not to exist when the prerequisites generally applying to such a case pursuant to the penal norm are fulfilled; where these prerequisites have not been met but a particularly serious case is nonetheless deemed to exist, the second sentence shall apply *mutatis mutandis*. In its reasons the judgment shall further indicate the grounds for suspending the penalty on probation, or for

not doing so contrary to an application filed at the hearing; this shall apply *mutatis mutandis* to a warning with sentence reserved and to dispensing with punishment.

(4) If all parties entitled to an appellate remedy waive their right of appellate remedy or if no appellate remedy is sought within the given time limit, the proven facts establishing the statutory elements of the criminal offence and the penal norm must be indicated; in the case of judgments imposing only a fine or a fine plus a driving ban or withdrawal of permission to drive and in connection therewith confiscation of the driver's licence, or in the case of warnings with sentence reserved, reference may be made to charges admitted, to the charges pursuant to Section 418 subsection

(3), second sentence, or to the penal order as well as to the application for a penal order. The further content of the reasons for the judgment shall be determined by the court, taking into consideration - at its discretion - the circumstances of the individual case. The reasons for the judgment may be supplemented within the time limit

Service provided by the Federal Ministry of Justice in cooperation with juris GmbH – www.juris.de provided in Section 275 subsection (1), second sentence, if restoration of the *status quo ante* is granted in respect of the failure to observe the time limit for seeking an appellate remedy.

(5) If the defendant is acquitted, the reasons for the judgment shall show whether the defendant's guilt was deemed not proven or whether, and on what basis, the act deemed proven was considered not to give rise to criminal liability.

If all parties entitled to an appellate remedy waive their right of appellate remedy or if no appellate remedy is sought within the given time limit, it shall only be necessary to state whether it was for factual or legal reasons that the criminal offence with which the defendant is charged was not established. Subsection (4), third sentence, shall apply.

(6) The reasons for the judgment must also indicate why a measure of reform and prevention was ordered, a decision on preventive detention was reserved, or why either was not ordered or reserved contrary to an application filed at the hearing. If permission to drive has not been withdrawn or a bar pursuant to section 69a subsection (1), third sentence, of the Criminal Code was not ordered although such measure was conceivable given the nature of the criminal offence, the reasons for the judgment must always indicate why such measure was not ordered. Section 268.

[Pronouncement of the Judgment]

(1) The judgment shall be pronounced in the name of the people.

(2) The judgment shall be pronounced by reading out the operative provisions of the judgment and disclosing the reasons for the judgment. Reasons for the judgment shall be disclosed by their being read out or by oral communication of their essential content. Reading the operative provisions of the judgment shall in each case precede communication of the reasons for the judgment.

(3) The judgment should be pronounced at the end of the hearing. It must be pronounced no later than on the eleventh day thereafter, or else the main hearing shall be recommenced. Section 229 subsection (3) and subsection (4), second sentence, shall apply *mutatis mutandis*.

(4) If pronouncement of judgment has been postponed, the reasons for the judgment shall, if possible, be stated in writing beforehand.

Section 268a.

[Probationary Suspension of Sentence; Warning with Sentence Reserved]

(1) If a judgment provides for the suspension of sentence on probation or if the defendant is warned with sentence reserved, the court shall give the decisions designated in sections 56a to 56d and 59a of the Criminal Code in an order which shall be pronounced together with the judgment.

(2) Subsection (1) shall apply *mutatis mutandis* if, in the judgment, a measure of reform and prevention has been suspended on probation or if, in addition to the sentence, supervision of conduct is ordered and the court gives decisions pursuant to sections 68a to 68c of the Criminal Code.

(3) The presiding judge shall inform the defendant of the meaning of probationary suspension of the sentence or of the measure, of the warning with sentence reserved or of the supervision of conduct, of the duration of the probation period or of supervision of conduct, of conditions and instructions as well as of the possibility of revoking the suspension or imposing the sentence reserved (section 56f subsection (1), sections 59b, 67g subsection (1) of the Criminal Code). If the court gives the defendant instructions pursuant to section 68b subsection (1) of the Criminal Code, the presiding judge shall also inform him that a penalty pursuant to section 145a of the Criminal Code is also Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de possible. The instruction shall, as a rule, be given following pronouncement of the order pursuant to subsection (1) or

(2). If committal to a psychiatric hospital is suspended on probation, the presiding judge may dispense with the notification regarding the possibility of revoking suspension.

Section 268b.

[Continuation of Remand Detention]

When passing judgment the court shall, *proprio motu*, decide on continuation of remand detention or provisional committal. The order shall be pronounced with the judgment.

Section 268c.

[Information on a Driving Ban]

If a driving ban is ordered in the judgment, the presiding judge shall inform the defendant of the commencement of the duration of the ban (section 44 subsection (3), first sentence, of the Criminal Code). This information shall be given following pronouncement of judgment. If the judgment is pronounced in the defendant's absence, he shall be informed in writing.

Section 268d

[Instruction Where Preventive Detention is Reserved]

If in the judgment a decision on whether to order preventive detention pursuant to section 66a subsection (1) of the Criminal Code is reserved pending a further judicial decision, the presiding judge shall instruct the accused as to the subject matter of the further decisions as well as about the period of time for which the reservation applies.

Section 269.

[Lack of Substantive Jurisdiction]

The court may not decline jurisdiction on the grounds that the case should be brought before a court of lower rank.

Section 270.

[Referral to a Higher Competent Court]

(1) If after the commencement of a main hearing a court deems a court of higher rank to have substantive jurisdiction, it shall, in an order, refer the case to the competent court; Section 209a, number 2a, shall apply *mutatis mutandis*. The same procedure shall apply if the court considers a timely objection by the defendant pursuant to Section 6a to be well-founded.

(2) In the order, the court shall name the defendant and the criminal offence pursuant to Section 200 subsection (1), first sentence.

(3) The order shall have the effect of an order opening the main proceedings. The possibility of contesting the order shall be governed by Section 210.

(4) If the order referring the case to a higher court was made by a criminal court judge or a court with lay judges, the defendant may apply, within a time limit to be determined when the order is pronounced, for certain evidence to be taken prior to the main hearing. The judge presiding over the court to which the case has been referred shall decide on the application.

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 271.

[Record of Proceedings]

(1) A record shall be made of the main hearing and signed by the presiding judge and, insofar as he or she was present during the main hearing, by the registry clerk. The date of its completion shall be stated therein.

(2) If the presiding judge is prevented from signing, the most senior associate judge shall sign for him. Where the presiding judge is the only judge of the court, the signature of the registry clerk shall suffice if the former is prevented from signing.

Section 272.

[Content of the Record]

The record of the main hearing shall contain:

1. the place and the day of the hearing;
2. the names of the professional judges and lay judges, of the official of the public prosecution office, of the registry clerk of the court registry, and of the assisting interpreter;
3. the designation of the criminal offence in the charges;
4. the names of the defendants, their defence counsel, the private prosecutors, the private accessory prosecutors, the aggrieved persons asserting claims arising from the criminal offence, the other persons involved, the statutory representatives, the legal representatives, and the persons rendering assistance;
5. an indication that the hearing is being held in public or that the public have been excluded.

Section 273.

[Additional Contents of the Record]

(1) The record shall indicate the course and the results of the main hearing in essence, and shall show that all essential formalities have been observed; it shall also specify the documents read out or the documents the reading of which was dispensed with pursuant to Section 249 subsection (2), as well as the applications filed during the course of the hearing, the decisions given, and the operative provisions of the judgment.

(2) The main outcome of examinations at the main hearing before the criminal court judge and in a court with lay judges shall also be included in the record; this shall not apply if all those entitled to an appellate remedy have waived their right of appellate remedy or if no appellate remedy has been sought within the given time limit. The presiding judge may order that individual examinations be recorded on tape in order of succession, instead of recording the essential results of the examinations. The tape is to be filed or kept in the registry with the files. Section 58a subsection (2), first sentence, and sentences three to six, shall apply *mutatis mutandis*.

(3) If it is important that an occurrence at the main hearing or the wording of testimony or of a statement be registered, the presiding judge *ex officio* or upon application by a participant in the hearing shall order that a complete record be made and that it be read out. If the presiding judge refuses to make the order, the court, upon application by a participant in the hearing, shall decide. It shall be noted in the record that the reading took place and that approval was given or whether, and if so, what objections were raised.

(4) The judgment may not be served until the record has been drawn up.

Section 274.

[Probative Value of the Record]

Service provided by the Federal Ministry of Justice

in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Observance of the formalities required for the main hearing can be proved only by the record.

Only proof of forgery shall be admissible in respect of the content of that part of the record relating to these formalities.

Section 275.

[Written Judgment; Official Copy]

(1) If the judgment including reasons has not been fully incorporated in the record, it shall be placed on file without delay. This must be done no later than five weeks after pronouncement; this time limit shall be extended by two weeks

if the main hearing lasted longer than three days, and, if the main hearing lasted longer than ten days, by another two weeks for every ten days of the main hearing or part thereof. Once the time limit has expired the reasons for the judgment may no longer be amended. The time limit may be exceeded only if and so long as the court, due to a circumstance which cannot be anticipated or averted in the particular case, has been prevented from observing it. The date of receipt and any amendment of the reasons shall be noted by the registry.

(2) The judgment shall be signed by the judges who participated in the decision. If a judge is prevented from adding his signature, this fact, and the reason therefore, shall be noted under the judgment by the presiding judge and, if he is prevented from doing so, by the most senior associate judge. The signatures of the lay judges are not required.

(3) The day of the sitting and the names of the judges, of the lay judges, of the official of the public prosecution office, of defence counsel, and of the registry clerk who took part in the sitting shall be included in the judgment.

(4) Copies and extracts of judgments shall be signed by the registry clerk and shall be stamped with the court's seal.

Communication Conférence internationale - Bangkok 29 mars:

Les fraudes commises par les responsables politiques

(par Pierre ESPLUGAS, Maître de conférences de droit public - Université Capitole Toulouse 1 - France)

Il y a près de trois semaines s'ouvrait devant le tribunal correctionnel de Paris un procès dans lequel était mis en cause l'ancien président de la République française, Jacques Chirac. L'objet de ce procès était de le juger pour une affaire d'emplois fictifs : dans les années 1990 lorsque J. Chirac était maire de Paris, des chargés de mission étaient officiellement employés par la mairie mais en réalité travaillaient pour le RPR, parti politique dirigé par J. Chirac. Ce procès constitue un des derniers feux des procès qui ont touché à cette époque tous les partis politiques français et des élus de tout bord.

En effet, à partir de 1988 a été adoptée une série de lois destinées, sur le modèle des pays scandinaves, à **moraliser et à rendre plus transparente la vie politique et l'action des élus**.

La France a été, sur ce plan, longtemps une **démocratie attardée**. En effet, les premières législations sont apparues dans les grandes démocraties à ce sujet bien plus tôt, à la fin du XIXème siècle pour la Grande-Bretagne (1883) et se sont étendues à partir des années 1960-70 dans la plupart des grandes démocraties (Suède – 1966 -, Etats-Unis – 1972 -, Italie – 1974 -, Espagne – 1985 -).

Le tournant en France résulte, dans les **années 1980-1990, de la révélation de nombreuses affaires de financements occultes de partis politiques et de campagnes électorales**. Ces affaires ont concerné le plus souvent des **marchés publics truqués** (par exemple, dans certaines affaires comme les marchés publics des lycées d'Ile-de-France, les entreprises bénéficiaires des marchés devaient reverser 2 % du montant du marché à tous les partis politiques représentés au sein du Conseil régional selon une répartition définie d'un commun accord en proportion de l'importance du groupe politique).

La révélation de ces affaires a constitué une pression rendant inéluctable une évolution de la législation. Cette **évolution a été progressive** : entre 1988 (lois du 11 mars 1988 adoptées sous l'impulsion du 1er ministre Michel Rocard et de son conseiller le professeur de droit constitutionnel Guy Carcassonne) et 1996 est intervenue toute une série de textes législatifs et réglementaires relatifs à la **transparence financière de la vie politique** et mettant en place un dispositif destiné à **réglementer le financement des campagnes électorales et des partis politiques et à vérifier l'évolution du patrimoine d'élus et de dirigeants politiques** et du secteur public.

Au fil des réformes, ces textes ont **durci progressivement la législation** à tel point que l'on peut se demander aujourd'hui si l'on n'est pas allé trop loin dans l'encadrement de la vie politique. Les règles instituées ont créé en effet parfois un formalisme excessif qui entraverait, pour une part, l'animation des campagnes électorales ou l'action des élus.

Une réflexion porte donc aujourd'hui sur la **recherche d'un équilibre** entre le « trop peu » antérieur aux années 1990 et le « trop plein » actuel. Ainsi, des propositions de lois formulées par des commissions parlementaires et amorcées dans des textes

législatifs sont, concernant la question du financement de la vie politique, sur le point **d'assouplir ces règles**.

Il reste que, pour l'heure, le droit encadrant la vie politique en France est aujourd'hui très **contraignant**. Il tend à sanctionner les fraudes commises par les candidats dans le cadre des campagnes électorales (I), les fraudes commises par les partis politiques (II) et les fraudes commises par les élus durant leur mandat (III).

I. Les fraudes commises par les candidats dans le cadre des campagnes électorales

Le cœur des règles encadrant une campagne électorale porte sur son financement. Ces règles sont encore en cours d'évolution et continuent à susciter des difficultés dans leur application (A.)

Les règles sur le financement ne doivent toutefois pas faire oublier des règles plus classiques et anciennes destinées à assurer la **moralité** et la **sincérité du scrutin**. Sur ce point, la France étant une démocratie apaisée et mature, leur application révèle des cas de fraude plutôt marginaux, si ce n'est folkloriques, et ne révèle plus de difficultés juridiques majeures (B.)

A. Les règles concernant le financement des campagnes électorales

1. – L'établissement d'un compte de campagne des candidats

Les règles instituées portent autour de l'établissement d'un document fondamental qui est le compte de campagne des candidats aux élections. Ce dernier est un document que chaque candidat (ou candidat tête de liste) est tenu d'établir. Il retrace **l'origine de l'ensemble des recettes perçues et la nature de l'ensemble des dépenses engagées ou effectuées en vue de l'élection**.

Le compte de campagne est soumis à des règles formelles et comptables strictes :

- Il doit être en équilibre ou excédentaire et **ne peut présenter un déficit** (même très léger).
- Il doit être géré par une personne tierce au candidat, un **mandataire financier** (qui peut être une personne physique ou une association de financement).
- Il doit être certifié par un **comptable agréé**, membre de l'ordre des experts-comptables, sous peine de rejet du compte et de l'inéligibilité d'un an du candidat concerné.

Parmi les **recettes**, figurent les **dons** (dont le montant est évalué en France en moyenne autour de 15-20 %). Les **dons des personnes physiques sont plafonnés** à 4600 € (ce qui est assez bas). Le montant total de ces dons en espèce ne peut excéder 20 % du montant des dépenses.

Les **dons des personnes morales**, donc notamment des entreprises, **sont interdits**.

Ces limitations ou interdictions particulièrement rigoureuses ont été instituées naturellement dans le but d'éviter toute corruption et « renvoi d'ascenseur » de la part du candidat devenu élu.

Les *avantages en nature*, c'est-à-dire l'ensemble des prestations gratuites mises à disposition d'un candidat mais qui ne donnent pas lieu à règlement (par exemple, prêt d'un local, d'un véhicule), ne sont pas en tant que tels interdits

Toutefois, s'agissant d'avantages en nature d'une personne physique, son montant doit être reconstitué et réintégré dans le compte de campagne.

S'agissant d'un avantage en nature émanant d'une personne morale (par exemple, utilisation de tout moyen matériel d'une collectivité territoriale – véhicule - dont le candidat est déjà l'élu), celui-ci est assimilable à un don, donc interdit. (Cela donne lieu à des scènes cocasses où l'on voit, au cours d'une même journée, un élu se rendre à une manifestation liée à sa fonction avec la voiture de la collectivité, puis prendre une autre voiture, généralement de location, s'il se rend ensuite à une action de campagne).

Au final, dans ces conditions, l'essentiel des recettes résulte des apports personnels des candidats, les sommes provenant soit de leur patrimoine personnel, soit d'emprunts bancaires.

Quant aux **dépenses**, ce sont celles dont la finalité est l'obtention des suffrages des électeurs (location d'un local de campagne, achat de matériel, dépenses de personnels, dépenses de communication - pour l'anecdote, la publication d'un livre par un candidat ne saurait être nécessairement regardée comme une action de propagande sauf si, par exemple, son contenu dresse un bilan positif du mandat de l'élu ou dresse des propositions en vue du mandat qu'il brigue).

Sont considérées comme des dépenses de campagne uniquement celles **engagées dans la circonscription** (un débat a eu lieu en France pour savoir si le voyage au Chili de la candidate socialiste à l'élection présidentielle de 2007, Ségolène Royal, pour soutenir la future présidente Michele Bachelet, pouvait être comptabilisé comme une dépense de campagne).

On comptabilise les dépenses **un an avant l'élection**. Le contrôle des dépenses porte donc sur une période très longue, qui couvre toute la campagne électorale et même souvent en pratique bien au-delà.

(On notera que les dépenses correspondant à la publication dans la presse de nombreux articles favorables à la candidature d'un candidat ne constituent pas des dépenses électorales, les organes de presse étant libres de rendre compte de la campagne des différents candidats comme de prendre position en faveur de l'un d'entre eux).

(Un débat, non tranché, a lieu en France en ce moment, pour savoir si les dépenses engagées dans le cadre des élections primaires à l'élection présidentielle de 2012, ouvertes à tous les sympathisants de gauche et organisées par le Parti socialiste, doivent être considérées comme des dépenses électorales (ce qui aurait pour effet de grever de manière sensible le compte du candidat élu) ou, au contraire, doivent être appréciées comme de simples dépenses de pré-campagne électorale.)

Le grand apport des lois intervenues à partir de 1988 est que **ces dépenses sont plafonnées et remboursées** pour partie **à hauteur de la moitié du plafond** (sauf pour les candidats n'ayant pas dépassé 5 % des suffrages exprimés).

Le **dépassement de ce plafond entraîne le non remboursement des dépenses de campagne** et, sauf pour l'élection présidentielle, **l'inéligibilité du candidat**.

Par exemple, pour l'élection présidentielle, le montant du plafond autorisé en 2007 était de 16 M 166 000 € pour tous les candidats présents au premier tour de scrutin et s'élevait à 21 M 594 000 € pour les deux seuls candidats présents au second tour. Ces montants sont assez importants. Pourtant, depuis que cette législation est en vigueur, il est probable que des candidats aient dépassé ces seuils. Pour autant,

dans la rectification du montant des dépenses de campagne, le Conseil constitutionnel, chargé de contrôler les comptes, a fait preuve de mansuétude, pour certains de laxisme, à l'égard de certains candidats (J. Chirac et E. Balladur en 1995, les rapporteurs ayant conclu au rejet des comptes notamment en raison d'un dépassement du plafond pour l'un, pour non justificatifs de sommes en liquide, peut-être provenant de rétro-commissions dans un contrat de vente d'armes avec le Pakistan pour l'autre) et d'une réelle rigueur à l'égard de candidats moins en vue (J. Cheminade en 1995, B. Mégret en 2002 dont les comptes ont été rejetés). (Pour l'élection des députés, le plafond est fixé à 38 000 € par candidat mais ce montant est majoré de 0,15 € par habitant dans la circonscription (en moyenne, une circonscription compte 125 000 habitants, soit un plafond de 56750 €)).

2. Le contrôle des comptes de campagne et les sanctions

Le compte de campagne des candidats aux élections est systématiquement contrôlé par la **Commission nationale des comptes de campagne et des financements politiques (CNCCFP)**.

Cette dernière a le statut **d'autorité administrative indépendante** (c'est-à-dire une autorité de l'Etat mais indépendante du gouvernement).

La Commission comprend neuf membres (nommés pour cinq ans par décret) dont trois membres du Conseil d'Etat, trois membres de la Cour de cassation, trois membres de la Cour des comptes.

Il lui revient d'approuver ou, (après procédure contradictoire,) **de rejeter ou de réformer les comptes de campagne**.

Elle est tenue de se prononcer dans les six mois du dépôt des comptes de campagne. Passé ce délai, les comptes sont réputés approuvés

Les conséquences de la transgression des règles relatives au financement des campagnes électorales sont tout à la fois diverses et sévères :

- Le rejet du compte de campagne

Toute violation des règles relatives au financement des campagnes électorales n'entraîne pas systématiquement le rejet du compte de campagne. La Commission dispose donc d'une liberté d'appréciation.

Depuis 1995, la Commission des comptes de campagne s'est montrée, dans un premier temps, assez sévère (en raison, par exemple, de l'absence de mandataire financier, de la présentation d'un compte de campagne en très léger déficit, de l'absence de justificatifs de paiement).

Dans un second temps, sa jurisprudence a évolué vers un plus grand libéralisme. Ainsi, par exemple, le fait qu'un candidat ait bénéficié d'avantages en nature consentis par une collectivité publique n'a pas pour effet d'entraîner nécessairement le rejet du compte ou l'inéligibilité du candidat. Cette Commission tient compte des circonstances de l'espèce et notamment du caractère modique de l'avantage consenti. De plus, le compte n'est pas rejeté si la réintégration de la dépense correspondant à cet avantage en nature n'entraîne pas un dépassement du plafond.

En revanche, dans tous les cas où un dépassement du plafond des dépenses électorales a été constaté, le candidat est tenu de **verser au Trésor public une somme égale au montant du dépassement**.

- Des sanctions électorales

Après réformation ou rejet d'un compte, la CNCCFP doit saisir le juge de l'élection. Le rôle de ce dernier est de rechercher s'il y a lieu ou non de prononcer l'inéligibilité d'un candidat et, dans l'affirmative, s'il s'agit d'un candidat élu, d'annuler son élection et de le déclarer démissionnaire d'office (on notera donc que le juge n'a pas à se prononcer sur la décision de rejet ou de réformation du compte).

Pour déterminer le juge de l'élection compétent, on distingue classiquement entre les **élections nationales** (présidentielle, législatives, sénatoriales, opérations référendaires nationales) pour lesquelles le **Conseil constitutionnel** est compétent et les **élections locales** pour lesquelles la **juridiction administrative** est compétente (municipales, départementales – cantonales, régionales et, sans que cela soit une élection locale, les élections européennes pour lesquelles le Conseil d'Etat est compétent).

En cas de rejet de comptes de campagne, la sanction est **l'inéligibilité pour un an**. Toutefois, depuis 1996, le juge de l'élection peut tenir compte de la **bonne foi** du candidat (sauf pour les élections législatives mais cet oubli est en train d'être réparé par le vote d'une loi organique). Cette notion de « bonne foi » reste cependant interprétée très restrictivement par le juge de l'élection (relèvent seulement de la bonne foi des circonstances tirées d'une irrégularité à l'insu du candidat, de la modicité des sommes utilisées, de fausses indications données par la préfecture, ou de l'imprécision des règles relatives au financement).

- Des **sanctions pénales** sont également prévues par les textes (amende, voire peine de prison d'un an) mais, étant donné la rigueur des conséquences du rejet d'un compte de campagne (non remboursement et versement au Trésor public du montant des sommes dépassant le plafond), le juge n'applique que très rarement de telles sanctions.

B. Les règles destinées à assurer la moralité et la sincérité du scrutin

Il ne s'agit pas ici de dresser un panorama complet de toutes les règles destinées à assurer la moralité et la sincérité du scrutin. La législation française est, de ce point de vue, séculaire et complète et, de surcroît, globalement respectée.

Ainsi, le droit français comporte toute une série d'incriminations tendant à éviter toute pression abusive sur l'électorat :

Par exemple, pour ce qui est **des procédés illicites durant la campagne**, sont interdites les publicités commerciales, par voie de presse ou d'affichage, 3 mois avant le scrutin (sous peine de 75 000 € d'amende).

De même, afin d'éviter le mélange des genres entre l'action d'un élu déjà en place et le fait pour ce même élu de solliciter le suffrages des électeurs, une collectivité publique ne peut, 6 mois avant le scrutin, faire la promotion de ses réalisations. Cette interdiction est assez contraignante car on pourrait trouver légitime qu'un élu soit en mesure de valoriser son bilan à la tête de la collectivité.

Les propos injurieux ou outrageants, que l'on peut voir surgir en période électorale, sont régis par le droit commun de la diffamation même si la Cour européenne des droits de l'homme a admis qu'en de telles circonstances, la vivacité des propos est

plus tolérable que dans les circonstances habituelles (CEDH, 11 avril 2006, *Brasilier c/ France*).

Pour ce qui concerne les **procédés illicites au regard de la sincérité du scrutin**, les procédés sont multiples, l'imagination des fraudeurs n'ayant pas de limites. Notons que le code électoral édicte une **incrimination générale** punie d'une amende de 15 000 € et/ou d'un emprisonnement d'un an pour tout acte frauduleux dont l'effet est de porter atteinte à la sincérité du scrutin, d'empêcher les opérations du scrutin, de changer le résultat.

Il est également prévu par le code électoral des **incriminations spécifiques** punies d'amendes et/ou d'emprisonnement pour certains types d'actes frauduleux comme le fait de faire voter des électeurs non inscrits sur une liste électorale (affaire des électeurs fictifs corses qu'a fait voter le maire de Paris Jean Tiberi pour les élections municipales de 1995 et les élections législatives de 1997), faire des fausses procurations, faire des dons ou des promesses d'avantages particuliers en échange du vote (l'avionneur Serge Dassault pour les élections municipales à Corbeil en 2008), toute violence et menace pendant le vote, tout procédé visant à dénaturer le résultat (cas, qui a eu un certain retentissement, d'un président du bureau de vote à Perpignan lors des élections municipales de 2008 qui avait caché des suffrages dans sa chaussette).

Mais l'essentiel est ailleurs : le juge de l'élection, le Conseil constitutionnel ou la juridiction administrative, a le **pouvoir d'annuler l'élection en cas de fraude**. Il ne le fait toutefois que si **l'écart de voix entre le candidat élu et celui battu est restreint**. Il reconstitue alors le résultat en fonction du nombre de suffrages frauduleux et n'annule l'élection que si la rectification modifie le résultat final. En conséquence, si le différentiel de voix est important, le juge n'annule pas l'élection quelque soit la gravité du vice ayant entaché les opérations électorales. On peut donc reprocher à ce système d'instaurer en quelque sorte une prime à la fraude. Le juge de l'élection est ainsi juge non pas de la régularité du scrutin, mais, de manière moins ambitieuse, de la **sincérité de ce scrutin**. On peut estimer le système français, de ce point de vue, bien prudent et timide.

II. Les fraudes commises par les partis politiques

Le général De Gaulle avait fondé la Vème république en voulant en « finir avec le régime des partis ». Le paradoxe veut que ce soit précisément ce régime qui, pour la première fois dans l'histoire constitutionnelle française, les reconnaît officiellement en leur donnant un statut constitutionnel et législatif.

La philosophie de ce statut est finalement la même que pour celle des campagnes électorales : les partis politiques sont désormais aidés financièrement mais, en contre partie, ceux-ci sont, dans un souci de transparence, strictement encadrés.

L'aide financière attribuée par l'Etat comprend deux parts :

- La première fraction de l'aide publique est attribuée aux **partis qui ont présenté des candidats ayant obtenu chacun 1 % des suffrages exprimés dans au moins 50 circonscriptions lors des élections législatives** (soit 1, 63 € par voix), (cette part est diminuée si les partis ne respectent pas la parité entre les femmes et les hommes).

Cette répartition est effectuée proportionnellement au nombre des suffrages obtenus au premier tour de scrutin par chacun des partis concernés.

- La seconde fraction de l'aide est attribuée aux **partis en proportion de leur nombre de membres au Parlement** (soit 44 000 € par parlementaire et par an).

Le montant des aides publiques s'est élevé en 2010 à près de 75 M €.

Concernant les **dons des personnes physiques**, ceux-ci sont autorisés à concurrence de 7 500 € par an, par formation politique. (Ils sont perçus par un mandataire financier spécialement habilité à cet effet.)

Les **dons des personnes morales**, à l'exception de ceux des partis politiques (v. infra) **sont prohibés**.

Cependant, s'agissant des dons des personnes physiques, un mécanisme légal, mis en particulier en lumière lors de la campagne présidentielle de N. Sarkozy de 2007, permet de contourner la législation. D'une part, une personne physique souhaitant donner une somme supérieure à 7500 € peut donner cette somme à d'autres personnes physiques tierces, à charge pour elles de la reverser au parti politique en question.

D'autre part, des personnalités d'un parti politique peuvent créer un autre parti (que l'on a qualifié de « micro-parti ») qui n'a d'autres fonctions que de recevoir des fonds à charge pour ce micro-parti de reverser tout ou partie de ces sommes au parti principal. Il y a sans doute là une lacune dans la législation que la CNCFPP recommande de combler.

La principale sanction à l'encontre d'un parti qui n'a pas satisfait à ses obligations est la **suppression ou l'amputation de l'aide publique**. Toutefois, en pratique, une telle sanction n'a à ce jour été prise qu'à l'encontre de partis marginaux d'outre-mer.

III. Les fraudes commises par les élus

Afin de prévenir et de sanctionner les fraudes commises par les élus, le droit français oblige ceux-ci à une déclaration de situation patrimoniale (A.)

Concrètement, c'est à l'occasion de procédures publiques, notamment de **commandes publiques**, que les élus peuvent commettre des fraudes (B).

A. L'évaluation des situations patrimoniales de responsables politiques

Sur le modèle des États-Unis (en 1978) ou de l'Italie (en 1982), la France a adopté, à son tour, en 1988 une législation destinée à assurer la transparence et à vérifier l'évolution de la situation patrimoniale d'élus, titulaires de fonction et, depuis 1995, de certains dirigeants du secteur public.

Le système original mis en place repose sur l'**obligation d'une déclaration de patrimoine** à laquelle sont soumis les intéressés aussi bien au **début de leur mandat ou de leur entrée en fonction qu'au terme de leur mandat ou au moment de la cessation de leur fonction**.

C'est ici la mesure essentielle qui permet **d'apprécier une variation du patrimoine** entre le début et la fin de l'exercice du mandat ou de la fonction et ainsi de mesurer si un responsable politique s'est enrichi au cours de l'exercice de son mandat ou de sa fonction.

On évalue à 4 000 le nombre de responsables politiques soumise à l'obligation de déclarer leur situation patrimoniale :

Ce sont en particulier les candidats à l'élection présidentielle, les membres du Parlement, les membres du Gouvernement, les titulaires d'un mandat exécutif local (président de région, de département, d'une commune ou groupement de communes de 30 000 habitants, adjoints aux maires d'une ville de plus de 100 000 habitants).

La déclaration de patrimoine doit comporter des « renseignements personnels » (régime matrimonial, profession du conjoint, montant et origine des revenus mais cette mention est facultative), ainsi que des « indications générales » (mention de l'ensemble des biens avec les justificatifs tels que la déclaration d'ISF, les actes notariés, attestations bancaires).

Pour les déclarations de fin de mandat ou de cessation d'une fonction au Gouvernement, doivent être mentionnées les opérations ayant affecté la composition du patrimoine – achats, ventes, emprunts contractés – et les variations du patrimoine doivent être justifiées.

Ces déclarations se font sous l'autorité d'une « **Commission pour la transparence financière de la vie politique** » qui a son siège au Conseil d'État.

Elle est composée, d'une part, de trois membres de droit (le vice-président du Conseil d'État, président, le premier président de la Cour de cassation, le premier président de la Cour des comptes) et, d'autre part, de six membres titulaires et six membres suppléants nommés par décret (4 conseillers d'État, 4 conseillers à la Cour de cassation, quatre conseillers maîtres de la Cour des comptes).

En cas de variation inexpliquée de patrimoine, cette Commission transmet son dossier au parquet qui peut ensuite, sur la base de ces éléments, ouvrir une information judiciaire, par exemple pour corruption.

Les personnes qui ont négligé de se conformer aux obligations de déclaration de leur situation patrimoniale encourent une **inéligibilité temporaire d'un an** aux fonctions exercées ainsi que **l'absence de remboursement forfaitaire des dépenses électorales**.

Ce système **fonctionne en pratique bien** en ce sens que les élus s'y conforment (on note peu d'inéligibilités prononcées pour non transmission des données obligatoires) mais pourrait être amélioré afin de **vérifier la sincérité des informations**, les pouvoirs d'investigation de la Commission pour la transparence financière de la vie politique étant à cet égard limités.

B. Les fraudes commises par les élus dans les procédures publiques

Le droit français a été longtemps **défaillant** pour prévenir et réprimer les fraudes commises par les responsables politiques une fois élus. Le tournant résulte en particulier d'une **loi** très connue dite « **Sapin** » **du 29 janvier 1993** relative à la prévention de la corruption et à la transparence de la vie économique et des procédures publiques.

De l'ensemble des textes en vigueur, émerge un principe fondamental, d'ailleurs expressément consacré dans le code pénal de 1993, correspondant à un **devoir de probité** des élus et des agents publics.

En ce sens, ces élus sont soumis tout d'abord au **régime général des infractions de droit commun** comme notamment les délits de :

- « **Abus et recel de biens sociaux** » (celui-ci se déduit de l'abus de confiance défini comme le fait par une personne de détourner, au préjudice d'autrui, des fonds, des valeurs ou un bien qui lui ont été remis et qu'elle a acceptés d'administrer. L'abus de confiance est puni de trois ans d'emprisonnement et de 375 000 € d'amende.

Ce délit peut être commis par des élus dans le cadre de la gestion de sociétés d'économie mixte locales ou d'associations para-administratives).

- « **Corruption** » (ce délit est à double face avec, d'une part, la « corruption passive » du corrompu : ce dernier est celui qui détient le pouvoir et accepte ou sollicite un don ou un avantage quelconque en contrepartie d'un acte entrant dans sa mission et qu'il accomplit favorablement pour le corrupteur ; d'autre part, la « corruption active » du corrupteur : ce dernier est celui qui remet ou propose le don ou l'avantage en échange du service rendu par l'élus vénal.

Ce délit est puni de dix ans d'emprisonnement et de 150 000 euros d'amende.)

- **Trafic d'influence** (ce délit a une finalité différente de la corruption. Être l'auteur de trafic d'influence suppose l'abus de son influence réelle ou supposée en vue de faire obtenir un contrat. Le trafiquant se présente donc comme un intermédiaire entre le bénéficiaire potentiel et le destinataire de cet abus. On parle de « trafic actif » lorsque l'initiative est prise par un particulier qui demande à la personne influente d'en abuser. On parle de « trafic passif » lorsque l'initiative est prise par la personne influente. Les sanctions sont les mêmes que pour le délit de corruption).

Mais surtout ont été édictées des **incriminations spécifiques** aux élus. C'est le cas des délits de :

- **Prise illégale d'intérêt** (défini comme le fait, pour notamment un élu, d'avoir un intérêt quelconque dans une entreprise ou dans une opération dont il a la charge d'assurer la surveillance ou l'administration. Ce délit est puni de cinq ans d'emprisonnement et de 75000 euros d'amende).

(A la suite du soupçon de conflit d'intérêt concernant un ministre, Eric Woerth, engendré par ses rapports avec la principale propriétaire du groupe de cosmétiques L'Oréal, des propositions ont été formulées en janvier 2011 par le vice-président du Conseil d'Etat, Jean-Marc Sauvé, afin notamment de mieux prévenir les conflits d'intérêts par l'obligation d'une « déclaration d'intérêts » des ministres et de leurs directeurs de cabinet lors de leur entrée en fonction).

- **Le délit d'imprudence** (ce délit correspond à des hypothèses de plus en plus fréquentes de mise en cause d'un élu parce qu'il a manqué à une obligation de prudence et de sécurité. L'exemple caricatural est celui du panneau de basket qui s'effondre sur des élèves et qui aboutit à la mise en cause du maire qui a la charge de l'équipement des écoles communales. Ces hypothèses sont pourtant moins bien fréquentes que ne le croit l'opinion populaire. En effet, la loi du 10 juillet 2000 dite « Loi Fauchon » tend à restreindre le champ d'application de la responsabilité pénale des élus en pareil cas. Le principe est que la responsabilité de l'élus ne peut être engagée que s'il a violé de façon délibérée une obligation particulière de prudence ou de sécurité prévue par la loi ou le règlement ou s'il a commis une faute caractérisée qui expose autrui à un danger d'une particulière gravité que l'élus ne pouvait ignorer).

En fait, c'est dans le droit de la **commande publique** qu'existent les infractions les plus spécifiques aux élus.

Le droit de la commande publique est principalement constitué du droit des contrats de marchés publics et du droit des conventions de délégation des services publics.

Tout d'abord, la sanction en cas de procédure viciée (par exemple pour non respect des procédures de publicité, absence de mise en concurrence) est **l'annulation du contrat** par le juge du contrat qui est le juge administratif. Cette annulation peut être obtenue soit avant même la conclusion du contrat par une procédure en référé dite de référé pré-contractuel, soit une fois le contrat conclu par un recours au fond dit de plein contentieux.

Ces recours offrent toutefois une satisfaction aléatoire pour le requérant (en pratique l'entreprise évincée). Il suffit en effet pour la personne publique de reprendre la procédure et d'écarter au final de nouveau la société requérante.

S'agissant des sanctions pénales, a été mis en place en 1991 le **délit de favoritisme ou d'octroi d'avantages injustifiés**.

L'objet de ce délit est de procurer un avantage injustifié à autrui par un acte contraire aux règles des marchés publics ou du droit des délégations de service public.

Ce délit est puni de deux ans d'emprisonnement et de 30 000 € d'amende.

En l'état actuel du droit, tout comme pour le délit d'abus de biens sociaux, une jurisprudence de la Cour de cassation considère que la prescription ne court qu'à partir du moment où les faits délictueux ont été découverts et non à partir de celui où, comme pour une infraction classique, ils ont été commis.

Toutefois, cette question est discutée au regard du principe constitutionnel de sécurité juridique et plus précisément de prévisibilité du délai de prescription tel que fixé par la loi. Ainsi, ce point a fait l'objet d'une question prioritaire de constitutionnalité actuellement à l'étude devant la Cour de cassation avant d'être éventuellement transmise au Conseil constitutionnel.

En **conclusion**, un paradoxe subsiste : **l'arsenal législatif** pour lutter contre les fraudes des responsables politiques est **complet et a priori efficace**. Cet arsenal a permis la tenue de nombreux procès aboutissant à des condamnations, annulations d'élection ou inéligibilités de ces responsables.

Pourtant, la **confiance des citoyens envers les politiques** est plus douteuse. Un sentiment diffus existe selon lequel les responsables politiques profitent de leur mandat ou fonction pour s'enrichir.

Par le passé, des lois d'amnistie votées au début des années 1990 après l'adoption des lois de financement de la vie politique ont entretenu l'idée d'un auto-blanchiment de la classe politique. Plus récemment, en mars 2011, le report du « procès Chirac », le jour même de son ouverture, en raison d'une question prioritaire de constitutionnalité concernant l'absence de prévisibilité de la loi sur le délai de prescription en matière d'abus de biens sociaux, n'a pas envoyé un signal rassurant.

La prochaine bataille n'est donc pas juridique mais avant tout psychologique : elle suppose que les responsables politiques gagnent la confiance de leurs administrés.

การพิจารณาคดีแบบไต่สวนในศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
 การสืบมา เรื่อง การนำระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนไปใช้ในศาล
 : แนวคิดและวิธีปฏิบัติของศาลต่างประเทศและศาลไทย
 วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๔
 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชัน กรุงเทพฯ
 โดย อนุรักษ์ สงวนเจริญกุล
 ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
 เลขานุการแผนกคดีอาญา
 ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการพิจารณาคดีของศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- ❖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- ❖ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๕๒
- ❖ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๕๒

กฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการพิจารณาคดีของศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

- ❖ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๕๓
- ❖ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ป.วิแพ่ง ป.วิอาญา
- ❖ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ.๒๕๕๑

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๑. อัยการสูงสุด
 ๒. คณะกรรมการป.ป.ช.
 ๓. ผู้มีส่วนอิสระ
- ❖ หมายเหตุ
กฎหมายไม่ให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาลด้วยตนเอง

หลักเกณฑ์ที่องค์กรพิทักษ์ฯใช้เป็นหลัก
ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดี

- ❖ ยึดจำนวนของป.ป.ช.หรือผู้มีส่วนอิสระเป็นหลัก
- ❖ อาจได้ส่วนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้
- ❖ เปิดเผยสำนวนของป.ป.ช.หรือผู้มีส่วนอิสระแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย
- ❖ พิจารณาและได้ส่วนพยานหลักฐานโดยเปิดเผย
- ❖ เปิดโอกาสให้ผู้ความเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานได้ด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๗๗ ในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยึดจำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือของผู้มีส่วนอิสระ แล้วแต่กรณี เป็นหลักในการพิจารณา และอาจได้ส่วนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

วิธีพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑๓ มาใช้บังคับกับการปฏิบัติหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยโดยอนุโลม

บทบัญญัติว่าด้วยความสัมพันธ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๑๓๑ มีให้นำมาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๕ ในการพิจารณาคดี ให้ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจได้ส่วนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

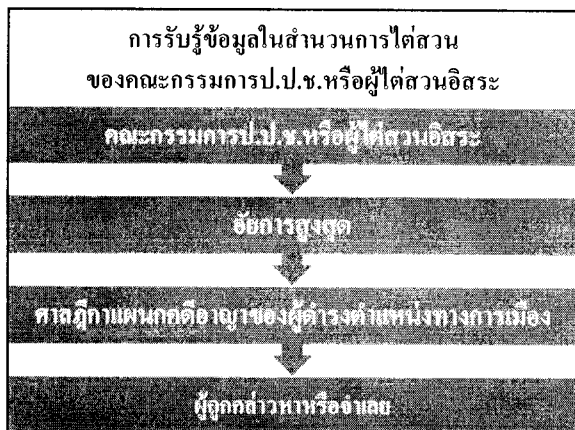
ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้อธิบาย ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรม ให้บุคคล คณะบุคคล หรือหน่วยงานตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใด ๆ ตามที่ศาลขอหรือมอบหมาย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๒๕ การฟ้องคดีอาญาตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง

ในวันขึ้นฟ้องให้โจทก์ส่งส่วนงานการไต่สวนของ
คณะกรรมการ ป.ช. ต่อศาลเพื่อใช้เป็นหลักในการพิจารณาและรวมไว้
ในส่วนวน และศาลอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติม
ได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๖ การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้
กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์
สาธารณะสำคัญให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้

กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกา
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กระบวนการพิจารณาแบ่งออกได้เป็น ๕ ขั้นตอน

๑. ขั้นตอนไต่สวนพยานหลักฐาน
๒. ขั้นตอนพิจารณาไต่สวน
๓. ขั้นตอนพิพากษา
๔. ขั้นตอนพิจารณาอุทธรณ์
๕. ขั้นตอนบังคับคดี

การดำเนินการขององค์คณะผู้พิพากษา
ชั้นก่อนได้สวนพยานหลักฐาน

๑. เลือกเข้าของจำนวนจากองค์คณะผู้พิพากษา ๕ คน
๒. พิจารณาตรวจและตั้งค่าฟ้องหรือคำร้อง
๓. พิจารณาคดีครั้งแรกหรือนัดพร้อม
๔. อ่านอธิบายคำฟ้องและสอบค่าให้การ
๕. มอบหมายเลขานุการแผนกประชุมคู่ความ
๖. กำหนดประเด็นที่จะพิจารณาได้สวน
๗. ตรวจพยานหลักฐาน กำหนดพยานที่จะทำการได้สวน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๘ ให้โจทก์จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล
พร้อมสำเนาจำนวนที่เพียงพอก่อนวันพิจารณาตรวจพยานหลักฐาน
ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

การยื่นบัญชีระบุพยานเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาตามวรรค
หนึ่งจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากองค์คณะผู้พิพากษา เมื่อ
สามารถแสดงเหตุผลได้ว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้น หรือ
เป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือเพื่อให้โอกาสแก่
จำเลยในการต่อสู้คดี

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒๘ ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้โจทก์จำเลยส่ง
พยานเอกสารและพยานวัตถุต่อศาล เพื่อให้อีกฝ่ายตรวจสอบ เว้นแต่
องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เนื่องจากสภาพและความ
จำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั้น หลังจากนั้นให้โจทก์จำเลยแถลงแนว
ทางการเสนอพยานหลักฐานต่อองค์คณะผู้พิพากษา

ในกรณีที่มิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้
พิพากษามีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องได้สวนก็ได้
แต่หากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาลเห็นเอง ให้องค์คณะผู้
พิพากษาดำเนินการได้สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๑๒ เพื่อประโยชน์ในการตรวจพยานหลักฐาน หาก
พยานเอกสารหรือพยานวัตถุอยู่ในความครอบครองของ
บุคคลภายนอก ให้คู่ความที่ประสงค์จะอ้างขอให้ศาลมีคำสั่งเรียก
พยานหลักฐานดังกล่าวจากผู้ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาล
พร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยาน เพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อน
วันตรวจพยานหลักฐานหรือวันที่ศาลกำหนด

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๑๓ ในวันตรวจพยานหลักฐาน หากคู่ความโต้แย้ง
พยานหลักฐานใด ให้ศาลมาพยานหลักฐานนั้นไว้แล้วฉบับที่ไว้เพื่อ
ดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานนั้นต่อไป หากคู่ความประสงค์จะ
โต้แย้งพยานหลักฐานใดในภายหลัง คู่ความฝ่ายนั้นจะต้องยื่นคำขอโดย
ทำเป็นคำร้องก่อนศาลมีคำพิพากษาแสดงถึงเหตุอันสมควรที่ไม่อาจ
โต้แย้งพยานหลักฐานนั้นได้ในวันตรวจสอบพยานหลักฐานเพื่อ
ประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้มีการไต่สวน
พยานหลักฐานนั้นเพิ่มเติมได้

การประชุมคู่ความกับผู้แทนการแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

- ❖ มอบประเด็นข้อพิพาทที่โต้แย้งกันให้แก่คู่ความ
- ❖ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา
- ❖ การนำเสนอพยานหลักฐาน
- ❖ การโต้แย้งพยานเอกสาร พยานบุคคล พยานวัตถุ
- ❖ โจทก์ จำเลย และศาลรับรู้ข้อมูลในสำนวนทั้งหมดพร้อมกัน
ตั้งแต่คดีส่งมาศาล ทุกฝ่ายต่างสามารถศึกษาสำนวนไปพร้อม
กัน กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงจึงอยู่ในบริบทของการ
ร่วมมือกันทุกฝ่าย

**การประชุมความกับเลขานุการแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา**

- ❖ เปรียบเสมือน “การนำข้อสอบไปทำที่บ้าน” ไม่ต้องทำข้อสอบเฉพาะในห้องสอบ (ห้องพิจารณา)
- ❖ สามารถร่วมกันศึกษาสำนวนคดี หาผู้เชี่ยวชาญมาช่วย เปิดตัวบทกฎหมาย ตำราวิชาการทุกชนิดอย่างเต็มที่ ไม่ต้องมาแสวงหาพยานหลักฐานทำลายน้ำหนักคำพยานเฉพาะในห้องพิจารณาเหมือนการทำคดีอาญาทั่วไป

หมายเหตุ การสื่อสารระหว่างองค์คณะผู้พิพากษากับความโดยตรงบางกรณีมีความละเอียดอ่อนในเรื่องการใช้ดุลพินิจทางตุลาการ จึงเพิ่มขึ้นตอนนี้นั้น เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

**การดำเนินการขององค์คณะผู้พิพากษา
ชั้นพิจารณาได้สวนพยานหลักฐาน**

๑. พิจารณาการแถลงเปิดคดี
๒. พิจารณาเตรียมคำถามของศาลที่จะใช้ถามพยาน
๓. พิจารณาแนวทางได้สวนและคำถามพยานที่คู่ความเสนอศาล
๔. นั่งพิจารณาคดีได้สวนพยานหลักฐาน
๕. ชักถามพยาน
๖. พิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้คู่ความซักถามพยาน
๗. พิจารณาคำแถลงปิดคดี

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๒

มาตรา ๓๑ ในการได้สวน ในห้ององค์คณะผู้พิพากษา
สอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็น
และข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการได้สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อ
นั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้
โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป

ข้อ ๘๘ ในการไต่สวนพยานบุคคล ให้ศาลแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์อัยการถามพยานเพิ่มเติม โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานดังกล่าวเป็นผู้ถามก่อน

การถามพยานของคู่ความตมวรรคหนึ่งจะชักถามนำก็ได้

หลังจากคู่ความถามพยานตมวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีกวันต่อจะได้รับอนุญาตจากศาล

เมื่อคู่ความร้องขอและมีเหตุอันสมควร องค์คณะผู้พิพากษาอาจอนุญาตให้คัดค้านิกความพยานและรายงานกระบวนพิจารณาของศาลได้โดยกำหนดวิธีการและเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ถูกกล่าวหาเป็นคนฉ้อโกงไว้ชื่อในภาคการพิสูจน์
ต่อศาลได้ หรือผู้กล่าวอ้างได้เข้าเป็นบาทพยานหรือผู้ให้การบอก
ความสำเนาในการพิสูจน์ของบุคคลดังกล่าว และพิจารณาพิพากษาคดีที่เห็น
เป็นการยุติธรรม

ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๒๖ ให้องค์คณะผู้พิพากษาไต่สวนพยานหลักฐานของ
ผู้ถูกกล่าวหาและคำคัดค้านของบุคคลภายนอกถ้าหากมีก่อน แล้วจึงไต่
สวนพยานหลักฐานของผู้ร้อง เว้นแต่จะเห็นสมควรเป็นประการอื่น

ข้อ ๒๗ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ร้องขอให้
ตกเป็นของแผ่นดินมิได้เกิดจากการรัวผิดปกติ หรือมิได้เป็น
ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติให้ศาลตั้งยกคำร้องโดยไม่ต้องวินิจฉัยคำ
คัดค้านของบุคคลภายนอก

การดำเนินการขององค์คณะผู้พิพากษา ชั้นพิพากษาคดี

๑. กำหนดวันเวลาอ่านคำพิพากษา
๒. ทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตนเป็นหนังสือ
๓. แลกเปลี่ยนข้อวินิจฉัยคดีส่วนตนต่อที่ประชุมองค์คณะผู้พิพากษา
๔. ลงมติในการพิพากษาคดี
๕. จัดทำคำพิพากษตามมติเสียงข้างมากขององค์คณะผู้พิพากษา
๖. อ่านคำพิพากษา

การทำงานขององค์คณะผู้พิพากษา ภายนอกห้องพิจารณา

- ตรวจสอบและรายงานการไต่สวนของป.ป.ช.
- ตรวจสอบให้การ คำคัดค้านและพยานหลักฐานที่เสนอป.ป.ช.
และศาล
- ประชุมปรึกษาเพื่อกำหนดประเด็นที่ในการไต่สวน
พยานหลักฐาน
- กำหนดพยานหลักฐานที่ต้องทำการไต่สวนเพิ่มเติม
- กำหนดคำถามที่จะใช้สอบถามพยาน

การทำงานขององค์คณะผู้พิพากษา

ภายนอกห้องพิจารณา

- ศึกษาข้อมูลในส่วนงาน ค้นหาข้อเท็จจริงข้อกฎหมายแนวคำพิพากษาศาลฎีกา และองค์ความรู้ในทางวิชาการที่เกี่ยวข้องต่างๆ
- ทำความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัวเป็นหนังสือ
- แสดงความเห็นในการวินิจฉัยคดีด้วยวาจาต่อที่ประชุมองค์คณะผู้พิพากษา

ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาทำหน้าที่

เลขานุการองค์คณะผู้พิพากษา

- ❖ ช่วยตรวจคำฟ้อง คำให้การ
- ❖ ช่วยตรวจสำนวนและรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช
- ❖ ช่วยค้นคว้าข้อกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง
- ❖ ช่วยค้นคว้าทางด้านวิชาการ
- ❖ ช่วยองค์คณะผู้พิพากษาในการตรวจพยานหลักฐาน
- ❖ ช่วยร่างความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัวและคำพิพากษา
- ❖ ทำหน้าที่อื่นใดตามที่องค์คณะผู้พิพากษามอบหมาย

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(รัฐ VS นักการเมือง)

- ❖ คดีพิพาทเกี่ยวกับการปฏิบัติ ละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยทุจริต หรือร่ำรวยผิดปกติของนักการเมือง ก่อให้เกิดความเสียหายและประโยชน์ของรัฐ ถือว่ามีอำนาจและอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบ
- ❖ ศาลทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน แต่ทางปฏิบัติศาลโจทก์ และจำเลยมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน โดยให้ความสำคัญคุ้มครองประโยชน์ของรัฐ

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

คดีแพ่ง (เอกชน , รัฐ VS เอกชน , รัฐ)

- ❖ คู่ความพิพาทกันในทางแพ่งถือว่าทุกฝ่ายมีสถานะเท่าเทียมกัน
- ❖ ฝ่ายที่กล่าวอ้างมีหน้าที่ต้องนำสืบพยานหลักฐาน
- ❖ ศาลทำหน้าที่เป็นกลางให้ความคุ้มครองคู่ความทุกฝ่าย เว้นแต่
 - ผู้ทุจริต กับผู้ไม่ทุจริต
 - กรณีที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี
 - ข้อกฎหมาย
 - ข้อเท็จจริงอันเป็นที่รู้กันโดยทั่วไป (ระบบกล่าวหา)

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

คดีอาญาทั่วไป (รัฐ , เอกชน VS เอกชน)

- ❖ โจทก์ (อัยการ ผู้เสียหาย) เป็นเจ้าหน้าที่รัฐมีสถานะที่ได้เปรียบ
 ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของจำเลย
- ❖ จำเลยได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีความพิพากษา
- ❖ ศาลทำหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการทำหน้าที่ของอัยการและ
 พนักงานสอบสวนให้ความคุ้มครองสิทธิของจำเลย (ระบบ
 กล่าวหา)

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

คดีแรงงาน (ลูกจ้าง VS นายจ้าง)

- ❖ คดีพิพาทเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน ถือว่าลูกจ้างเป็นฝ่าย
 เสียเปรียบ
- ❖ ศาลทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ความ
 คุ้มครองลูกจ้าง (ระบบไต่สวน)

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

คดีผู้บริโภค (ผู้บริโภค VS ผู้ประกอบการ)

- ❖ ผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบผู้ประกอบการ
- ❖ ศาลทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ความคุ้มครองผู้บริโภค (ระบบไต่สวน)

กฎหมายวิธีสบัญญัติกำหนดความสมดุล
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีของศาล

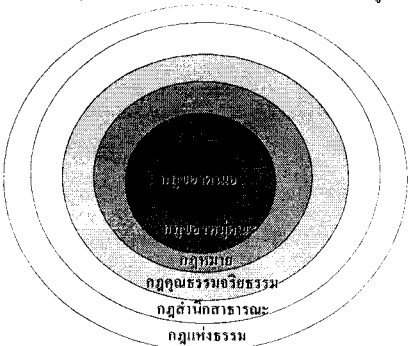
คดีปกครอง (เอกชน , เจ้าหน้าที่หรือพนักงานรัฐ VS รัฐ)

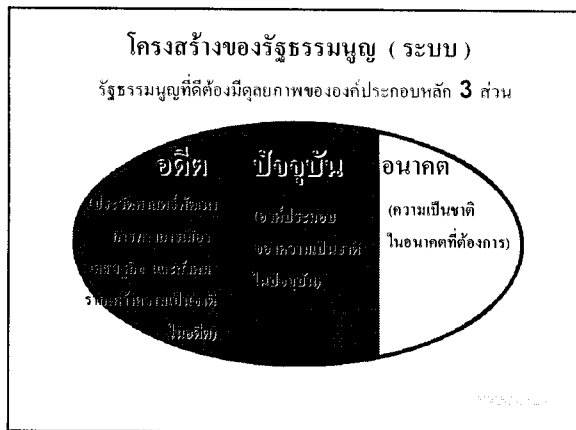
- ❖ คู่ความพิพาทกันเกี่ยวกับคำสั่งหรือการกระทำทางปกครอง ถือว่ารัฐอยู่ในฐานะได้เปรียบ
- ❖ ศาลทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ความคุ้มครองเอกชน (ระบบไต่สวน)

หมายเหตุ

การพิจารณาคดีประเภทอื่นๆไม่ว่าจะใช้กระบวนการพิจารณาแบบใด
 กฎหมายวิธีพิจารณาความคดีนี้บัญญัติให้ว่า ป.วิ.แห่งมาอนุโลมใช้ด้วยทั้งสิ้น

การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เชิงนิติศาสตร์ (คน)
พิจารณาจากพฤติกรรมด้านการฟัง การคิด การทำ การพูด

ธรรมของพระพุทธเจ้า

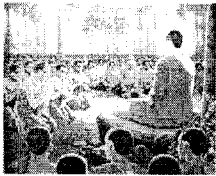
ทาน ตัดความโลภ
ศีล ตัดความโกรธ
ภาวนา ตัดความหลง

คำสั่งสอนท่านพุทธทาสภิกขุ

หัวใจของศาสนาทุกศาสนา คือ ไม่เห็นแก่ตัว

พระราชดำรัสของในหลวง ร. ๕

พอเพียง

พระบรมราชาโชวาท

- ตั้งจิต ตั้งใจ ให้เที่ยงตรงแน่วแน่
- ใช้สติรู้ตัว
- ใช้ปัญญา รู้คิด
- สุจริตจริงใจ
- ปฏิบัติหน้าที่โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนอื่นใด

คำสอนของท่านเจ้าคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุตฺโต)

- มีเจตนาบริสุทธิ์
- มีปัญญา ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆเพียงพอรึหรือไม่ ถ้าไม่พอริบหา
- มีความไม่ประมาท ตรวจสอบข้อบกพร่อง
- ใช้หลักพรหมวิหารสี่ข้ออุเบกขา คือความพอดีในการตัดสินคดี เพื่อรักษารธรรม คิดว่าตามคิด ถูกว่าตามถูก

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

การนำระบบได้ส่วนมาใช้ใน ศาลแรงงาน

นายสมจิตร ทองศรี
อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง

วันที่ 29 มีนาคม 2554

1

ศาลแรงงานเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ

- ศาลแรงงานกลาง
(เปิดทำการ ๒๓ เมษายน ๒๕๒๓)
- ศาลแรงงานภาค ๑ - ๕

2

คดีแรงงานมีลักษณะพิเศษ

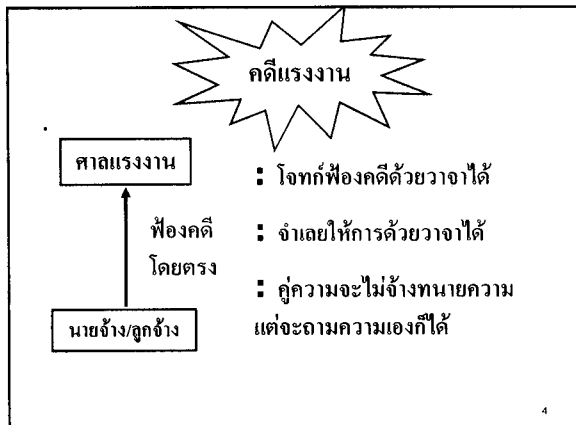
- เป็นคดีที่พิจารณาพิพากษาโดยองค์กรคณะ "ไตรภาคี"
ประกอบด้วย

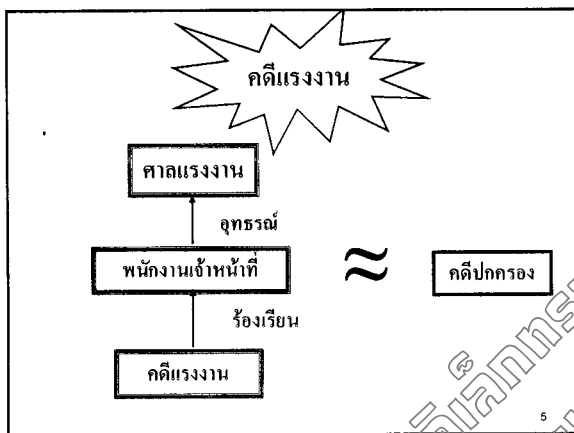
● ผู้พิพากษา ● ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง

● ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้าง

- เป็นคดีที่เปิดโอกาสให้คู่ความประนีประนอมยอม
ความและให้สามารถกลับไปทำงานร่วมกันได้

3

***** พนักงานเจ้าหน้าที่ *****

- พนักงานตรวจแรงงาน
- คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์
- คณะกรรมการกองทุนเงินทดแทน
- คณะกรรมการอุทธรณ์ (พ.ร.บ. ประกันสังคมฯ)
- พนักงานเจ้าหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

หลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาดีแรงงาน

- ประหยัด ○ สะดวก
- รวดเร็ว ○ เพียงธรรม

7

เจตนารมณ์ในการออกแบบระบบพิจารณาดี

“ใช้ระบบใดส่วนในการพิจารณาดีข้อพิพาทแรงงาน ไม่ใช่ระบบกล่าวหาซึ่งให้อยู่ในศาลธรรมดา ระบบนี้ผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีอำนาจชี้ความและพยาน ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาดีเป็นไปโดยรวดเร็ว และให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งนายจ้างและลูกจ้างโดยไม่จำเป็นต้องมีการตั้งทนายถ้าใช้ระบบกล่าวหาลูกจ้างจะเสียเปรียบเพราะไม่สามารถจ้างทนายที่มีชื่อเสียงให้ว่าความแทนตนได้”

8

กระบวนการพิจารณาในศาลแรงงาน

วิธีพิจารณา : ระบบไต่สวน

เครื่องมือ : พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและ

วิธีพิจารณาดีแรงงาน พ.ศ.๒๕๒๒

ข้อกำหนดศาลแรงงานว่าด้วยการดำเนิน

กระบวนการพิจารณาในศาลแรงงาน

9

กระบวนการพิจารณาคดีแรงงานจึงต้องให้ศาล
มีหน้าที่ค้นหาความจริง(ระบบไต่สวน)เพื่อให้
ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง มากกว่าใช้ระบบผู้ใด
กล่าวอ้าง ผู้นั้นพิสูจน์(ระบบกล่าวหา)

10

กระบวนการพิจารณาคดีแรงงาน

- การดำเนินกระบวนการเป็นหน้าที่ของศาล
- ในการสืบพยานให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน ตัวความหรือ
ทนายความจะซักถามได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล
(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.
๒๕๕๒
มาตรา ๔๕ วรรคสอง)

≠

ระบบกล่าวหา

ซักถาม - ถามค้าน - ถามติง

11

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๑๒/๒๕๔๑

การสืบพยานในคดีแรงงาน หากศาล
แรงงานไม่อนุญาตแล้ว ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยจะ
ซักถามพยานที่ตนอ้างหรืออีกฝ่ายหนึ่งอ้าง
ไม่ได้

12

กระบวนการพิจารณาคดีแรงงาน

- ศาลเป็นผู้ค้นหาความจริง
- ศาลระบุให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้

(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน
พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔๕ วรรคสอง)

13

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๔๕/๒๕๔๒

ศาลแรงงานมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งปวงรวมทั้งการกำหนดประเด็นข้อพิพาท และมีอำนาจระบุให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานเข้าสืบก่อนหลังได้ด้วย คู่ความไม่มีสิทธิคัดค้านว่าศาลแรงงานกำหนดประเด็นข้อพิพาทหรือระบุให้คู่ความฝ่ายใดสืบพยานก่อนหลังไม่ถูกต้อง

14

กระบวนการพิจารณาคดีแรงงาน

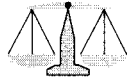
- เมื่อข้อเท็จจริงยังไม่แจ้งชัดและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลแรงงานมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร
- ข้อเท็จจริงที่ใช้ในการตัดสินไม่จำกัดเฉพาะที่เสนอโดยคู่ความ แต่ศาลเรียกมาเองได้

(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน
พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔๕ วรรคสอง)

15

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๘๑๔ – ๘๘๑๘/๒๕๔๒

ศาลแรงงานมีอำนาจเรียกพยานมาสืบได้เอง
หรือกำหนดให้คู่ความนำพยานมาสืบโดยจะให้
ยื่นบัญชีระบุพยานหรือไม่ก็ได้

16

กระบวนการพิจารณาคดีแรงงาน

- ศาลบันทึกคำเบิกความของพยานโดยย่อได้

(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน

พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔๖)

17

แต่...

“ศาลแรงงานต้องรับฟังข้อเท็จจริงให้แน่ชัดและ
ครบถ้วนก่อนพิพากษาเนื่องจากในคดีแรงงาน
ข้อเท็จจริงยุติที่ศาลชั้นต้นอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหา
ข้อกฎหมาย”

(พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน
พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๕๔)

18

ปัญหาที่เกิดในทางปฏิบัติ

ศาลส่วนใหญ่ในศาลยุติธรรมใช้ระบบ
“กล่าวหา” ทำให้ผู้พิพากษาทนายความและ
คู่ความติดรูปแบบการใช้ระบบดังกล่าว

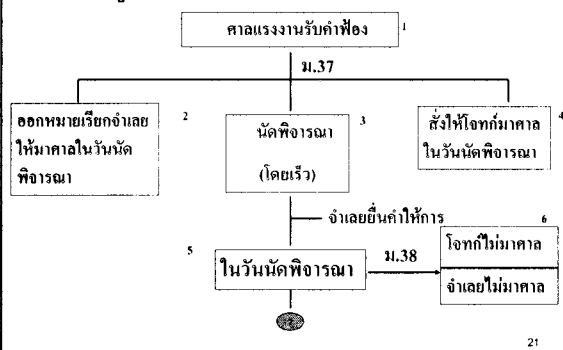
19

ทางเลือก

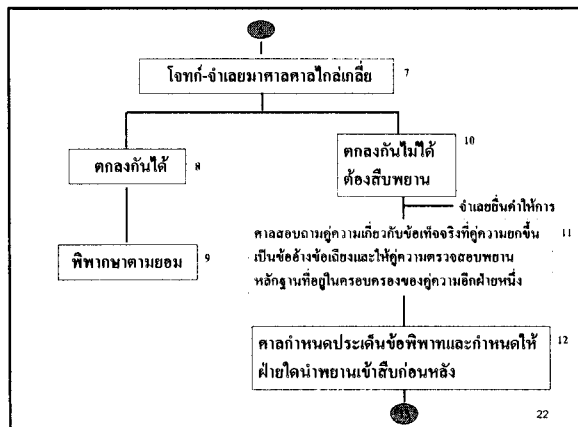
- สร้างความรู้ให้ผู้พิพากษา หน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง และ
ประชาชน
- นำ “ระบบไต่สวน” มาปฏิบัติใช้จริง

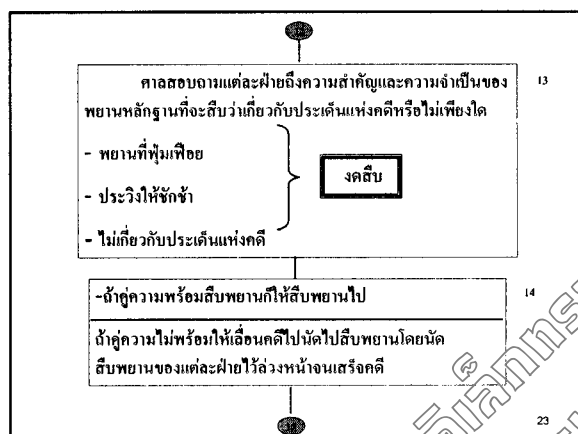
20

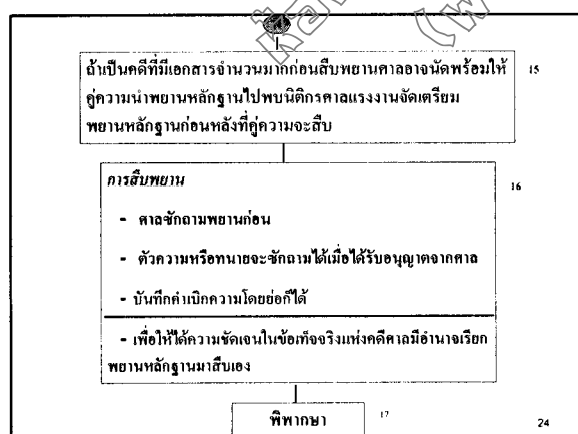
แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีแรงงาน

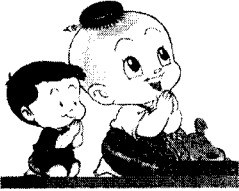
21

ขอบคุณ

25

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

บทความ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

Criminal Procedure: Comparative Aspects - Adjudication

The contrast between adversarial and inquisitorial styles of conducting the criminal process becomes most evident at the trial stage. In inquisitorial systems, the trial is typically dominated by the presiding judge, who selects and calls up the evidence to be presented at trial, makes procedural rulings as necessary, and interrogates defendants, witnesses, and experts. In adversarial systems, the judge's role is limited to presiding over the parties' presentation of the evidence. Advantages and disadvantages of either system have long been the subject of scholarly debate. To some extent, the difference between the modes of trial is technical rather than substantive: as long as the court as well as the parties have the right to question witnesses, the sequence of interrogation is of little relevance. Yet there is one basic difference between adversarial and inquisitorial systems that relates back to differing definitions of the purpose of the process: the inquisitorial judge has the responsibility of making certain that a complete account of the relevant facts is given in court so that the verdict can be based on "the truth"; in the adversary system, by contrast, the finder of fact decides on the factual basis as it is presented by the parties, and neither the court nor the jury have the right to probe into the factual background or (in most systems) to introduce evidence on their own initiative.

In inquisitorial systems, the court has complete freedom in evaluating the evidence. The French Code of Criminal Procedure leaves the judgment on guilt or innocence to the "internal conviction" (*intime conviction*) of the judges (French CCP, art. 427; cf. StPO, § 261; Italian CCP, art. 192). This means that there are, in principle, no rules of law determining the weight to be given to particular items of evidence. As a further consequence of the court's independent duty to determine the truth, the court cannot be bound by parties' factual admissions or stipulations.

Inquisitorial and adversarial systems also typically differ with respect to the relationship between pretrial and trial proceedings. Systems that place great emphasis on the adversarial presentation of evidence tend to shield the trial process from being influenced by the results of the pretrial investigation—only what is presented and discussed at the trial can form the basis of the judgment. Inquisitorial systems, on the other hand, are much less adamant in keeping the various stages of the process separate, because they regard the trial as the culmination of a continuous effort at

determining the "truth." Thus, a French or Dutch lawyer would not regard it as a violation of procedural principle that a witness's prior police testimony can be introduced at the trial by reading from the police transcript in the absence of the witness; and this is indeed common practice in both countries' lower criminal courts (Frase, 1999, p. 174; Swart, p. 298).

Beyond these characteristics, it would be misleading to say that continental systems universally adhere to a strict inquisitorial style of proceeding. On the contrary, a closer look reveals a great variety of trial styles, some of which are surprisingly similar to the common law trial. One can, in fact, determine an advance of the adversary trial mode on the continent, for which several explanations can be given. On the one hand, "trial by combat" is attractive to skilled and competitive lawyers everywhere; on the other hand, the European Convention on Human Rights, which has been adopted by virtually all European countries, guarantees certain trial rights typical of the common law style, most importantly the defendant's right to present evidence in his defense and to confront witnesses against him (European Convention on the Protection of Human Rights and Basic Freedoms of Nov. 4, 1950, art. 6 sec. 3 lit. d). The jurisprudence of the European Court of Human Rights in Strasbourg, which tends to give broad interpretations to the clauses of the Convention, has indeed cast doubt upon the continued permissibility of some traditional practices of inquisitorial systems in the light of the European Convention's trial rights (see, e.g., *Unterpertinger v. Austria*, Reports of Judgments and Decisions, Series A, Nr. 110 (1987); *L. di v. Switzerland*, Reports of Judgments and Decisions, Series A, Nr. 238 (1992)). French criminal procedure is still closest to the prototype of the inquisitorial model. The Code of Criminal Procedure confers upon the presiding judge discretionary authority to take, "on his honor and conscience," all measures he or she deems useful to discover the truth (French CCP, art. 310). When the formal document of accusation has been filed by the prosecutor, the presiding judge reviews the evidence gathered before trial. In addition to witnesses suggested by both parties, he or she can have any other witnesses called, can appoint experts and have physical evidence produced. It is the presiding judge who interrogates the defendant and all witnesses. Members of the court may ask additional questions (French CPP, art. 311) whereas the parties are limited to suggesting additional questions but may not themselves examine witnesses (French CCP, art. 312).

In the most serious cases, tried before a mixed court of three professional and nine lay judges (the *cour d'assises*), the presiding judge formulates the specific questions for the court to answer (French CCP, art. 348). Since the professional and lay judges deliberate on the verdict together, the presiding judge also has ample opportunity to explain the law and advise the other judges on the evidence behind closed doors. The presiding judge's role is even greater in the lower courts, where he sits alone or together with two associate professional judges (French CCP, arts. 398, 398-1, and 523); these courts handle over 99 percent of criminal trials (Frase, 1999, p. 163).

In Germany, the great majority of cases are decided by a single professional judge, who can impose penalties of up to four years imprisonment (Gerichtsverfassungsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. Mai 1975 (Bundesgesetzblatt 1975 I, p. 1077), § 24 sec. 2). More serious cases are adjudicated by mixed courts of professional judges and lay persons sitting and deliberating together (cf. Dubber, pp. 556–567). As in France, the court is responsible for having all relevant evidence available at the trial (StPO, § 244 sec. 2). Parties can, however, bring their own witnesses and experts, and the court must hear them unless it can determine in advance that their testimony will be irrelevant or duplicative (StPO, §§ 244 sec. 3, 245). The presiding judge initially interrogates the defendant (if he or she wishes to testify), witnesses, and experts. In that interrogation, the dossier of the pretrial investigation, assembled by the public prosecutor and submitted to the court, often plays an important role: the presiding judge frequently confronts witnesses with prior statements contained in the dossier and asks them to explain contradictions between their trial testimony and what they had earlier told the police or the prosecutor. The other judges as well as counsel for the prosecution and the defense have the right to ask additional questions. The court can reject parties' questions only if they are inappropriate or irrelevant (StPO, § 241 sec. 2)—a standard that German courts have interpreted narrowly (Judgment of the Federal Court of Appeals of April 22, 1952, 1 StR 96/52, 2 BGHSt 284). In routine cases, parties tend to make sparing use of their right to ask additional questions; yet in contested cases, the defense may employ the right to interrogate prosecution witnesses to much the same effect as an Anglo-American cross-examination. At the end of the trial, the prosecution and the defense sum up their views of the evidence, and the defendant has the opportunity to speak last. As in France, professional and lay judges deliberate together. A two-thirds majority is required for conviction (StPO, § 263). Given the composition of German mixed courts (one, two, or three professional judges sitting

with two lay judges), this means that lay judges can in any event block a conviction if they vote together.

In Spain, it is the parties who primarily determine what evidence will be presented at the trial (LEC, art. 728), but the court can add evidence to the extent it regards such evidence as necessary for proving one of the offenses listed in the formal accusation (LEC, art. 729 No. 2). The allocation of roles is similar with respect to the actual presentation of evidence: examination and cross-examination by the parties is the primary method of taking oral testimony. The presiding judge can, however, not only reject misleading and irrelevant questions (LEC, art. 709 sec. 1), but can also change the sequence in which witnesses are interrogated and ask additional questions (LEC, arts. 701 sec. 6, 708). The presiding judge thereby fulfills his or her role as the guardian of the proceedings and of their orientation toward determining the truth (LEC, art. 683). Even apart from these remnants of the inquisitorial process, party domination of the trial is of lesser relevance in Spain than in common law jurisdictions because the results of judicial pretrial investigations can filter through to the trial stage and form the basis of the judgment, especially when a witness's trial testimony deviates from his or her earlier statements (LEC, art. 714).

A similar structure exists in Italy where, since 1989, the trial is supposed to be party-dominated and strictly separated from the pretrial process. It is the parties who present lists of evidence to be taken, and it is they who examine and cross-examine witnesses (Italian CCP, arts. 468, 498). But the presiding judge can strike manifestly superfluous witnesses from the list (Italian CCP, art. 468 sec. 2), reject irrelevant lines of questioning (Italian CCP, art. 499 sec. 6), ask additional questions of witnesses and experts (Italian CCP, art. 506 sec. 2), and can even, "if absolutely necessary," order additional evidence to be taken (Italian CCP, art. 507). The supposed strict separation between pretrial and trial proceedings has not survived the very first years after the reform of the Italian criminal process: the law and the jurisprudence of the courts have since permitted the introduction of pretrial statements under more and more liberal rules (see Italian CCP, arts. 510-513; Grande).

The examples of Spain and Italy demonstrate how resistant the inquisitorial heritage is to efforts to inoculate it with elements of a foreign system; they also show to what extent procedural practice is shaped by the traditions and attitudes of the lawyers

involved rather than by the letter of the law. On the other hand, adherence to certain basic tenets of the inquisitorial process, in particular the quest for the truth as the overriding purpose of the process, is obviously compatible not only with a recognition of defendants' rights, such as the presumption of innocence and the privilege against self-incrimination, but also with procedural features commonly associated with the adversary trial, such as party examination of witnesses and the defendant's right to confront witnesses against him. It seems that the choice among procedural styles is of much lesser importance for the "quality" of the process than has long been assumed; what is important is an effort to respect parties' individual rights even in light of systemic and political pressures toward greater efficiency and speed.

Trial and sentencing. In common law countries, trial and sentencing are kept strictly separate. Sentencing hearings usually take place a few weeks after the defendant has been found guilty. In continental systems, by contrast, issues of both guilt and sentence are argued and decided upon in one single trial: the court's judgment at the end of the trial includes a finding on the issue of guilt and, if there is a conviction, the sentence. Consequently, no distinction is made between evidence relevant to guilt and evidence relevant to sentence; even sensitive information concerning the offender's personality and prior offenses is admissible at the trial because of its impact on sentencing. The unitary trial, though saving time, creates a number of problems. Material relevant to the sentence can be prejudicial to the defendant, and in contested trials the focus is often so much on the issue of guilt that the determination of the sentence may not be based on sufficient argument and information. The continental tradition of conducting a unitary trial has nevertheless survived academic criticism, and even those systems that have adopted American-style adversary trials have not seriously considered the introduction of separate sentencing hearings. This may be an area in which vested bureaucratic interests in efficiency are too strong to be overcome by considerations of fairness.

Juries and lay judges. Trial by a jury of one's peers was one of the great demands of liberal reformers of the European criminal process in the nineteenth century. Several countries at that time followed the example of England and introduced trial juries, but the jury system often did not survive. In France, the jury was introduced in 1791 but merged into a mixed court of professional and lay judges in 1941. Germany established juries for the most serious offenses in 1877, but likewise abolished the jury as an independent fact finder and replaced it by mixed panels in 1924. The jury had a

particularly interesting history in Spain: it was introduced in 1888, abolished in 1924 and recreated, for the most serious offenses, in 1995 (Ley Orgánica 5/1995, de 22 de mayo 1995 del Tribunal del Jurado; see Thaman), on the basis of a constitutional provision guaranteeing every Spanish citizen the right to participate in the administration of criminal justice as a juror (Spanish Constitution, art. 125 sec. 1).

Americans tend to regard trial by jury as one of the hallmarks of a civilized system of criminal justice. And it is certainly true that the vagaries of decision-making by a group of lay persons introduces into the criminal process an element of chance that often benefits the accused. On a more rational basis, one can argue that a verdict of guilty is valid only if it can be based both on the law and on the moral persuasion of a group of citizens. Paradoxically, however, decisionmaking by juries has in the United States led to an enormously complex system of rules on the presentation of evidence at trial (Damaska, 1997, pp. 28–46): the attempt to shield jurors from overly prejudicial evidence and to make difficult issues of fact and law palatable to lay persons goes a long way in explaining why American trials are so costly, protracted, and often far removed from the actual facts of the case.

The mixed record of juries on the European continent may be related to this and other defects. Juries were useful historically as long as trials dealt with simple issues of fact and the verdict depended largely on whether the testimony of one or the other witnesses was to be believed. With the growing complexity of factual and legal issues—white-collar offenses are paradigmatic in this regard—jurors have lost much of their capacity to reliably adjudicate cases without professional advice and guidance. If one wishes to retain a lay element in criminal justice it may thus be preferable to turn to mixed panels as can be found in many European jurisdictions (see Langbein). This system, which combines the freshness of judgment and worldly experience of nonlawyers with the sophistication of professional judges, may produce more rational and predictable verdicts than the traditional jury system.

Adjudication of uncontested cases. Anglo-American law makes a sharp distinction between contested and uncontested criminal cases. The latter are adjudicated without trial on the basis of the defendant's plea of guilty, which is often brought about through plea bargaining, that is, offering the defendant a reduced sentence in exchange for a waiver of his or her trial rights. Civil law countries traditionally did not provide for

distinctive modes of processing cooperative and uncooperative defendants. The inquisitorial ideal requires a full investigation of the facts even if the defendant confesses guilt; credible admissions can do no more than reduce the amount of extrinsic evidence necessary for a finding of guilt.

At the beginning of the twenty-first century, law and practice in many continental legal systems differ from that ideal, however. The idea of disposing of uncontested cases without a full trial, which had been regarded as a typical American aberration as late as in the 1970s, has quickly spread to a large number of European jurisdictions. The main reason for this development is the jurists' common interest in efficiency: where there is no issue, the argument goes, there is no need for going through the motions of a trial. The law has in various ways been adapted to fit this argument.

One instrument of avoiding trial in clear-cut cases is conviction and sentence by written decree. This instrument, called a penal order (*ordonnance pénale*, *Strafbefehl*, *decreto penale*), exists in France, Germany, and Italy (French CCP, arts. 524–528-2; StPO, §§ 407–412; Italian CCP, arts. 459–464). The basic idea is the same in all three systems: at the close of an investigation for a minor offense, the prosecutor drafts a judgment including a sentence. The draft is submitted to the magistrate, who issues it as a provisional judgment unless he detects obvious defects. Typically, only monetary penalties can be imposed by penal order, yet in Germany the defendant can also receive a suspended prison sentence of up to one year by written decree without a trial (StPO, § 407 sec. 2). The defendant can accept the penal order or file an appeal; in the latter case, the verdict and sentence imposed by the penal order lose effect, and the matter is set for trial. At the trial, the court is not bound in any way by the contents of the penal order; the defendant thus risks more serious punishment if he or she declines to accept the penal order (see Italian CCP, art. 464 sec. 4, explicitly stating that the judge can impose a more serious sentence after trial). Although the defendant's prior consent is not required for the issuance of a penal order, prosecutors are well-advised to ascertain in advance that the defendant will accept the sentence, because in the event of an appeal the prior attempt to avoid a trial only serves to draw out the process. In Italy, the statute explicitly invites bargaining by permitting a sentence reduction of one half of the "deserved" penalty in case of a *decreto penale* (Italian CCP, art. 459 sec. 2). German law does not provide for a similar discount, but it is well-known that the content of a penal order is a frequent subject of negotiations between the prosecutor and

defense counsel, with defense counsel indicating what sentence his or her client would be willing to accept without demanding a trial (Dahs, pp. 644–646).

Another means to simplify the process is to hold an abbreviated trial instead of the ordinary full trial. In France, there exists a long-standing practice of *correctionnalisation*, that is, trying felony cases in the lower court designed to adjudicate misdemeanors (*tribunal correctionnel*). In lower court, oral testimony of witnesses can largely be replaced by the record of their interrogation by the police, parties' closing statements are often limited to perfunctory remarks, and sentences are generally lower than in the nine-judge felony court (*cour d'assises*). The practice of "reducing" what really appear to be serious felonies requires a silent understanding among all parties to omit from the facts presented to the court certain aggravating factors that would turn the offense into a felony (Stefani, Levasseur, and Bouloc, pp. 430–433). Parties' interests to do so tend to coincide in noncontested cases: the prosecutor saves the time and effort necessary to try the case in felony court, and the defendant has reason to hope for a more lenient sentence.

Italian law provides for several forms of abbreviated adjudication. The most interesting of these is *giudizio abbreviato* (Italian CCP, arts. 438–443), that is, adjudication of the case by a magistrate on the basis of the record of the pretrial investigation, possibly augmented by additional evidence offered by the defense (see Pizzi and Marafioti, pp. 27–35). As with the penal order, the Italian Code offers the defendant an incentive to agree to this form of conviction without trial by providing for a mandatory reduction of the "deserved" sentence by one-third (Italian CCP, art. 442 sec. 2). French and German statutes also provide for speedy, simplified trials in straightforward cases (French CCP, arts. 393–397-6; StPO, §§ 417–420). In France the defendant's advance consent for immediate adjudication is needed (French CCP, art. 397) whereas in Germany a short-cut trial with reduced opportunities of presenting defense evidence can be forced upon the defendant.

Even closer analogies to American plea bargaining have developed in Italy, Spain, and Germany. Spanish law has long provided for the possibility that the defendant submit to the penalty demanded by the prosecutor at the beginning of the trial (*conformidad*, LEC arts. 655, 694). In that case, the court takes no evidence but imposes the sentence demanded by the prosecutor. Originally, the prosecutor's sentence demands tended to

be close to the statutory maximum, thus making it unattractive for the defendant to waive trial. Through a few small changes in the law, the Spanish legislature (Ley orgánica 7/1988 de 28 de dic. 1988) invited the parties to negotiate before trial with a view toward determining a sentence acceptable both to the prosecutor and the defendant. In its 1989 version, the Code of Criminal Procedure refers to the possibility of filing the formal accusation with a sentence demand signed both by the prosecutor and defense counsel (LEC, art. 791 sec. 3) and alludes to the possibility of reducing the original sentence demand (LEC, art. 793 sec. 3)—two subtle indications of the desirability of avoiding trial through prior bargaining on mutually acceptable conditions of *conformidad* (see, generally, Ortells Ramos).

Italian law is even more candid in facilitating and encouraging sentence negotiations between the prosecution and the defense. The Code provides that the parties can jointly propose, in the preliminary hearing or at the beginning of the trial, a sentence of up to two years imprisonment; this sentence is to include a discount of one-third from the penalty (hypothetically) applicable after trial (Italian CCP, art. 444). If the judge finds, based on the dossier and the representations of the parties, that the penal law has correctly been applied to the facts of the case, he or she imposes the penalty as requested by the parties (Bogner, pp. 135–208).

German law does not provide for an analogue to plea bargaining, but German lawyers have nevertheless developed informal practices that have the same effect as the Spanish and Italian laws. Especially in more complex criminal cases, it has become commonplace in Germany for defense counsel to approach the presiding judge (or for the presiding judge to approach defense counsel) with suggestions for an abbreviation of the process in exchange for a lenient sentence (Herrmann). A noncooperative defense can, under German evidence law, indefinitely protract the trial by compelling the court to take additional evidence; by making a full confession in open court, the defendant can, on the other hand, relieve the court of the necessity to hear many (or any) witnesses. In contrast to Spain and Italy, bargaining in Germany is done directly between the defense and the court; the public prosecutor has an informal veto power but usually is not one of the primary negotiators. The practice of "sentence bargaining," which has become known since the early 1980s, is of dubious legality because it not only lacks any foundation in written law but even runs counter to basic tenets of German law, especially the court's duty to independently establish the "truth" (Weigend,

p. 57). The Federal Court of Appeals nevertheless gave in 1997 its general approval to bargaining, subject to certain conditions of "fair deal" to be respected by the negotiating parties (Judgment of the Federal Court of Appeals of August 28, 1997, 4 StR 240/97, 43 BGHSt 195). This development is an impressive sign of the times: it shows that the desire to be "functional" tends to override and neutralize the normative principles on which the inquisitorial criminal process was built. The advent and universal acceptance of bargained justice may indeed indicate that the traditional criminal trial is no longer adequate to deal with factually and legally complex matters that increasingly are the subject of criminal cases.

Source: <http://law.jrank.org/pages/901/Criminal-Procedure-Comparative-Aspects-Adjudication.html>

คลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)

Labour court system in France ¹

Preliminary : diversity of judicial process in France

In France, social law litigations are dealt with by several jurisdictions. This is a consequence of the diversity of the French court system, based on the following ideas :

Constitutional review

- The French Constitution states that the compliance of new laws with the Constitution and constitutional principles may be checked by a specialized court : the Conseil constitutionnel (Constitutional council), which is seized by a minimum number of members of Parliament ("députés" or "sénateurs"). Thus this court is given a competence within labour law matters, and can strike down laws or require that they should be interpreted in a certain way. For instance the Constitutional court had to state about redundancy procedures or moral harassment laws, and to define some notions or rules of evidence. It was said, in the field of collective agreements, that the law could not authorize local agreements to gainst wider ones in public order matters.

Judicial and administrative courts

- The separation of powers (executive and judicial) leads to the coexistence of two jurisdictional systems : the judiciary order and the administrative justice order. The first one knows of litigations between individuals (natural persons or artificial persons, companies, associations) the second is cognizant of conflicts related to the exercise of the public power (ministries, public authorities, public administrative services). This is the reason why the authorization to dismiss a union representative or a workforce delegate given to an employer by the labour inspectorate can be contested before the administrative court.

Right to appellate and hierarchy of jurisdictions

¹ Contribution of Mr Michel BLATMAN, Conseiller à la Chambre sociale de la Cour de Cassation française (social chamber of the French supreme court) (June 2006)

* **The right to a second degree of jurisdiction** being generally recognized, both judicial and administrative orders have their own hierarchical system. The original jurisdiction in the administrative order is named “tribunal administratif”. Appeals against its rulings are brought before the “cour administrative d’appel”.

In the judicial system, petitions against first level jurisdictions are filed before the “cour d’appel”. Appeal administrative court and appeal judicial court are allowed to try entirely the case as a matter of facts and of law.

* **At the top** of either system is a supreme court, whose function is to unify the case-law, to bring out new norms and to check the compliance of rulings with the law. But as the administrative “Conseil d’Etat” can judge facts, the judicial “Cour de cassation” only judges as a matter of law and proceedings.

Inside the judicial court system : a distinction is made between courts of general jurisdiction and courts of limited jurisdiction

The first level “Tribunal de grande instance” deals with any matter that is not specially ascribed to another jurisdiction. As to the “cour d’appel” (appellate court), it can hear any case judged by an original jurisdiction (if the law allows such a review).

In the field of labour law, individual litigations are, at the first level, brought before an industrial tribunal named “conseil de prud’hommes”. Appeals, when permitted, are lodged before the “cour d’appel”. Then, appeals against the latter are filed before the Cour de cassation.

But when the financial interest of the case is low, appeal can be brought directly from the conseil de prud’hommes to the Cour de cassation, by a leapfrog system.

The criminal system distinguishes prosecution, investigation and judgment.

The bodies who realize these functions are different : prosecutors and judges have not the same statute : judges are independent and must be impartial. For a fair trial’s sake, the investigating justices may not sit in the cases they prepared.

Legal proceedings have a common core but also variations

The ordinary civil proceedings are ruled by the “code de procédure civile” (civil procedure code). But some matters and specialized jurisdictions are submitted to special rules consistent with them. **Commercial cases dealt by “tribunal de commerce” (commercial court), social security cases dealt with by “tribunal des affaires de sécurité sociale” (social security affairs court), or tenant law cases dealt with by “tribunal**

paritaire des baux ruraux” (Joint Rural Leaseholds Court) are not always submitted to the same rules as to the organization of the courts and to ways of proceeding..

◦
◦

Outline :

§1 *Common features and diversity of courts dealing with social law*

§2 *Specificity of the “Conseil de prud’hommes” (industrial tribunal or first level labour court)*

§1 COMMON FEATURES AND DIVERSITY OF COURTS DEALING WITH SOCIAL LAW

Outline :

A) *Various types of courts*

B) *Professional judges and lay-judges*

A VARIOUS TYPES OF COURTS

Outline :

1. Individual labour disputes : *compétence of the “conseil de prud’hommes”*

2. Collective labour litigations : *compétence of the ordinary civil jurisdiction* 3. Punitive aspects of labour law : *competence of criminal courts*

4. Interferences between labour law and law of failing firms : *competence of commercial courts*

1 INDIVIDUAL LABOUR DISPUTES

At present, individual labour disputes are, in their majority, related to the termination of the labour contract or relationship (resignation, dismissal, redundancy, lapse of fixed-term contract, constructive dismissal, etc.).

They also touch claims for wages or incidentals (job classification, bonus, paid leaves, overtime), execution or annulment of covenant of non-competition, etc.)

Their solution is put in the hands of *specialized jurisdictions*, original as to their organization and functioning : the “Conseils de prud’hommes” (Council of “wisemen”).

2 COLLECTIVE LABOUR DISPUTES

Disputes affecting *collective* labour relationships are, as a matter of principle, dealt with by the ordinary civil court (tribunal de grande instance). But the *tribunal d'instance* is also cognizant of litigations concerning the *elections* of employees' representatives.

a) The "Tribunal de Grande Instance"

(1) Its different formations

- Panel of judges
- Judge in chambers ("juge des référés")
- President of the Tribunal stating over a

petition

(2) Its fields of intervention

The most frequent intervention of the ordinary civil court occurs in the following fields:

- (a) Social plans (see : collective redundancies) ;
- (b) Interpretation of collective agreements ;
- (c) Functioning of institutions representative of the workforce (Work council ; Health and safety committee ;
- (d) Disputes about strike

b) The "Tribunal d'instance"

The judge of the tribunal d'instance is judge of the *electoral* litigations. In particular, he checks the candidacies and the regularity of the elections..

3 COMPETENCE OF CRIMINAL COURTS

French labour law also present punitive aspects. Many provisions of the labour code are punished with fines or even jail.

a) The criminal courts

- Examining or investigating justice ("juge d'instruction" and, on appeal, "chambre de l'instruction")

- Tribunal de police (~ magistrate's court) :deals with "contraventions" = police offence, petty offence
- Tribunal correctionnel : deals with "délits" = more important offences
- Cour d'assises (deals with major or violent crimes such as murders, assassinations, etc)

b) **Nature of infractions**

- (1) Hindrance to workers' representative functions
- (2) Several illegal practises :
 - * Illegal work
 - * Infringement to security
 - * Breach to hours of work
 - * Racial discrimination
 - * Sexual or moral harassment, etc.

4 **COMPETENCE OF THE COMMERCIAL COURT**

Commercial jurisdictions deal with conflicts connected to the commercial activity of business (relationships between merchants, life, difficulties, transmission and death of undertakings or companies, acts or deeds of commerce, stock exchange operations, unfair competition)

The court-appointed receiver and the insolvency judge may grant leave to declare redundancies, where such measures become for economic reasons "urgent, inevitable and indispensable" during the observation period, or where the recovery plan provides for redundancies on economic grounds.

5 **THE TRIBUNAL OF SOCIAL SECURITY AFFAIRS**

This tribunal deals with the *general litigations* of social security (by opposition with the technical ones) :

- * Disputes between Social Security offices and persons paying social contributions about : social security benefits, family allowances or benefits, medical rest, undue benefits, disability pensions, retirement benefits, reality of an accident at work) ; between employer and employee (industrial accident and occupational disease ; accident or disease caused by an unforgivable malpractise of the employer)
- * Disputes between the collecting organisms and the employers related to social security contributions.
- * Litigations between agencies and paramedics (valuation of medical acts, contestation of medical invoices's value).

6 THE TRIBUNAL PARITAIRE DES BAUX RURAUX :

This Joint Rural Leaseholds Court deals with conflicts between landlords and lessees.

B. PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL JUDGES

In France, there is a variety in court compositions.

1) Professional judges only :

Tribunal de grande instance
Tribunal d'instance
Cour d'appel
Cour de Cassation

2) Professional judges and lay-magistrates together

This system is named "échevinage" or "mixité" (mixity)

It is comprised of a panel of lay-magistrates presided by a professional judge.

* **Tribunal des Affaires de Sécurité Sociale** : A panel composed of 1 professional judge and 2 lay-assessors (one representative of employees and one representative of employers)

* **Tribunal paritaire des Baux Ruraux** : 1 président (judge), 2 landlords assessors and 2 lessees assessors.

3) Non-professional judges only

[It was the case with the Commercial court (3 lay-judges) - but this system is being reformed.]

The "Conseil de Prud'hommes" (first level Labour court) is composed of 4 lay-judges.

The introduction of professional judges occurs only

- * at the stage of "departition" when there is split vote;
- * then at the appellate level

C. ELECTIVE JUSTICE :

Unlike professional judges, the members of labour courts, commercial courts, and Joint Rural Leaseholds Courts are elected by their peers

The members of **labour courts** are elected every 5 years. They are re-eligible.

Electorate : employers and employees, registered on the poll lists of the town where they have their professional activity

Age of eligibility : 21

Votations by separated constituencies : proportional ballot

These general elections mean for unions a test of their representativity among the labour place.

D. **APPLICATION OF CIVIL PROCEDURE RULES** (save for particular adaptations)

- Application of the general principles of legal process :

Principle of contradiction
Judge's neutrality and impartiality
Rules related to the instance
Directions
Emergency interim proceedings
Avenues for redress

- Oral proceedings

code	Conseil de Prud'hommes :	article L.516-6 of labour
	Tribunal de Commerce :	article 871 of New Code of civil procedure
	TASS :	art. R.142-20 of Social security code
	Tribunal Paritaire :	art.843 du NCP

§2 **SPECIFICITY OF THE "CONSEIL DE PRUD'HOMMES" (labour court)**

Created by a law (18. 03.1806) as an industrial tribunal, on a special request made to Napoleon when he visited Lyon, the "Conseil de prud'hommes" was an ancient conciliation board by means of which Lyon's

silk manufacturers ("les soyeux") and their staff ("les canuts") settled their disputes without the intervention of any professional judge. It had been suppressed during the Revolution. This labour court aims at first conciliation, and, if this is not reached, judgment of the cases.

Historically, this tribunal has been generalized to all the territory (271 CPH at this time), extended to all categories of employees (including executives) and become fully elected jointed lay courts. The fundamental doctrine of "paritarisme" (parity) it relies upon involves an absolute equality (footing) between employee et employer judges.

Special treats :

- Specialized jurisdiction
- Joint jurisdiction
- Conciliation justice
- Particularities in proceedings

A) Organization et functioning : Joint justice and Unions

1) Joint justice and alternating

a) Joint and equal functioning

The labour courts and their different panels are composed of an equal number of employees and of employers

Division of work between 5 professional sections

(Each one comprizing at least 4 employer lay-judges and 4 employee lay-judges) :

- Agriculture
- Commerce
- Industry
- Diverse activities
- Executives

Sub-division of sections in chambers

Sub-division of sections and/or chambers in "bureaux"

* *Bureau of conciliation* (conciliation board)

It is comprized of one employer counsellor and of one employee counsellor.

** Bureau de jugement (ruling panel)*

It is made up of an equal number of employers and employees (comprised the chairman or the vice-chairman sitting alternatively). This number is at least 2 employers and 2 employees.

** Formation de référé (Emergency panel)*

The labour court may state within chambers named "formation de référé" in case of emergency or of non seriously questionable obligation for a party.

It is then composed of 2 lay judges (1 of each category).

This panel is common to all the sections of the CPH.

It is presided alternatively by a employer and employee lay-judge

b) Alternating :

(1) Presidency of the Conseil de Prud'hommes :

- *The president (chairman) of the CPH is alternatively a employee or employer lay-judge*
- *The vice-president (vice-chairman) is an employer when the president is an employee, and reciprocally*
- *President and Vice-President are appointed for 1 year.*

(2) Presidency of Section or Chamber

The president and the vice-president sit alternatively

c) Limits to joint justice : settlement in case of split votes

In case of split votes inside the ruling panel, the case is settled by a new panel, presided this time by a professional judge. This panel being non longer pair but uneven, a majority can be found.

d) Problems of joint justice

The French supreme court ruled that that though composed of members of labour organizations and unions, CPH is nonetheless independent and impartial under ECHR when it

judges some party belonging to one of these organizations or unions. The reasons of the Cour de Cassation are that : 1) binding proxy of CPH members is strictly prohibited by law and order ; 2) due to its specific composition with an equal number of elected members, there is a **balance of interests** inherent in the functioning of this jurisdiction; 3) It is possible to call for an exterior professional judge.; 4) the CPH's judgment is appealable.

(Cass. 19.12.2003, société d'HLM Mon logis vs X..., n°01-16.956 and 02-41.429)

2) Unions

a) At the electoral level

Candidates running for labour court elections are presented on rolls, generally backed by employee or employer Unions
Labour elections are a test of representativity for unions.

b) At the level of parties's representation

Permanent or non-permanent Union representatives may assist or stand up for parties before the labour courts.

B) conciliating justice

It is CPH's first mission to conciliate parties. And this obligation is requested to be attempted preliminarily to a ruling.

This prior mission is put into Bureau of conciliation's hands. And it is in clerk's office to summon the parties.

Parties are compelled to appear in person before the conciliation board, except if they justify of legitimate reasons.

The pre-trial judge may :

- put on record a conciliation, even where partly so, of the parties.
- grant a provision on wages, damages or compensation
- order directions

C) PECULIARITIES OF THE LABOUR COURT PROCEEDINGS

1) The seizure of the court is simplified

The claim has just to be filed before a clerk or sent to the court
Then the parties are summoned by the clerk's office.

2) Rules for appearance before the court are supple

- = no need for a party to appear by a lawyer before the labour court
- = Representation by employees or employers belonging to the same branch of industry is allowed
- = Same thing with union representatives
- = Husband or wife can appear to

3) Oral proceedings

The principle is that written procedure is not required. Parties can argue orally before the judges.

But this has the consequence that parties must appear (in person or by a representative), otherwise their written statements would not be taken into account.

4). Unicity of the labour instance

All claims stemming from the same contract of employment between the same parties must be subjected to an only instance (unless the grounds of the new submissions would be born or revealed after the first instance before the labour court).

This goal of this rule is to avoid the splitting and the multiplication of disputes about a same contract. In order to favour a certain peace in the business and not to divert it from its missions.

As a consequence, new claims are qualified before the court of appeal, in its social chamber.

5) Mission of enquiring lay-judges

Labour court counsellors can be appointed by the Office of conciliation or the judgement panel in order to gather necessary information for the judgment. The "conseillers rapporteurs" can go inside the undertaking, hear parties or other people and get documents.

Once they have finished their investigations, they write down a report that is transmitted to the ruling panel.

They also are qualified to record the conciliation of the parties.

6) Provisional execution of rulings

Rulings of the conciliation office, interim orders and decisions of the ruling panel that order the delivery of certain documents or the payment of wages and notice, are immediately enforceable.

7) Appeal before the appellate jurisdiction (Cour d'appel) and before the supreme court (Cour de cassation)

(a) Appeal before the social chamber of the court of appeal

This panel is specialised into social cases.

There is no need to appear by a lawyer or solicitor before this chamber.

Proceedings are oral.

A professional judge is commissioned for the purpose of accelerating the procedure by provoking exchanges of statements before the hearings.

b) Petition in cassation

The social chamber of the "Cour de cassation" (french supreme regulating court) is a specialised panel of this court, only comprised of professional judges.

It deals with petitions lodged against :

- some rulings of the labour court (last resort) on account of the feeble amount of the dispute ; et des juges d'instance (contentieux de l'élection des conseillers prud'hommes ou de l'élection des instances représentatives du personnel).
- rulings of the judge (juge d'instance) stating in labour election matters.
- judgments of the social chambers of the courts of appeal

Summary

Collective disputes

Disputes affecting *collective* labour relationships are dealt with by the ordinary civil court (tribunal de grande instance) only composed by professional judges. The *tribunal d'instance*, also comprised of a professional judge, is cognizant of litigations concerning the *elections* of employees' representatives.

Individual disputes

Created in 1806 by Napoleon, the "conseil de prud'hommes " (council of wise men) is a unique form of justice, linked with a *joint* conception of social relationships named "paritarisme" (co-management by the two sides of industry).

Easily opened to the parties, the "Conseil de prud'hommes" is a specialized first level industrial tribunal, integrated in the general judicial system and dealing with individual labour disputes. It applies the general rules of civil procedure, save some specificities such as oral proceedings and unicity of instance.

A conciliation of parties by a conciliation office must be attempted at a preliminary stage.

Each ruling panel ("bureau") is comprised of 4 lay judges ("conseillers prud'hommes") : 2 representative of the employees and 2 representative of the employers. These lay judges are elected, on poll lists usually presented by unions or other labour market organizations, in general elections opened to all employers and workers, voting accordingly to their category.

The entirely equal (paritary) composition of this joint tribunal requires an absolute equality between its members : judgements can only be pronounced with a majority of 3 out 4. ; the presidency of the tribunal alterns each year (one year an employer for president and an employee for vice-president, another year the reverse).

In case of "partage" (split vote by 2 against 2) a professional judge (umpire judge) is asked to complete the jurisdiction in order to settle votes.

The Conseil de prud'hommes is divided into "Sections" (themselves divided into "bureaux") dealing respectively with cases concerning different professional categories : Executives, Industry, Commerce, Agriculture, Diverse activities.

The labour court may also state within chambers (named "formation de référé"), in case of emergency or of non seriously questionable obligation for a party, and is then composed of 2 lay judges (1 of each category of course).

It is similarly composed when it has been decided by the "bureau" of conciliation or the "bureau" of judgment to make investigations before his members specially commissioned for this purpose ("conseillers rapporteurs").

Appeals are brought before the Cour d'appel, Chambre sociale, composed only of professional judges.

Appeals against cours d'appel's decisions are lodged in the Cour de cassation, Chambre Sociale (professional judges only)

คลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

Sanctions as a management tool in criminal justice	355
Case Preparation Project	357
15. Preparation of cases by the defence	362
16. Delays in criminal cases	365
Time-limits	366
Overall time limits	366
Custody time limits	366
Extension of custody time limits	367
Stay of prosecution because of delay	368
17. Publicity and contempt of court	370
Publicity before criminal proceedings are active	370
Publicity when criminal proceedings are active	371
Proceedings to enforce the law	371
Reporting of committal and transfer proceedings	374
Publicity at the time of the trial prejudicing a retrial	375
Power to order postponement of reports	375
Publishing material not heard by the jury	375
Research as to the (minimal) effect of pre-trial publicity	376
Anonymity for victims (and defendants) in sexual offence cases	376
No reporting of names of vulnerable witnesses – the Government climbs down	377
CHAPTER 4	
The trial process	379
1. The adversary system compared with the inquisitorial	379
The adversary system	380
Judicial intervention	380
Calling witnesses	382
Civil court acting of its own motion	382
Small claims hearings	382
Where the interest of children are concerned	389
Prosecution disclosure	390
Duties of the defence	390
Duties of an expert witness	390
Professional rules of conduct	391
Lord Woolf and the Runciman Royal Commission on the adversary system	393
The inquisitorial system	395
Tribunals and the adversary system	398
2. Does being represented make a difference?	402
Representation in magistrates' courts	402
Representation in small claims cases	402
Representation in tribunals	404

Chapter 4

The trial process

This chapter deals with the trial itself. The first section considers the particular characteristics of the English adversary method of trial as compared with the so-called inquisitorial method followed on the Continent and, in particular, examines the role of the judge. The second and third sections concern the advantages of representation and the difficulties faced by the unrepresented person in an English trial. The following sections look at the orality of procedure and the evidence of social psychologists that evidence on questions of fact is more apt to be unreliable than the participants appear to realise. The sixth section deals with the most important problems of the rules of evidence.

1. The adversary system compared with the inquisitorial

The common law method of trial has often been described as 'adversary' or 'accusatorial' as distinct from the continental 'inquisitorial' method. The essence of the distinction is that, whereas in the inquisitorial system the dominant role is played by the court, in the adversary system it is played by the parties. In the adversary system the judge is supposed to remain a mainly passive and silent umpire listening to the evidence produced by the two parties. The parties prepare their respective cases, they decide what witnesses to call and in what order and they examine and cross-examine the witnesses. If both sides decide not to call a witness who has potentially relevant evidence, normally the court will do nothing about it. The burden of preparing the case and of presenting it falls on the parties themselves, which means that a party without a lawyer is at a distinct disadvantage. By contrast, in the inquisitorial system the judge calls the witnesses and examines them, while the parties or their lawyers play a supporting or subsidiary role.

To be sure, as already seen and as will be noted further, the 'pure' adversary system as it has been conducted in England in modern times has been affected as regards civil trials by the implementation of the Woolf reforms with their emphasis on the active judge. Active case management is also now supposed to be a feature of criminal trials and the new Criminal Procedure Rules require the defence to be more helpful to the prosecution than was previously the case. So change is afoot, but despite such developments, the role of the

English judge is still very different from that of his continental opposite number.

The adversary system

Judicial intervention

A classic statement of the pure adversary system was given by Lord Denning deciding that the trial judge, Mr Justice Hallett, had intervened too often:

Jones v. National Coal Board [1957] 2 QB 55, CA

We are quite clear that the interventions, taken together, were far more than they should have been. In the system of trial which we have evolved in this country, the judge sits to hear and determine the issues raised by the parties, not to conduct an investigation or examination on behalf of society at large, as happens, we believe, in some foreign countries. Even in England, however, a judge is not a mere umpire to answer the question 'how's that?' His object, above all, is to find out the truth, and to do justice according to law; and in the daily pursuit of it the advocate plays an honourable and necessary role. Was it not Lord Eldon LC who said in a notable passage that 'truth is best discovered by powerful statements on both sides of the question'? See *ex p Lloyd*¹ and Lord Greene MR who explained that justice is best done by a judge who holds the balance between the contending parties without himself taking part in their disputations. If a judge, said Lord Greene, should himself conduct the examination of witnesses, 'he, so to speak, descends into the arena and is liable to have his vision clouded by the dust of conflict': see *Yuill v. Yuill*.²

Let the advocates one after the other put the weights into the scales – the 'nicely calculated less or more' – but the judge at the end decides which way the balance tilts, be it ever so slightly . . . The judge's part in all this is to hearken to the evidence, only himself asking questions of witnesses when it is necessary to clear up any point that has been overlooked or left obscure; to see that the advocates behave themselves seemly and keep to the rules laid down by law; to exclude irrelevancies and discourage repetition; to make sure by wise intervention that he follows the points that the advocates are making and can assess their worth; and at the end to make up his mind where the truth lies. If he goes beyond this, he drops the mantle of a judge and assumes the robe of an advocate; and the change does not become him well. Lord Chancellor Bacon spoke right when he said that:³ 'patience and gravity of hearing is an essential part of justice; and an overspeaking judge is no well-tuned cymbal'.

For a comparable criminal case see *R v. Perks*.⁴ In *Gunning*⁵ the conviction was quashed where the judge asked 165 questions compared with 172 from counsel. In *Matthews*⁶ by contrast the Court of Appeal declined to quash a conviction where the judge put 524 questions to counsel's 538. On any view, the court said,

¹ (1822) Mont 70 at 72n. ² [1945] P 15 at 20, [1945] 1 All ER 183, 61 TLR 176.

³ 'Of Judicature', *Essays or Counsels Civil and Moral*. ⁴ [1973] Crim LR 388.

⁵ [1980] Crim LR 592. ⁶ (1983) 78 Cr App Rep 23.

the number of judicial interventions and questions was excessive but they did not quite go so far as to divert counsel from his own line of questioning. The court said that a large number of interruptions put the appeal court on notice of the possibility of a denial of justice but the critical issue was not the number but the quality of the interventions 'as they relate to the attitude of the judge as might be observed by the jury and the effect that the interventions have either upon the orderly, proper and lucid deployment of the case for the defendant by his advocate or upon the efficacy of the attack to be made on the defendant's behalf upon vital prosecution witnesses by cross-examination'.⁷ Nor will the court interfere merely on the ground that the judge has been guilty of discourtesy, even gross discourtesy, to counsel: *R v. Ptohopoulos*.⁸

In *Hamilton*⁹ Lord Chief Justice Parker said the Court of Appeal would overturn a conviction on account of excessive intervention (1) where the interventions invited the jury to disbelieve the defence evidence in such strong terms that they could not be cured by the usual formula that the facts are for the jury; (2) where they prevented defence counsel from carrying out his duty to present the case for the defence; and (3) where the defendant himself was prevented from telling his own story.¹⁰

For the role of the judge in influencing or directing the jury to convict or acquit, see pp. 523–26 below.

In recent years the traditional English concept of the judge as a passive umpire, as in a tennis match, simply 'hearkening to the evidence' has with regard to civil cases become greatly altered. One reason is that whereas in former times it was normal for the judge to come into court with little knowledge of the case, today far more material is supplied to the court and pre-reading is normal, which means that the judge will form provisional views on the basis of which he can ask questions on matters of evidence as well as questions of law. The Woolf reforms were largely built on the concept of a more active, interventionist judge. No doubt, the primary focus of the reforms was on making the court more active in the pre-trial stage but the reforms have had their impact on the trial stage too. Pre-Woolf, the idea of the judge who played an active role at trial was well established in small claims trials. Post-Woolf, it has become a feature of other civil trials too.

It is important also to appreciate that the nature of the role of the judge described in Lord Denning's judgment in *Jones v. National Coal Board* only applied to the evidence. It had no application to legal argument. Legal argument in a common law case has always involved the judge very actively. Counsel makes his points and submissions but the judge feels free to engage him in discussion by asking questions, raising objections and putting contrary

⁷ At pp. 32–3. ⁸ [1968] Crim LR 52.

⁹ [1969] Crim LR 486 (quoted more fully in (1973) 58 Cr App Rep 378 at 382).

¹⁰ See, for instance, *Rabbitt* (1931) 23 Cr App Rep 112; *Clewer* (1953) 37 Cr App Rep 37; *Renshaw* [1989] Crim LR 811; *Sharp* [1993] 3 All ER 225 and generally S. Doran, 'Descent to Avernus', 139 *New Law Journal*, 1 September 1989, p. 1147.

points. The process sometimes almost resembles a seminar. The same is even more true on appeal. As Dr¹¹ Kate Malleson wrote of the Court of Criminal Appeal: 'The role of the judges in the Court of Appeal is not that of neutral referees but active participators in the proceedings. They ask questions of counsel, make comments, discuss problems, suggest answers, express their opinions and raise new matters in a way which more closely resemble an inquisitorial hearing'.¹²

The higher in the system, the more extensive the exchanges between counsel and the court. (In *The Law Lords* Professor Alan Paterson reports that in *Cassell v. Broome* there were ninety-nine judicial interventions on the first day of argument alone, sixty-one of which came from the presiding judge.¹³)

Even on points of law, however, the adversary system works on the basis that the court is not supposed to undertake its own research and is not supposed to go beyond the arguments presented by the parties.¹⁴

Calling witnesses

The basic common law rule was and remains that it is for the parties, not the court, to call and to examine the witnesses. The parties decide what witnesses to call, in what order and what questions to ask them. In civil cases the court *cannot* call a witness unless the parties agree.¹⁵ In criminal cases the judge technically has the right to call a witness but rarely does so,¹⁶ though it can happen when the purpose is to assist the defence.¹⁷ In *Grafton*¹⁸ doing so led to the conviction being quashed. The Court of Appeal said that the judge's role was to hold the ring impartially and to direct the jury on the law. By acting as he had done, he had in effect taken over the prosecution.

The basic rule is that each party is bound by the evidence of his own witness. One cannot impeach the evidence of one's own witness by cross-examination to show that he is in error, unless the court is persuaded to allow cross-examination on the ground that the witness is 'hostile'.¹⁹ As a result, each side may suppress a witness for fear of what he may say.

The possibility that the parties may suppress evidence that they do not intend to call was illustrated in *Causton v. Mann Egerton*.²⁰ The plaintiff was considering suing his employers for injuries to his eye suffered through their alleged

¹¹ Now Professor.

¹² 'Decision-making in the Court of Appeal: The Burden of Proof in an Inquisitorial Process', 1 *International Journal of Evidence and Proof*, 1997, p. 175 at 178.

¹³ Macmillan, 1982, p. 70; *Toth v Jarman* [2006] EWCA Civ 1028 discussed by J. Levy, in 'Will They Ever Learn?', 156 *New Law Journal*, 3 November 2006, pp. 1671–3.

¹⁴ For consideration of the weaknesses of this rule see N.H. Andrews, 'The Passive Court and Legal Argument', 7 *Civil Justice Quarterly*, 1988, p. 125.

¹⁵ See for instance *Briscoe v. Briscoe* [1966] 1 All ER 465, Div Ct.

¹⁶ For an example that was upheld by the Court of Appeal see *Bowles* [1992] Crim LR 726.

¹⁷ *R v. Haringey Justices, ex p DPP* [1996] 1 All ER 828. See also *Oliva* [1965] 1 WLR 1028 and *Brown and Brown* [1997] 1 Cr App R 112. ¹⁸ [1992] Crim LR 826.

¹⁹ See M. Newark, 'The Hostile Witness and the Adversary System', *Criminal Law Review*, 1986, p. 441. ²⁰ [1974] 1 All ER 453.

negligence. He agreed to be examined by the insurers' doctors. They were pessimistic about the prospects of his regaining his sight. He was also examined by doctors on his own behalf. On request from the defendants' solicitors, the reports of his doctors were disclosed to them, but when the plaintiff's solicitors asked for reciprocal disclosure of the reports prepared by the insurers' doctors, this was refused.

The Court of Appeal by a majority held that the refusal was legitimate. Disclosure could be compelled if a party was intending to rely on the evidence but neither the opposite party nor the court could require a party to produce privileged testimony which it did not intend to call. Lord Justice Roskill said that to decide otherwise would be to ride roughshod over the clear rule that, in the absence of the parties' consent, the court could not order the production of privileged documents. ('So long as we have an adversary system a party is entitled not to produce documents which are properly protected by privilege if it is not to his advantage to produce them and even though their production might assist his adversary if he or his solicitor were aware of their contents or might lead the court to a different conclusion from that to which the court would come in ignorance of their existence'.²¹)

Lord Denning, dissenting, said that the insurers' doctors apparently took a more serious view of the plaintiff's injuries than did his own doctors. The defendants accordingly wished to keep their own reports away from the court and the plaintiff. This would be unfair:

Counsel for the defendants sought to excuse their conduct by saying that litigation in this country is based on the adversary procedure. By that he means, I suppose, that it is permissible for an insurance company to refuse to co-operate in the doing of justice. It can play with a poker face with the cards hidden from view. I cannot subscribe to that view. Although litigation is based on the adversary procedure, we require the adversaries to play it fairly and openly. The defendants have made the plaintiff put his cards on the table. They should put theirs too.²²

In the *Crown Court Study* judges were asked: 'Were you aware of any important witness(es) who were not called by either side?' In nearly a fifth (19 per cent) of 743 cases the judge answered yes.²³ The Royal Commission recommended that judges be prepared in suitable cases, where they become aware of a witness who may have something to contribute, to ask counsel in the absence of the jury why the witness has not been called and, if they think appropriate, urge them to rectify the situation. In the last resort judges should be prepared to exercise their power to call the witness themselves.²⁴ (There is no sign that judges have adopted either recommendation.)

²¹ At p. 460. See also *Air Canada v. Secretary of State for Trade (No 2)* [1983] 1 All ER 910 and *General Mediterranean Holdings SA v. Patel* [1999] 3 All ER 673. ²² At p. 458.

²³ M. Zander and P. Henderson, *The Crown Court Study* (Royal Commission on Criminal Justice, Research Study No 19, 1993) section 4.3.12. ²⁴ Runciman, Ch. 8, para. 18, p. 123.

Lord Justice Auld in his report said that judges were right to use the power to call witnesses only in exceptional cases. The parties might have good reasons, which they could not divulge, consistent with justice and the interests of a fair trial, for not calling a witness. Also, if the witness helped the prosecution, the judge might be thought to be playing the role of auxiliary prosecutor.²⁵

There are, however, some situations where the normal principles of the adversary system – that the court is basically passive and it is for the parties to make the best case they can – do not apply.

Modifications or exceptions to the adversary system

Civil court acting of its own motion

The pre-1999 rules had some provisions permitting the court to act of its own motion,²⁶ but there were few of these. The new rules have many such powers.²⁷

Small claims hearings

In small claims cases in the county court the judge is given complete control of what rules of evidence and procedure to adopt. For the first years many of the judges followed the traditional approach of leaving it to the parties to make their case, but gradually and increasingly they took a more active role in getting the parties to make their case. By 2002, Professor John Baldwin reported²⁸ that ‘almost all’ the district judges who were interviewed in his study were ‘thoroughly enthusiastic about playing a pro-active, interventionist role at hearings’.²⁹

The small claims court now handles roughly four out of five contested cases in the county court. (In 2005, 47,521 cases (or 73 per cent) were disposed of as small claims compared with 17,318 (27 per cent) as ordinary contested hearings.³⁰)

Nature of hearing From the outset, one of the most important features of the small claims system has been its informality. The Civil Procedure Rules³¹ continue this approach:

The court may adopt any method of proceeding at a hearing that it considers to be fair.

...

²⁵ Auld, Ch. 11, para. 36, p. 528.

²⁶ For example the power to transfer a case from High Court to county court or vice versa.

²⁷ The court may for example extend or shorten the time for compliance with any rule, Practice Direction or court order, adjourn or bring forward a hearing, require a party or a party's legal representative to attend the court and stay the whole or any part of a case (CPR 3.1(2)).

²⁸ *Lay and Judicial Perspectives on the Expansion of the Small Claims Regime* (September 2002, LCD Research Series No. 8/02) p. 89.

²⁹ See generally J. Baldwin, *Small Claims in the County Court in England and Wales: The Bargain Basement of Civil Justice* (Clarendon, 1997) and ‘Litigants’ Experiences of Adjudication in the County Courts’, 18 *Civil Justice Quarterly*, January 1999, pp. 12–40.

³⁰ *Judicial Statistics, 2005*, Revised Table 4.8. ³¹ CPR 27.8(1).

- (2) Hearings will be informal.
- (3) The strict rules of evidence do not apply.
- (4) The court need not take evidence on oath.
- (5) The court may limit cross-examination.
- (6) The court must give reasons for its decisions.

The judge therefore has complete discretion as to the conduct of the case.

It is true that in *Chilton v. Saga Holidays Plc*³² the Court of Appeal held that the special rules for small claims did not mean that the basic principles of the adversary system could be set aside. The registrar who heard the case had refused to allow solicitors for the defendants to cross-examine the plaintiff and his wife. ('In cases where one side is unrepresented, I do not allow cross-examination. All questions to the other side will be put through me'.) The county court judge upheld the registrar's decision, but the Court of Appeal held that their view was wrong. The Master of the Rolls said that, although the procedure was designed to be informal, it was fundamental to the adversary system 'that each party shall be entitled to ask questions designed to probe the accuracy or otherwise, or the completeness or otherwise, of the evidence which has been given'.

The Courts and Legal Services Act 1990, s. 6, provided that county court rules may prescribe the procedure and rules for small claims cases and that such rules 'may, in particular, make provision with respect to the manner of taking and questioning evidence'. The Explanatory Notes specifically related this provision to the problem created by the Court of Appeal's decision in *Chilton v. Saga Holidays Plc*. The right to cross-examine lay on the border between procedural rules and the law of substantive evidence, and an enabling power was therefore needed to permit a rule to be made which gave the court the right to dispense with the right, but although CPR r. 32.1(3) states that the court may 'limit' cross-examination it does not say that it may prevent it altogether.

Professor Baldwin was full of praise for district judges:

... district judges have made enormous strides in the past twenty years in providing a pleasant and relaxed setting in which litigants can present their cases at small claims hearings, with or without legal representation ... It would not be much of an exaggeration to say that what district judges in England and Wales have achieved in providing a congenial arena in which litigants in person can function effectively at hearings has not been equalled at other levels of the judiciary. Moreover, the writer's knowledge of what happens at small claims hearings in other jurisdictions leads him to believe that the judiciary of no other country has achieved a comparable measure of success in this regard.³³

³² [1986] 1 All ER 841.

³³ *Lay and Judicial Perspectives on the Expansion of the Small Claims Regime* (September 2002, LCD Research Series No. 8/02) pp. 88 and 89 – www.lcd.gov.uk. For a less satisfactory verdict see P. Lewis, 'Litigants in Person and their Difficulties in Adducing Evidence: a Study of Small Claims in an English County Court', 11 *International Journal of Evidence and Proof*, 2007, pp. 24–48.

The judge is expected to be interventionist Despite the decision in *Chilton*, judges in small claims cases are encouraged to take an active role. The 1999 Practice Direction stated, for instance, that the judge may 'ask questions of any witness himself before allowing any other person to do so'.³⁴ This would be regarded as completely unacceptable in ordinary cases.

Unsurprisingly, the judges vary in their willingness to take on this kind of activist role. Professor Baldwin, writing about this, said:

The interventionist role is not, however, always easy to play, particularly for judges who (as in this country) have been used to practising within an adversarial setting. It is in fact a role that bears remarkable similarities to the inquisitorial judge. Yet unless adjudicators play this role – and what is more, play it competently and enthusiastically – small claims procedures simply will not work.³⁵

Any observer, he said, 'is likely to be struck by the enormous variations between district judges in their interpretation of what it means to be interventionist'.³⁶ It was rare for the judge to read the papers beforehand. Most did not explain the purpose of the hearing or the nature of the procedure they intended to adopt, whereas some took great pains over the introduction,³⁷ but most of the judges showed evident relish in playing an interventionist role.

It can, indeed, be said that the judicial shift from the traditional adversarial approach to active interventionism has been achieved in small claims and, however reluctant they may have been in the past, few district judges now show much hesitation about intervening at hearings or express misgivings about doing so.³⁸

Baldwin identified four main approaches to being interventionist. One was 'going for the jugular' – identifying the central issues and insisting that the parties stick to them. A second was to allow the parties to say what they want to say. A third was to sit passively and then just ask a few questions. A fourth was to try to achieve a compromise solution like a mediator.

The different styles could affect the outcome of cases. Thus, for instance, judges vary in their approach to the frequent failure of litigants in person to bring all the evidence they need. Preliminary hearings are rare and are discouraged by the rules. It is rare for parties to come with witnesses. (In one of his many studies, in ninety-one out of 109 hearings observed by Baldwin, there were no witnesses.³⁹) To avoid an adjournment, a robust judicial approach tended to be adopted, but judges differed widely in their ability and their inclination to ask the pertinent question and to fill in the gaps in the evidence. They

³⁴ PD 27, 4.3(1).

³⁵ J. Baldwin, 'Small Claims Hearings: The "Interventionist" Role Played by District Judges', 17 *Civil Justice Quarterly*, January 1998, pp. 20 and 21.

³⁶ *Ibid.*, p. 22. The same had been the finding in an earlier study of the small claims system in thirty courts – George Appleby, *Small Claims in England and Wales* (Birmingham Institute of Judicial Administration, 1978) pp. 30–3.

³⁷ Baldwin, 17 *Civil Justice Quarterly*, January 1998, p. 23. ³⁸ *Ibid.*, p. 24. ³⁹ *Ibid.*, p. 28.

varied also in whether they felt bound to apply the law. A minority thought they should: 'A majority said they were entitled to disregard the law in making decisions if in their view strictly applying it would produce injustice'.⁴⁰ In his *Interim Report* Lord Woolf said (p. 109): 'it is questionable whether such differences are acceptable even in a jurisdiction limited to £1,000' and that any inclination to follow common sense rather than the principle of law should be resisted in the interests of consistency. Baldwin agreed with Lord Woolf:

While there is little doubt that the district judges who compromise the application of law in the broader interests of 'doing justice' act out of laudable motives, it can be dangerous to apply common sense notions even in small claims. Decision-making can easily become inconsistent, capricious, uncertain, even biased, and in the process, the substantive legal rights of individuals may be undermined. Moreover, while flexibility is doubtless desirable in dealing with small claims, it can create great uncertainty for lay litigants and their advisers.⁴¹

For Baldwin, the variable approaches adopted by district judges 'inevitably weakens one's enthusiasm for the small claims procedure'.⁴² Lord Woolf had argued for more guidance and training for district judges in playing the interventionist role to achieve greater consistency.⁴³ Baldwin suggested that:

With the trebling⁴⁴ in the small claims limit, it is surely no longer acceptable simply to allow the parties to prepare their cases in whatever way they think appropriate and then ask the district judges to make the best of it at hearings. If endless adjournments are to be avoided, then careful attention needs to be paid at an early stage in proceedings to ensure that cases are adequately prepared and, where they are not, that proper directions are given to rectify deficiencies. This tends at present to be done in only a superficial way in many courts, yet it can have a critical bearing upon the fairness of the court procedure.⁴⁵

However, in a further study carried out only a few years later, Baldwin was much reassured at the way the courts had adapted to the increase in jurisdiction and he no longer considered that the way the court handled the case was much, if at all, influenced by the amount involved.⁴⁶

Research on small claims hearings in Canada found, just as Professor Baldwin found, that judges varied greatly in their approach, from the strict legalists to those who seek rather to do justice.⁴⁷

⁴⁰ *Ibid.*, p. 29. ⁴¹ *Ibid.*, p. 31. ⁴² *Ibid.*, p. 33.

⁴³ *Access to Justice*, Interim Report, pp. 108–10; Final Report, p. 98.

⁴⁴ As has been seen, the limit has since been further increased to five times what it was in 1995.

⁴⁵ Baldwin, n. 35 above, p. 34.

⁴⁶ Baldwin, *Lay and Judicial Perspectives on the Expansion of the Small Claims Regime* (September 2002, LCD Research Series No. 8/02) p. 64.

⁴⁷ R.A. Macdonald, 'Judicial Scripts in the Dramaturgy of the Small Claims Court', 11 *Canadian Journal of Law and Society*, 1996, p. 63. The study was described and discussed by the writer: M. Zander, 'Consistency in the Exercise of Discretionary Powers', 146 *New Law Journal*, 1 November 1996, p. 1590.

Litigants' perspective Research has confirmed that the small claims system is popular amongst those who use the civil courts. Professor Baldwin interviewed 352 county court litigants who had used either ordinary or the small claims procedure. The interviews took place in 1996 and 1997. The respondents were a cross-section of plaintiffs and defendants, business and lay, regulars and first timers, winners and losers. The main purpose of the study was to examine the two kinds of county court procedures through the eyes of the litigants.

Most of the litigants in both samples (whether they were private individuals, the representatives of businesses or court 'regulars') said they very much favoured informality of procedures in resolving their disputes. The great majority of small claims litigants accepted without much question the relatively simple and crude methods adopted by district judges and welcomed the opportunity to participate directly in the resolution of their disputes. There were few complaints from the small claims litigants, but these high levels of satisfaction, Baldwin said, 'were certainly not paralleled in the interviews with litigants who had experienced "open court" trial. Almost every interview with litigants in the latter category produced complaints of varying degrees of seriousness. Some produced a veritable catalogue'.⁴⁸ Individual litigants complained about the formality and the wigs and gowns. Many were greatly affected by the costs and especially the threat of having to pay the other side's costs if they lost. ('Even though the sums in dispute were in all cases in the sample under £3,000, the costs incurred by some individuals ran into thousands of pounds'.⁴⁹) They were more likely than the small claims litigants to complain about their lawyers and the legal advice they had received. (Whereas 87 per cent of small claims litigants were satisfied with their lawyers, only 45 per cent of 'open court' litigants were.⁵⁰) In short, 'no matter what criterion of litigant satisfaction was adopted, the small claims regime came out ahead – and by a wide margin'.⁵¹

Baldwin's positive view was confirmed by his further study published in 2002 which ended: 'Although there may be continuing problems and dilemmas in small claims that are yet to be satisfactorily tackled, the small claims procedure is widely acknowledged to be the great success story of civil justice in England and Wales'.⁵² He thought it would be worth considering transferring at least a proportion of personal injury claims from the fast track – 'even if such moves would require modification of existing arrangements and would in any event be resisted by sections of the legal profession'.

Had the increase in jurisdiction made any difference? Baldwin suggests that although the threefold increase in the small claims jurisdiction from £1,000 to £3,000 had produced some changes – in the kind of litigant using the system, increases in the level of claim and changes in legal representation – 'one is

⁴⁸ J. Baldwin, 'Litigants' Experience of Adjudication in the County Courts', 18 *Civil Justice Quarterly*, January 1999, pp. 12–40 at 20. ⁴⁹ *Ibid.* p. 28. ⁵⁰ *Ibid.* p. 24.

⁵¹ *Ibid.* p. 39. ⁵² Note 000 above at p. 91.

nevertheless struck . . . by how little things are changing, not by how much'.⁵³ It was especially disappointing that there had been no real increase in the overall number of litigants using the county court. The main consequence of increasing the jurisdiction seemed to be to shift a certain proportion of ordinary county court cases to the small claims system.

He reached much the same conclusion in the study published in 2002 which focused on the increase in jurisdiction from £3,000 to £5,000: 'What has been striking about recent developments is, therefore, how little difference they have made, not how much. The effects of the dramatic increases in the small claims limit, insofar as they have been noticed at all, have been absorbed without serious disruption'.⁵⁴

Most people won't use the courts – even the small claims court Professor Baldwin asked why all the changes in court procedure to make the small claims system more 'user-friendly' had had such little success in attracting would-be litigants. The answer, in his view, lay in the nature and the image of the courts themselves:

Although there is a hard-core of regular court users – for the most part business people for whom an occasional county court appearance is an inevitable, if somewhat disagreeable, part of commercial life – for most of the rest of the population, the courts are regarded as institutions that are to be avoided at all costs. It is, it seems, only idealists . . . who see the county courts as providing a mechanism through which legal wrongs can be remedied. For most people, it is more accurate to say that a situation has to become desperate before legal action in the county courts would ever be contemplated.⁵⁵

Where the interests of children are concerned

The courts have held that the ordinary principles of the adversary system do not necessarily apply in wardship or care proceedings where the primary concern is the welfare of children. The policy was reflected in a *dictum* of Lord Scarman in *Re E (SA)*⁵⁶ in which he pointed out that in wardship proceedings the court was not exercising an adversarial jurisdiction:

Its duty is not limited to the dispute between the parties: on the contrary, its duty is to act in the way best suited in its judgment to serve the true interest and welfare of the ward. In exercising wardship jurisdiction, the court is a true family court. Its paramount concern is the welfare of its ward. It will, therefore, sometimes be the duty of the court to look beyond the submissions of the parties in its endeavour to do what it judges to be necessary.⁵⁷

⁵³ J. Baldwin, *Monitoring the Rise in the Small Claims Limit* (1997, LCD Research Series No. 1/97) p. 116. ⁵⁴ Note 46 above at pp. 85–6. ⁵⁵ *Ibid.* at p. 88.

⁵⁶ [1984] 1 WLR 156 at 158–59.

⁵⁷ See to the same effect *Oxfordshire County Council v. M* [1994] Fam 151, [1994] 2 All ER 269 per Sir Stephen Brown; and *Re L (a minor)* [1996] 2 All ER 78. Both cases raised the question whether legal professional privilege applied to reports of experts prepared for the purpose of litigation. The court in both cases ordered the disclosure of the reports. For other cases see *Livesey v. Jenkins* [1985] AC 424 at 437, HL; and *Official Solicitor to the Supreme Court v. K* [1965] AC 201 at 240, HL.

Prosecution disclosure

As has been seen, the prosecution must reveal to the defence material that tends to undermine the prosecution's case (see p. 296 above).

Duties of the defence

In addition to the duties of defence disclosure, the defence has increasingly been placed under pressure to be forthcoming in ways that are unfamiliar in the adversary system.⁵⁸ Traditionally, for instance, if the defence spotted a fatal flaw in the prosecution's case it could wait to take the point on appeal and hope that it would result in the conviction being quashed. In recent years the courts have indicated that this is no longer acceptable⁵⁹ and the Bar's Code of Conduct now reflects that view.⁶⁰

Duties of an expert witness

Traditionally the expert witness in the adversary system played his role as a hired gun. In civil cases, as has been seen, this has changed. CPR r. 35.3 provides that an expert witness in a civil case has a duty 'to help the court' which overrides any obligation to those instructing him.⁶¹ This also operates in a criminal case. In the 1993 case of *The Ikarian Reefer*⁶² Mr Justice Cresswell listed the requirements for expert witnesses as including independence, objectivity and being non-partisan. An expert's evidence should show the limits of his expertise and make it clear when his report was provisional. These remain the basic principles.⁶³

The Criminal Procedure Rules 2005, Part 33⁶⁴ states that an expert must help the court to achieve the overriding objective 'by giving objective, unbiased opinion on matters within his expertise' and that this duty overrides any

⁵⁸ For discussion see E. Cape, 'Rebalancing the Criminal Justice Process: Ethical Challenges for Criminal Defence Lawyers', *Legal Ethics*, vol. 9, Pt. 1 2006, pp. 56–79.

⁵⁹ See for instance *Gleeson* [2003] EWCA Crim 3357, [2004] Crim LR 579. ('For defence advocates to seek to take advantage of such errors by deliberately delaying identification of an issue of fact or law in the case until the last possible moment is, in our view, no longer acceptable given the legislative and procedural changes to our criminal justice process in recent years. Indeed we consider it to be contrary to the requirement on an accused in s. 5(6) of the Criminal Procedure and Investigations Act 1996, in particular para. (b), to indicate "the matters on which he takes issue with the prosecution", and to their professional duty to the court – and not in the legitimate interests of the defendant', per Lord Justice Auld.) For critical commentary see [2004] Crim LR 579 at 581.

⁶⁰ A barrister 'must bring any procedural irregularity to the attention of the court during the hearing and not reserve such matters to be raised on appeal' (*Code of Conduct of the Bar of England and Wales*, 8th edn, 2004, para. 708(d)).

⁶¹ For an Australian development that takes the concept even further see G.L. Davies, 'Court Appointed Experts', 23 *Civil Justice Quarterly*, 2004, pp. 37–78 – proposed Queensland rules providing for the appointment of independent court appointed experts prior to litigation.

⁶² [1993] 2 Lloyd's Reports 68.

⁶³ See *Harris* [2005] EWCA Crim 1980 at [271]–[273]; *B* [2006] EWCA Crim 417, [2006] Crim LR 745.

⁶⁴ Part 33 was added to the Rules by the Criminal Procedure (Amendment No 2) Rules, SI 2006/2636, Sch. 1, which became operative as from 6 November 2006.

obligation to the person from whom he receives instruction or by whom he is paid.⁶⁵ Where more than one party wants to introduce expert evidence, the court may direct the experts to discuss the expert issues in the case and to prepare a statement for the court of the matters on which they agree and disagree, giving their reasons.⁶⁶ If the experts refuse to cooperate, their evidence is not admissible without the leave of the court.

An extreme case illustrating the expert's duty is *Crozier*⁶⁷ in which the Court of Appeal held that a psychiatrist instructed by the defence in a criminal trial might in exceptional circumstances be justified in showing his report to the prosecution – even though that would be contrary to the wishes of the defence. The circumstances must be such that the public interest in the disclosure of his views to the prosecution was stronger than his duty of confidentiality to his patient. The defendant had pleaded guilty to the attempted murder of his sister. The psychiatrist thought that the defendant was a serious danger to his family and should be detained in Broadmoor. When he came into the courtroom, he found to his consternation that the judge was in the process of imposing a nine-year prison sentence. He told prosecution counsel of his report and as a result the prosecution applied for the sentence to be altered. The judge quashed the sentence of imprisonment and substituted a hospital order with an unlimited restriction of time on release. The Court of Appeal held that the public interest in having the information divulged was greater than in the confidential relationship between doctor and patient.⁶⁸

Professional rules of conduct

Lawyers arguing a point of law in court have always been subject to the rule that they must put before the court all relevant authorities regardless of whether they help or hinder the advocate's case.

Another exception to the adversary principle is the rule of professional conduct that places limits on the extent to which a lawyer can knowingly lend himself to deception of the court. In one instance, sentence of suspension from practice was confirmed on a prominent Queen's Counsel for misleading the court in an action for damages against the police. The QC had put his witness, a police officer, on the stand and examined him as Mr G without alluding to the fact that he had been demoted for misconduct.⁶⁹

If his client confesses his guilt to his own barrister, the barrister is not required to report the fact to the authorities nor need he give up the case, but he may not 'assert as true that which he knows to be false'. He may take points by way of objection to the jurisdiction of the court, to the admissibility of evidence or to the form of the proceedings, but he may not call evidence which he knows to be false. He is entitled to test the prosecution's case by cross-examination and

⁶⁵ Rule 33.2. ⁶⁶ Rule 33.5. ⁶⁷ [1991] Crim LR 138.

⁶⁸ See to like effect *W v. Egdeell* [1990] 1 All ER 835.

⁶⁹ *The Times*, 24 November 1961 and 12 January 1962. The original sentence of three-year suspension from practice was later reduced to one year.

he may argue that the prosecution have failed to produce enough evidence to establish their case. Further than that he should not go.⁷⁰

In *Vernon v. Bosley (No 2)*⁷¹ just before the judge gave judgment, defendant's counsel received information anonymously that showed that his opponents had knowingly presented a false picture as to their client's medical/psychiatric state, a material matter in the litigation. The Court of Appeal allowed an appeal based on the new material. Lord Justice Stuart said that it was the duty of counsel to advise his client to make the appropriate disclosure, failing which he should withdraw from the case. Lord Justice Thorpe went further and said that in such circumstances counsel should himself disclose the material to his opponent.⁷²

A more robust approach still was adopted by Jacob J in a patent case *Honeywell Ltd v. Alliance Components Ltd*.⁷³ Jacob J said that where parties relied on experiments they should notify the opponent of any experiments they had conducted which did not support their argument or which undermined it. But in *Electrolux Northern Ltd v. Black and Decker*⁷⁴ his colleague in the Patent Court, Justice Laddie, disagreed. If *Honeywell* was right, other potentially fruitful avenues would have to be disclosed and costs and delay would be increased.⁷⁵

Another example of the duty to disclose is where an application is made in the absence of the other side ('without notice' – formerly *ex parte*). In that situation, by definition, the adversary system is not operating and it is therefore the lawyer's duty to make full disclosure to the court so that the decision is made on a fully informed basis.⁷⁶ The same is true where an application is made for a 'freezing' (formerly Anton Piller) order (p. 101 above). The lawyer making such an application is under an especially high duty to take care to see that his lay client realises the need for candour and full disclosure.⁷⁷

However, the duty of confidentiality to the client (legal professional privilege) overrides the duty of disclosure. (See p. 90 above.)

As has been seen, under CPR 1.3 the parties are required to help the court to further the overriding objective by co-operating with each other. In *Hertsmere Primary Care Trust v. Administrators of Balasubramaniam's Estate*⁷⁸ Lightman J held that the defendants had been under an obligation to assist the opponent by informing them in what respect they had not complied with CPR Part 36.

See generally D.A. Ipp, 'Lawyers Duties to the Court', 114 *Law Quarterly Review*, 1998, pp. 63–107, especially pp. 67–76.

⁷⁰ *Code of Conduct of the Bar of England and Wales* (8th edn, 2004), Written Standards for the Conduct of Professional Work, para. 12. ⁷¹ [1999] QB 18, [1997] 1 All ER 614.

⁷² For analysis and comment see A. Speaight QC, 'A Change of Expert Opinion', 147 *New Law Journal*, 7 February 1997, pp. 163–6. See also J. Goodliffe, 'Fair Play Between Lawyers', 147 *New Law Journal*, 5 September 1997, p. 1268. ⁷³ 22 February 1996, unreported.

⁷⁴ [1996] FSR 595.

⁷⁵ See B. McConnell, 'Opposing Views', 147 *New Law Journal*, 28 November 1997, p. 1754.

⁷⁶ *Brinks-Mat Ltd v. Elcombe* [1988] 1 WLR 1350.

⁷⁷ *Chappell v. United Kingdom* [1989] FSR 617.

⁷⁸ [2005] EWHC 320 Ch, [2005] 3 All ER 274.

Lord Woolf and the Runciman Royal Commission on the adversary system

As has been seen, Lord Woolf's Interim Report *Access to Justice* published in June 1995 blamed the excesses of the adversary system for much of the cost, delay and complexity of the civil justice system:

3. By tradition the conduct of civil litigation in England and Wales, as in other common law jurisdictions, is adversarial. Within a framework of substantive and procedural law established by the state for the resolution of civil disputes, the main responsibility for the initiation and conduct of proceedings rests with the parties to each individual case, and it is normally the plaintiff who sets the pace. The role of the judge is to adjudicate on issues selected by the parties when they choose to present them to the court.

4. Without effective judicial control, however, the adversarial process is likely to encourage an adversarial culture and to degenerate into an environment in which the litigation process is too often seen as a battlefield where no rules apply. In this environment, questions of expense, delay, compromise and fairness may have only low priority. The consequence is that expense is often excessive, disproportionate and unpredictable; and delay is frequently unreasonable.

5. This situation arises precisely because the conduct, pace and extent of litigation are left almost completely to the parties. There is no effective control of their worst excesses. Indeed, the complexity of the present rules facilitates the use of adversarial tactics and is considered by many to require it. As Lord Williams, a former Chairman of the Bar Council, said in responding to the announcement of this inquiry, the process of law has moved from being 'servant to master, due to cost, length and uncertainty'.

At various points in the Report, Lord Woolf called for the parties to behave in a more co-operative and less combative or adversarial manner. He stated that one of the objectives of judicial case management would be 'the encouragement of a spirit of co-operation between the parties and the avoidance of unnecessary combativeness which is productive of unnecessary additional expense and delay' (p. 30, para. 17(c)).

The famous proceduralist Sir Jack Jacob wrote: 'The passive role of the English court greatly enhances the standing, the influence and the authority of the judiciary at all levels and may well account for the high respect and esteem in which they are held'.⁷⁹ Lord Woolf, by contrast, proposed that the judge should exercise control both before and during trial not only to marshal the case but to control the quantity and quality of evidence received by the court.⁸⁰ This policy was enshrined in the CPR. Part 32.1 starts: '(1) The court may control the evidence by giving directions as to – (a) the issues on which it requires evidence; (b) the nature of the evidence which it requires to decide those issues; and (c) the way in which the evidence is to be placed before the court'. Part 32 continues: '(2) The court may use its power under this rule to exclude evidence that would otherwise be admissible. (3) The court may limit

⁷⁹ *The Fabric of English Civil Justice*, 1987, p. 12.

⁸⁰ Page 178, paras. 14 and 15.

cross-examination'. Thus, the judge, if he chooses to exercise it, now has great power to decide which witnesses of fact are called and how they are to give their evidence. Similarly he has some power over the evidence of the expert witnesses. In particular, no expert can be called without the court's permission.

In the view of some this imperils both the search for the truth and the court's appearance of impartiality – see for instance the severe criticisms of C. Dehn, QC, 'The Woolf Report: Against the Public Interest?' in *Reform of Civil Procedure – Essays on Access to Justice* (A. Zuckerman and R. Cranston, eds., Clarendon, 1995) p. 162; and of N. Andrews, 'The Adversarial Principle: Fairness and Efficiency Reflections on the Recommendations of the Woolf Report', *ibid.*, pp. 171–183. See also J.A. Jolowicz, 'The Woolf Report and the Adversary System', 15 *Civil Justice Quarterly*, 1996, pp. 198–210. Professor Jolowicz showed how the French civil justice system which, contrary to popular belief, traditionally was mainly adversary, had in recent years become more and more inquisitorial. He suggested that the Woolf reforms would push the English system in the same direction.

For a powerful piece supporting Professor Jolowicz's view, see Lightman J, 'The Case for Judicial Intervention'⁸¹ published a few months after the Woolf reforms had gone live. In the 'old days', he said, the parties did not have to give advance disclosure of their case. The only information the other side had was what little was revealed by the pleadings, the judge did no pre-reading because, apart from the pleadings, there was nothing to pre-read. In those circumstances it was natural and right for the trial judge to be basically silent and passive. Now there was full advance disclosure of the evidence and a requirement of skeleton arguments in which each side set out their submissions and authorities. The judge usually found time to read these before the trial. In Lightman's view it was not merely acceptable but positively desirable that the judge should ask questions based on his reading of the skeleton arguments. This showed the advocate the issues on which the court needed to hear argument. Having read the witness statements in advance the judge was also in a position to ask questions of the witnesses. ('He does not need to wait to see if the question is asked and then what answer is given, and he need not accept the sufficiency of an answer just because the advocate does'.⁸²) However, the judge needed to tread very carefully. ('His questioning out of turn may frustrate a planned cross-examination, and if he asks (as he is entitled to) leading questions (questions suggesting their own answer), the witness may psychologically find it difficult to resist the perceived judicial pressure to give that answer'.⁸³)

However, it is noteworthy that the CPR do not include a new power for the judge to *call* witnesses nor did Mr Justice Lightman urge such a power.

The position with regard to criminal cases remains much more in the traditional mould. By contrast with Lord Woolf's view, the Runciman Royal

⁸¹ 149 *New Law Journal*, 3 December 1999, p. 1819. For his later assessment of the adversary system in light of recent developments see Lightman J, 'The Civil Justice System and Legal Profession – the Challenges Ahead', 22 *Civil Justice Quarterly*, 2003, pp. 235–47.

⁸² 149 *New Law Journal*, 3 December 1999, at p. 1835. ⁸³ *Ibid.*

Commission on Criminal Justice did not call for any move towards a less adversary procedure – though it did make some relatively minor proposals for alterations in the way that expert evidence is prepared. It rejected the idea of the court calling its own expert.⁸⁴ It equally rejected the concept of judicial supervision of the pre-trial stage of a criminal investigation. Partly its reason was cultural, but partly it was substantive:

Every system is the product of a distinctive history and culture, and the more different the history and culture from our own the greater must be the danger that an attempted transfer will fail. Hardly any of those who gave evidence to the Commission suggested that the system in another jurisdiction should be adopted in England and Wales; and of those who did, none argued for it in any depth or with any supporting detail.⁸⁵

Our reason for not recommending a change to an inquisitorial system as such is not simply fear of the consequences of an unsuccessful cultural transplant. It is also that we doubt whether the fusion of the functions of investigation and prosecution, and the direct involvement of judges in both are more likely to serve the interests of justice than a system in which the roles of police, prosecutors, and judges are as far as possible kept separate and the judge who is responsible for the conduct of the trial is the arbiter of law but not of fact. We believe that a system in which the critical roles are kept separate offers a better protection against the risk of unnecessarily prolonged detention prior to trial.⁸⁶

For the research evidence on the inquisitorial system done for the Royal Commission, see p. 397 below.

As has been seen, Lord Justice Auld equally accepted that a judge should call a witness in a criminal case only in exceptional circumstances.

The inquisitorial system

In the continental inquisitorial system the main burden of presenting the case at court falls on the court itself. The court calls the witnesses and there is, therefore, not the same danger as exists in the common law systems of the evidence of a particular witness being suppressed because neither side wishes to call him. The witnesses are questioned ('examined') by the presiding judge. The role of the lawyers is supplementary. They can suggest the names of further witnesses that the court should call. They can ask questions of witnesses after the court has finished asking its questions, but the lawyers play a subsidiary role.

The essential differences between the two systems with regard to the taking of evidence was captured fifty years ago by the Evershed Committee:⁸⁷

250. (a) There is no doubt that the difference between the English and the continental systems with regard to evidence, i.e. with regard to the rules of evidence

⁸⁴ Runciman, p. 160, para. 74. ⁸⁵ *Ibid.*, p. 4, para. 13. ⁸⁶ *Ibid.*, para. 14.

⁸⁷ *Final Report on Supreme Court Practice*, 1953, Cmnd. 8878.

and the way in which evidence is taken, is very marked; and equally there is no doubt that the difference is one of the main reasons for the fact that litigation in England is substantially more costly than (for example) in France or Germany.

(b) In both France and Germany all (oral) witnesses are the court's witnesses, though generally speaking they are tendered by the parties. In both countries the system is (as has been said), unlike the English system, 'inquisitorial'. There is substantially no cross-examination and for practical purposes none at all by the parties or their legal representatives. The witness in effect makes a deposition before the examining judge who decides what witnesses shall be summoned. The process of taking evidence is almost invariably at an early stage of the proceedings, long before the 'trial' proper.

(c) The witness makes his statement in his own words – there being no 'hearsay' rule. It is for the court to decide the value of what has been said. It is, however, to be noted that the parties themselves are, generally, not competent witnesses in Germany; and in France parents, relatives and servants of the parties and certain other categories of persons are not competent.

(d) In both France and Germany, oral testimony is regarded as of far less significance than in England.

One of the points frequently made in comparisons between the English and the civil law systems of trial is their different approach to the 'search for the truth'. This was the theme of a leading practitioner who is also a scholar, in a book about a famous murder case:

Louis Blom-Cooper, *The A6 Murder*, 1963, pp. 72 and 80–2

In the Continental trial system the starting point of the trial is the accused man. The first thing the court learns about is his medical and criminal antecedents; the court then feels more able to adjudge the man's conduct in relation to the crime, both for testing his culpability in arriving at a verdict and his responsibility for the crime in assessing the treatment he should receive.

The English form of trial is more professional, more aseptic, than the Continental system, a kind of surgical operation, a great deal less painful to the public who are immune from the range of a Continental system of inquiry. The English trial is precise and coldly analytical within the narrow confines marked out by the accusatorial system. Every piece of the puzzle is fitted into a framework which is delineated by the nature of the trial, an accusation on a specific charge against a specific person with all else ruthlessly excluded. The rapier of the prosecution is thrust out; the defence's task is merely to parry it, with no concern other than that the rapier thrust should not strike home. A successful parry means an acquittal and that is that. This precision is claimed to be the English virtue, and certainly the construction of the English trial system does mean that the rules of the game are well defined, and that an accused can prepare himself for it. A more roving inquiry means that the accused may find himself outflanked and may mean also that other suspects may find, in the course of the judicial process, that the pointer of guilt as it swings away from the major suspect shifts towards them.

The Continental system of law, called by contrast the inquisitorial system, believes that a human being is on trial and that the acts of a human being, judged

to be criminal, are highly complex. To affix criminal responsibility on an accused, it is not enough to inquire: did this man do the specific act alleged against him? The Continental lawyer wishes to probe deeper in order to determine the full criminal responsibility and the certainty, so far as certainty can be achieved, that the crime is laid at the door of the right perpetrator. It is in essence a search for the truth about the crime.

If your system searches for the truth of the crime, what better start can be made than that the chief suspect 'the accused' should be examined by the court? He must, if any one does, know most about the crime. And so immediately at the outset the scope of the trial is altogether wider. The stage of the trial is taken a step further by the defence and prosecution being allowed to show the real, extended context of the act with which the accused is charged. This intense search for the truth is wholly commendable, since the public, through the agency of the judicial system, is entitled to know not only the criminal but the nature of the crime. For to find out the crime is to make absolute at one fell swoop the nature of responsibility without qualification, and to hamstring the power of the court when determining the sentence. In English law the two functions are kept quite distinct. The mitigating features of the accused's acts are kept away from the eyes and ears of the court – except when . . . the defence chooses to put in a record of the accused's character . . .

The Continental system is therefore fairer to the public, in whose name the trial is being conducted, than it is to those who are the personalities engaged in the trial.

The Runciman Royal Commission on Criminal Justice looked at the question whether it should recommend a move toward the inquisitorial system as proposed by some of those who submitted evidence. It invited Professor Leonard Leigh and Dr (now Professor) Lucia Zedner, both at the time of the London School of Economics, to advise it upon the suitability of the French or German models of procedure for adoption or adaptation in England and Wales. In their report⁸⁸ Leigh and Zedner rejected the notion that the inquisitorial model was 'better' or that it should be adopted: 'We do not believe that adoption, certainly in the crude form which is sometimes suggested in respect of the examining magistrates, is either feasible or desirable' (p. 67). In some respect the protections afforded to the suspect in England and Wales were already more extensive than those in France and Germany. 'To reproduce the best features of a foreign system in this country would require much more than the introduction of an office found in the foreign jurisdiction. It would be expensive and time-consuming and would not in our submission, produce better results than could be achieved by an intelligent adaptation of the existing English system' (*ibid*).

Most writing in English contrasting the adversary/inquisitorial features of the common law and continental systems focuses on criminal cases. The extract that follows describes the operation of the civil justice system in Germany from

⁸⁸ *A Report on the Administration of Criminal Justice in the Pre-trial Phase in France and Germany* (Royal Commission Research Study No. 1, 1992).

which it appears that some of the basic inquisitorial features already observed above seem to operate in civil cases there as well. The procedure has been described by an English lawyer writing about the German system:

John Ratliff, 'Civil Procedure in Germany', 2 *Civil Justice Quarterly*, July 1983, p. 257

The absence of a 'day in court'

There is no single, continuous, oral hearing in German law. Instead proceedings take the form of a series of meetings interwoven with the taking of evidence. German law adheres to the principle that officials should direct the case. This means that the court itself, or an office thereof, is responsible for the initial service of the writ and subsequent exchange of pleadings. Pleadings are sent to the court, which keeps one copy for the official file and sends on two copies to the opposing side, one for the party and one for his lawyer. There is an initial meeting at which the court, after discussion with the parties and on the basis of the written pleadings, decides on what points it will take evidence. The court is not bound to take evidence in any particular order and often hears what it considers to be the decisive evidence first. The actual examination of witnesses takes place in a separate hearing. After the taking of evidence there will be a discussion on what the evidence proves and further appointments for the taking of evidence may be made. This process of taking evidence in instalments succeeded by discussion continues until the court considers the case adequately clarified. One judge is delegated the task of 'reporting' the case, compiling a factual summary of the evidence. At the final hearing the court asks the parties' lawyers if they wish to make any concluding remarks, however, usually a lawyer makes only a 'ritualised reference' to his pleadings. A short discussion on one or two points may follow. The court then retires to come to judgment. The principle of collegiality renders judgment off the cuff impossible. Judgment is later given in court and sent to the parties or their lawyers by registered post or placed in the 'postboxes' which many lawyers' firms have at the courts for receipt of official communications.

In recent years it has increasingly been appreciated in Germany that there may be value at least in some cases in having a trial more in the English sense instead of a series of meetings and written communications between the parties, their lawyers and the court. A new method of handling civil cases (called 'the Stuttgart procedure') was therefore developed. Its essence is to prepare the case so thoroughly beforehand that it can be determined conclusively in one hearing – possibly with the support of a single preliminary meeting. Under the Code of Civil Procedure the judge can if he wishes adopt this mode of proceeding.

See also C.N. Ngwasiri, 'The Role of the Judge in French Court Proceedings', 9 *Civil Justice Quarterly*, 1990, p. 167.

Tribunals

For an evaluation of the tribunal system as to its 'adversary' and 'inquisitorial' features see G. Ganz, *Administrative Procedures* (Sweet & Maxwell, 1974) pp. 29–35. For a very critical view of the decision-making process in industrial tribunals see

A. Leonard, *Judging Inequality* (Cobden Trust, 1987). Leonard studied 300 industrial tribunal cases relating to sex discrimination and equal pay over a three-year period. Her conclusions were disturbing. She found considerable ignorance and misunderstanding about the relevant legislation in the decisions. Many tribunals applied the wrong legal standard. Tribunals were found to be superficial in their analysis of the evidence, too ready to accept vague and generalised statements even when these were inconsistent with other evidence or based on irrelevant considerations. There was a great lack of uniformity in the quality of decision-making as between different tribunals. Some were much more expert than others. The lack of uniformity applied also to the expertise of those assisting applicants. Most claims failed because of the failure by the complainant and his representative to present relevant evidence. The usual pattern was for the parties to present only oral evidence with no more than one or two pre-existing documents. They failed to call supporting witnesses, failed to cross-examine witnesses effectively and made little or no use of statistical or comparative evidence. Complainants who had representatives who were more experienced and knowledgeable about the legislation had much better success rates.

Leonard adopted the view of a previous study⁸⁹ that the tribunal should perform an inquisitorial rather than an adversarial function, but in addition to an expert tribunal there would be a need for some form of expert to help the tribunal by organising the presentation of the cases, 'an individual expert in the legislation who in each case reviews the available information, determines what evidence and witnesses would be appropriate and ensures that they are produced by the parties' (p. 147).

FURTHER READING

For further reading about the English system of trial see: Glanville Williams' classic work, *The Proof of Guilt* (3rd edn, Stevens, 1963); S. Bedford, *The Faces of Justice* (Collins, 1961) and *The Best We Can Do* (Collins, 1963; Penguin, 1961); see also R. du Cann, *The Art of the Advocate* (revised edition, Penguin, 1993); P. Devlin, *The Judge* (OUP, 1979) pp. 54–85; and Sir J. Jacob, *The Fabric of English Civil Justice* (Sweet and Maxwell, 1987) pp. 5–19.

For the history see S. Landsman, 'The Decline of the Adversary System', 29 *Buffalo Law Review*, 1980, p. 487 and 'A Brief Survey of the Development of the Adversary System', 44 *Ohio State Law Journal*, 1983, p. 713; J. Langbein, *The Origins of Adversary Criminal Trial* (OUP, 2003) and 'The Prosecutorial Origins of Defence Counsel in the Eighteenth Century: The Appearance of Solicitors', 58 *Cambridge Law Journal*, 1999, pp. 314–65; T.P. Gallanis, 'The Mystery of Old Bailey Counsel', 65 *Cambridge Law Journal*, 2006, pp. 159–73.

On the inquisitorial system see S. Bedford, *The Faces of Justice* (Collins, 1961); B. Kaplan et al, 'Phases of German Civil Procedure', 71 *Harvard Law Review*, 1957–8, pp. 1193

⁸⁹ J. Corcoran and E. Donnelly, *Report of a Comparative Analysis of the Provisions for Legal Redress in Member States of the EEC in respect of Article 119 of the Treaty of Rome and the Equal Pay, Equal Treatment and Social Security Directive*, 1984.

and 1443 and 'Civil Procedure – Reflections on the Comparison of Systems', 9 *Buffalo Law Review*, 1959–60, p. 409; M. Damaska, 'Evidential Barriers to Conviction and Two Models of Criminal Procedure: A Comparative Study', 121 *University of Pennsylvania Law Review*, 1973, p. 506 and 'Structures of Authority and Comparative Criminal Procedure', 84 *Yale Law Journal*, 1975, p. 480; and J. Langbein, 'The German Advantage in Criminal Procedure', 52 *University of Chicago Law Review*, 1985, p. 230. Langbein's article provoked S.R. Gross, 'The American Advantage: The Value of Inefficient Litigation', 85 *Michigan Law Review*, 1987, p. 734; and R.J. Allan et al, 'The German Advantage in Civil Procedure: A Plea for More Details and Fewer Generalities in Comparative Scholarship', 82 *Northwestern Law Review*, 1988, p. 705 and his reply 'Trashing the German Advantage', 82 *Northwestern Law Review*, 1988, p. 763.

For the position of the defence lawyer in the inquisitorial system see J. Hodgson, 'The Role of the Criminal Defence Lawyer in an Inquisitorial Procedure: Legal and Ethical Constraints', 9 *Legal Ethics*, 2006, pp. 125–44.

For the position of the lawyer in the English civil system see D. Webb, 'Civil Advocacy and the Dogma of Adversarialism', 7 *Legal Ethics*, 2004, pp. 210–30.

For an American view that the two systems are not in fact as different as is often thought because the *juge d'instruction* is only rarely involved and, even when he is, there is still much scope for independent police action see A. Goldstein and M. Marcus, 'The Myth of Judicial Supervision in Three Inquisitorial Systems: France, Italy, and Germany', *Yale Law Journal*, 1977, pp. 240–83. For a comment on this article and a reply to the comment see *Yale Law Journal*, 1978, pp. 1549 and 1570. See also A. Goldstein, 'Reflections on Two Models: Inquisitorial Themes in American Criminal Procedure', 26 *Stanford Law Review*, 1974, pp. 1009 and 1016–25.

See also H. Kötz, 'The Role of the Judge in the Court Room: The Common Law and Civil Law Compared', *Journal of South African Law*, 1987–91, p. 35; C. Menkel-Meadow, 'Is the Adversary System Really Dead? Dilemmas of Legal Ethics as Legal Institutions and Roles Evolve', *Current Legal Problems*, 2004, pp. 85–116.

On the advantages of court control of fact-finding in the context of the systems of South Australia and Germany see A.J. Cannon, 'Effective fact-finding', 25 *Civil Justice Quarterly*, 2006, pp. 327–48.

On the French system see J.R. Spencer, 'French and English Criminal Procedure: A Brief Comparison' in *The Gradual Convergence* (ed. B.S. Markesinis, Clarendon, 1994) pp. 33–45 and M. Delmas-Marty, 'The *Juge d'instruction*: Do the English Really Need Him?', *ibid*, pp. 46–58.

On the French system since the reforms of 2000⁹⁰ see Jacqueline Hodgson, *French Criminal Justice: A Comparative Account of the Investigation and Prosecution of Crime in France* (2005, Hart).⁹¹

⁹⁰ Loi no 2000-516 du 15 juin 2000, Renforçant la protection de la présomption d'innocence et les droits des victimes.

⁹¹ Dr Hodgson previously published a series of articles based on her research into the French system: 'The Police, the Prosecutor and the Juge d'Instruction', 41 *British Journal of Criminology*, 2001, pp. 342–61; 'Reforming French criminal justice', *Legal Action*, November 2001, pp. 6–8; 'Suspects, Defendants and Victims in the French Criminal Process: The Context of recent reforms', 51 *International and Comparative Law Quarterly*, 2002, pp. 781–816; 'Heirarchy, Bureaucracy, and Ideology in French Criminal Justice: Some Empirical Observations', 29 *Journal of Law and Society*, 2002, pp. 227–57; 'Constructing the pre-trial

For a comprehensive review and comparison of the criminal procedure of England, France and Germany originally prepared in the context of the Runciman Royal Commission's inquiries see *Comparative Criminal Procedure* (eds. J. Hatchard, B. Huber and R. Vogler, British Institute of International and Comparative Law, 1996).

For a comparison of the English and Dutch systems see N. Jorg, S. Field and C. Brants, 'Are Inquisitorial and Adversarial Systems Converging?' in *Criminal Justice in Europe: A Comparative Study* (eds. P. Fennell, C. Harding, N. Jorg and B. Swart, Clarendon, 1995) pp. 41–56.

On convergence see B.S. Markesins (ed.), *The Gradual Convergence* (Clarendon Press, 1994).

For a description (by two of its chief authors) of radical reform of the Italian system in 1988 see E. Amodio and E. Selvaggi, 'An Accusatorial System in a Civil Law Country: The 1988 Italian Code of Criminal Procedure', 62 *Temple Law Review*, 1989, p. 1211. The article was the subject of M. Zander, 'From Inquisitorial to Adversarial – The Italian Experiment', 141 *New Law Journal*, 17 May 1991, p. 678. See also E. Amodio, 'The Accusatorial System Lost and Regained: Reforming Criminal Justice in Italy', *American Journal of Comparative Law*, 2004, pp. 489–510.

For a lengthy consideration of the adversary/inquisitorial spectrum and where on the spectrum Diplock non-jury trials in Northern Ireland (p. 541 below) should be placed see J. Jackson and S. Doran, *Judge Without Jury: Diplock Trials in the Adversary System* (Clarendon, 1995) especially Chs. 3 and 10. The conclusion of the study was that judges in Diplock courts did not act in a more inquisitorial manner than when sitting with a jury. They varied somewhat in the extent to which they were interventionist but the differences arose from individual characteristics and not from the method of trial.

The Trial on Trial (vol. 1, Oxford, 2004)⁹² has two chapters bearing on this topic: P. Duff, 'Changing Conceptions of the Scottish Criminal Trial: The Duty to Agree Uncontroversial Evidence', pp. 51–70; and J. McEwan, 'Ritual, Fairness and Truth: The Adversarial and Inquisitorial Models of Criminal Trial', pp. 71–84. In the same

role of the defence in French criminal procedure: an adversarial outsider in an inquisitorial process?, 6 *International Journal of Evidence and Proof*, 2002, pp. 1–16.

Hodgson's findings regarding the French system included: (1) Interviews with juveniles must be video-recorded but apart from that there is no requirement of tape or video recording; (2) the defence lawyer has the right to 30 minutes with the suspect at the start of detention and again after 20 hours and 36 hours – previously it was 30 minutes after 20 hours; (3) the police must inform the suspect, at the start, of the date and nature of the offence being inquired into; (4) in cases being supervised by the *juge d'instruction* the suspect and his lawyer have the right of full access to the *dossier* – however this affects only some 7 per cent of all cases; (5) in all other cases supervision of the police inquiry is by the prosecutor (*procureur*) – normally conducted over the telephone and by fax; (6) the Ministry of Justice circular says that the suspect should not be told his right to silence at the start of the questioning (neither desirable nor legally required and to do so would encourage the suspect to be silent which would be against his own interest); (7) there is no requirement of an appropriate adult; (8) duty solicitors (*avocat commis d'office*) are mainly young and inexperienced doing it as part of their training; (9) the maximum period of pre-trial detention (*détention provisoire*) is two years or four years depending on the gravity of the offence.

⁹² Edited by A. Duff, L. Farmer, S. Marshall and V. Tadros. The essays were the outcome of two workshops under the title of 'Truth and Due Process' and 'Judgment and Calling to Account'. The four editors were due to publish their own book as a final volume.

volume see also J. Jackson, 'Managing Uncertainty and Finality: The Function of the Criminal Trial in Legal Inquiry', pp. 120–45 especially at 134–9; and H. Jung, 'Nothing but the Truth? Some Facts, Impressions and Confessions about Truth in Criminal Procedure', pp. 147–56 especially at 151–4.

For consideration of the effect of the European Convention on Human Rights see J.D. Jackson, 'The Effect of Human Rights on Criminal Evidentiary Processes: Towards Convergence, Divergence or Realignment?' 68 *Modern Law Review*, 2005, pp. 737–64.

For a wide-ranging international comparative study see R. Vogler, *A World View of Criminal Justice* (Aldgate, 2005).

2. Does being represented make a difference?

It would appear obvious that in an adversary system the party who is unrepresented is likely to be at a disadvantage.⁹³ There is however remarkably little UK statistical evidence on this important question based on court cases. Most of the studies that have statistics on the matter have been of tribunal cases where generally the full adversarial model of trial procedure does not operate.

In 2006 the Association of British Insurers said that a study they had done of 100,000 claims showed that personal injury claimants received more compensation and their claims were settled more quickly when they did *not* have lawyers. Needless to say, the study was dismissed as self-serving nonsense by the lawyers.⁹⁴

Representation in magistrates' courts

In a 1983 study by the Lord Chancellor's Department in some sixty magistrates' courts there were 566 criminal cases in which the defendant pleaded not guilty. The proportion acquitted of those who had legal aid was 42 per cent, for those who were refused legal aid but who were represented privately was 52 per cent and for those who were not represented was virtually the same, 51 per cent. This suggested that representation was not necessarily so significant.⁹⁵

Representation in small claims cases

In its original 1973 pamphlet which first proposed a small claims court, the Consumer Council recommended that legal representation not be permitted in the small claims court, but this recommendation was not adopted. Representation by a lawyer was permitted from the start in 1973 and representation by a non-lawyer has been permitted since 1992.⁹⁶ (Representation by

⁹³ For the surprising suggestion by the Master of the Rolls that lawyers might 'be taken out of the loop' in lower-value, less complex litigation where defendants are insured see J. Robins, 'Say it with Flowers', *Law Society's Gazette*, 27 January 2005, p. 22 at 23.

⁹⁴ R. Rothwell, 'Solicitors hurt PI claims, say insurers', *Law Society's Gazette*, 13 July 2006, p. 1.

⁹⁵ *Report of a Survey of the Grant of Legal Aid in Magistrates' Courts*, LCD, 1983, Table 17.

บทบาทของผู้พิพากษาฝรั่งเศสในการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ดร. ชนกร วรปรัชญากุล *

บทบาทของผู้พิพากษาในคดีแพ่งนั้นอยู่ภายใต้ระบบวิธีพิจารณาความที่ใช้บังคับอยู่ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ วิธีพิจารณาความแบบกล่าวหา (accusatorial procedure) และวิธีพิจารณาความแบบไต่สวน (inquisitorial procedure) วิธีพิจารณาความในระบบกล่าวหา นั้น คู่ความในคดีจะเป็นผู้ริเริ่มคดีและมีบทบาทที่เป็นหลักสำคัญใน คดี ส่วนผู้พิพากษาจะวางตัวเป็นกลาง ขณะที่วิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนนั้น ผู้พิพากษามีอำนาจตามกฎหมายเป็นอย่างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม ไม่มีระบบวิธีพิจารณาความแพ่งในประเทศใดที่เป็นระบบกล่าวหาทั้งหมดหรือว่าเป็นระบบไต่สวนทั้งหมด

กฎเกณฑ์ ในเรื่องวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทผู้พิพากษาในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือในประเทศภาคพื้นยุโรปนั้นมีลักษณะโน้มไปในทางระบบ ไต่สวน ส่วนกฎเกณฑ์เรื่องนัยระบบคอมมอนลอว์ของอังกฤษนั้นมีแนวโน้มไปในทางระบบ กล่าวหา

บทบาท ของผู้พิพากษาฝรั่งเศสในเรื่องพยานหลักฐานและในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดี แพ่งนั้นมีมากกว่าของผู้พิพากษาอังกฤษเป็นอย่างมาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสได้ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาในการ ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบพยาน (l'administration de la preuve) ทั้งในขั้นของการเตรียมคดี (la phase de préparation à l'audience) และในระหว่าง การ พิเคราะห์ คดี (au cours de l'audience principale) อย่างไรก็ตาม ในระบบวิธีพิจารณาความทั้งของฝรั่งเศสและของอังกฤษบังคับให้คู่ความ ในคดีจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาหรือข้อต่อสู้ของตน และไม่ใช่ผู้พิพากษาที่จะต้องทำหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยตนเอง แต่ว่าหน้าที่ของผู้พิพากษาคือการหาข้อสรุปของคดีจากข้อเท็จจริงที่ได้มา และการวินิจฉัยคดีจากข้อเท็จจริงที่ได้มานั้น[1]

ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสนั้นผู้พิพากษาจะทำการวินิจฉัย คดีจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดี แม้ว่าข้อเท็จจริงนั้นคู่ความจะไม่ได้มีการกล่าวอ้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของคนก็ตาม (มาตรา 7 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส) ในเรื่องนี้ไม่ได้เป็นการกระทบกระเทือนต่อเจตจำนงของคู่ความแต่อย่างใด เนื่องจาก ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนคดีก็ล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่คู่ความกล่าวอ้างขึ้นมา ในคดีทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงก็คือโดยข้อกล่าวหาหรือข้อต่อสู้ในคดี โดยทางอ้อมก็คือโดยการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลหรือโดยการเบิกความ กรณีที่จะถือว่ามีการขัดต่อเจตจำนงของคู่ความในคดีก็คือการที่ศาลพิพากษา คดีจากข้อเท็จจริงที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในสำนวนคดี[2]

ศาสตราจารย์ JOLOWICZ ได้กล่าวไว้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส ผู้พิพากษาได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้สามารถดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริง ในคดีได้ด้วยตนเอง ในอังกฤษนั้นการเสาะหาข้อเท็จจริงในคดีเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานซึ่งดำเนินการ โดยคู่ความ ผู้พิพากษาไม่มีอำนาจริเริ่มในเรื่องพยานหลักฐานแต่อย่างใด ผู้พิพากษาไม่มีแม้แต่อำนาจในการเรียกพยานมาเบิกความที่ศาลด้วยตนเอง เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากคู่ความในคดี[3]

ศาสตราจารย์ MOTULSKY ปรมาจารย์ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสได้กล่าวไว้ว่า ผู้พิพากษา มีหน้าที่ที่จะต้องค้นหากฎหมายที่จะนำมาใช้ปรับแก้คดีและนำกฎหมาย นั้นมาปรับแก้ข้อเท็จจริงในคดี ผู้พิพากษาจะต้องปฏิบัติตนเป็นผู้สั่งการว่าจะนำกฎหมายใดมาใช้บังคับแก้คดี โดยผู้ความจะเป็นผู้เสนอข้อเท็จจริงต่อศาลและศาลจะทำการพิพากษาคดีโดยการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น[4]

แนวความคิดในเรื่องนี้ได้นำมาบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส โดยเฉพาะใน มาตรา 12 ที่มีความว่า ผู้พิพากษาทำการพิพากษาคดีตามบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับแก้คดี และมีหน้าที่ต้องทำการวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีนั้น

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดถึงบทบาทของผู้พิพากษาในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ มีผู้กล่าวไว้ในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอน ลอว์ ภาระหน้าที่ในการนำกฎหมายไปใช้ปรับแก้คดีตกอยู่แก่ผู้ความมากกว่าผู้พิพากษา ขณะที่ในประเทศในภาคพื้นยุโรป ภาระหน้าที่ในการนำกฎหมายไปใช้ปรับแก้คดีเป็นของผู้พิพากษาเท่านั้น ผู้พิพากษาจึงมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหากฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับแก้คดี[5]

ความแตกต่างที่สำคัญของกฎหมายวิธีพิจารณาความในระบบของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย และระบบคอมมอนลอว์ คือการที่ระบบคอมมอนลอว์มีคณะลูกขุนแต่ระบบประมวลกฎหมายไม่มีคณะลูกขุน[6]

ส่วนสิ่งที่เหมือนกันของทั้งสองระบบคือ ทั้งสองระบบล้วนประกอบด้วยขั้นตอนของคดีสองขั้นตอน คือขั้นตอนในชั้นเตรียมคดี (preparatory stage) และขั้นตอนในชั้นการวินิจฉัยคดี (decision stage) แต่ว่าทนายความในระบบคอมมอนลอว์ถือว่าขั้นตอนในชั้นเตรียมคดีเป็นการเตรียมสำหรับการพิจารณาคดี (preparation for trial) ส่วนทนายความในระบบประมวลกฎหมายถือว่าการเตรียมสำหรับการมีคำวินิจฉัยของศาล (preparation for decision)

นอกจากนี้ คณะลูกขุนของระบบคอมมอนลอว์จะมาประชุมรวมกันที่ศาลเพียงแต่สมัยพิจารณาเดียวเท่านั้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานที่นำเสนอต่อศาล ความหมายของคำว่า การพิจารณาคดี (trial) ในระบบคอมมอนลอว์จึงมีความหมายถึง การพิจารณาคดีในศาลเพียงสมัยพิจารณาเดียวโดยต่อเนื่องกัน (a single uninterrupted session) ซึ่ง พยานหลักฐานทั้งหมดในคดีของผู้ความจะต้องถูกนำเสนอให้เสร็จสิ้นในสมัย พิพิจารณาเดียว ในขณะที่ที่นักกฎหมายในระบบประเทศภาคพื้นยุโรป หรือระบบประมวลกฎหมายถือว่าการพิจารณาคดีมีความหมายถึง กระบวนการพิจารณาคดีโดยตลอดทั้งหมด อนึ่ง ข้อสมมติฐานในระบบคอมมอนลอว์นั้นมีว่าข้อเท็จจริง ที่ศาลจะนำไปใช้พิจารณาประกอบการมีคำพิพากษานั้นจะถูกนำเสนอต่อศาลเฉพาะใน ระหว่างการพิจารณาคดีเท่านั้น ส่วนในระบบกฎหมายของประเทศภาคพื้นยุโรปซึ่งความหมายของการพิจารณาคดีแตกต่างไปจากของระบบคอมมอนลอว์นั้น ไม่มีข้อสมมติฐานดังกล่าว โดยคำพิพากษาของศาลในประเทศภาคพื้นยุโรปจะพิจารณาโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มาในชั้นการเตรียมคดีเป็นหลัก ในประเทศฝรั่งเศสนั้นศาลจะวินิจฉัยคดีโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างชั้นเตรียมคดี ส่วนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมที่ถูกนำเสนอต่อศาลในช่วงเวลาที่ศาลกำลังจะมีคำวินิจฉัยคดีนั้น โดยความเป็นจริงแล้วเป็นการดำเนินการที่ช้าเกินไปกว่าที่ศาลจะนำข้อเท็จจริงนั้นมาประกอบการวินิจฉัยคดีได้[7]

ดังนั้น กระบวนการในการค้นหาความจริง (fact-finding) ของศาลในระบบประมวลกฎหมายและในระบบคอมมอนลอว์จึงมีความแตกต่างกัน แต่ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันอย่างไร ใน ทั้งสองระบบการค้นหาความจริงในคดีถือเป็นหน้าที่ของศาลหรือของคณะลูกขุน ไม่ใช่หน้าที่ของผู้ความ หน้าที่ของผู้ความคือการกล่าวอ้าง

ข้อเท็จจริงในคดีและนำพยานหลักฐานมาสืบ พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างนั้น โดยศาลจะทำหน้าเป็นผู้ค้นหาความจริง

ในประเทศภาคพื้นยุโรป โดยปกติทั่วไปแล้วศาลจะวินิจฉัยคดีโดยอาศัยพยานหลักฐานที่ คู่ความนำเสนอ อย่างไรก็ตาม ในประเทศฝรั่งเศสนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาในการตั้งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี (les mesures d'instruction) ได้ด้วยตนเองเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งจำเป็นต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดี[8] แม้ว่าอำนาจของศาลฝรั่งเศสในการสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้นั้นไม่ได้เป็นการปลดปล่อยภาระหน้าที่ของคู่ความในการที่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างแต่อย่างใด[9]

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาในประเทศภาคพื้นยุโรปยังสามารถที่จะค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วย ตนเองด้วยวิธีการที่ไม่จัดว่าอยู่ในประเภทของพยานหลักฐาน ตัวอย่างเช่น โดยปกติแล้วคู่ความในคดีในประเทศภาคพื้นยุโรปไม่สามารถให้การเป็นพยานได้ เนื่องจากคำให้การของคู่ความในคดีไม่สามารถรับฟังเป็นพยานได้[10] แต่ผู้พิพากษาสามารถที่จะเรียกคู่ความในคดีมาซักถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ ในประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสได้ให้อำนาจแก่ผู้พิพากษาอย่างกว้างขวางในกรณี ค้นหาข้อเท็จจริงในคดีทั้งในชั้นเตรียมคดีและในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาสามารถสั่งให้ดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วยตนเอง และสามารถที่จะเรียกให้คู่ความมาเบิกความในข้อเท็จจริงใดที่เห็นว่ามีขึ้น ต่อการวินิจฉัยคดีได้ (la comparution personnelle des parties)[11] และผู้พิพากษายังสามารถที่จะเรียกคู่ความมาศาลเพื่อซักถามได้ด้วย[12] ซึ่งวิธีการเหล่านี้แม้จะไม่จัดอยู่ในประเภทของพยานหลักฐานแต่ก็มีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาลในฐานะที่ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นอิสระ

แต่เดิมกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศฝรั่งเศสอยู่ภายใต้ระบบกล่าวหา (le système accusatoire) มาเป็นเวลานาน ซึ่งระบบกล่าวหานี้กระทำการพิสูจน์จะตกอยู่แก่คู่ความในคดี ส่วนผู้พิพากษาจะต้องวางตัวเป็นกลางไม่มีบทบาทในการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความจริง (La neutralité du juge) เนื่องจากผู้พิพากษาจะถูกจำกัดบทบาทให้พิจารณาพิพากษาคดีตามพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาล อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วทฤษฎีระบบกล่าวหาไม่ได้นำมาใช้กับกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสทั้งหมด มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นจำนวนมากที่นำเอาระบบไต่สวนอย่างคดีอาญามาใช้กับกระบวนการวิธีพิจารณาคดีแพ่งด้วย

งานเขียนของ Henri MOTULSKY ถือได้ว่ามีอิทธิพลสำคัญที่ทำให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสนับแต่ปี ค.ศ. 1971 และทำให้ระบบไต่สวน (le système inquisitoire) มีอิทธิพลเหนือระบบกล่าวหาในกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสอย่างเด่นชัดที่สุดนับแต่นั้นเป็นต้นมา สิ่งที่แสดงถึงอิทธิพลของระบบไต่สวนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับใหม่ของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้พิพากษาจึงมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม สั่งการสืบพยาน หรือมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ บทบัญญัติให้มีผู้พิพากษาผู้เตรียมความพร้อมของคดี (le juge de la mise en état) สำหรับคดีที่ยังไม่สามารถส่งเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลในทันที (renvoi à l'audience) ในชั้นเตรียมความพร้อมของคดีเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงนั้น ผู้พิพากษาผู้เตรียมความพร้อมของคดีจะมีอำนาจหน้าที่รวบรวมรายละเอียดและ เอกสารของคดีให้ครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนที่จะเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลคือ ไป ดังนั้น ผู้พิพากษาผู้เตรียมความพร้อมของคดีจะมีอำนาจเรียกทนายความของคู่ความให้มา ศาลเพื่อสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นข้อสนับสนุนข้อกล่าวหาหรือข้อต่อสู้ที่คู่ความไม่ได้ยกขึ้นอ้าง

หรือให้ชี้แจงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จำเป็นต่อการพิจารณาคดี เป็นต้น เมื่อการรวบรวมรายละเอียดและเอกสารในคดีเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้พิพากษาผู้เตรียมความพร้อมของคดีจะส่งเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลต่อไป

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติเรื่องมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง (les mesures d'instruction) ของศาลเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย มาตรา 10 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ป.วิ.พ.) ของฝรั่งเศส ได้บัญญัติไว้ว่า "ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงใดก็ได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย" และมาตรา 143 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศสได้บัญญัติในเรื่องเดียวกันว่า "ข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญต่อการชี้ขาดคดีสันคดีอาจได้รับการดำเนินการตาม มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงทุกประการที่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อมีการร้องขอจากคู่ ความหรือเมื่อศาลเห็นชอบ" เมื่อ พิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในการรวบรวมข้อมูลและเอกสารในคดีและใน การแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมตามมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวมาข้าง ต้น ผู้พิพากษาฝรั่งเศสในปัจจุบันไม่ได้มีอำนาจหน้าที่เพียงควบคุมและเร่งรัดการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเท่านั้น แต่ยังมีอำนาจหน้าที่สำคัญที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในคดีเพื่อดูแลให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยดี บทความต่อไปนี้จะกล่าวถึงเฉพาะบทบาทของผู้พิพากษา ในการแสวงหาพยานหลักฐานตามมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง (les mesures d'instruction) ซึ่งการที่ผู้พิพากษามีอำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้เองเมื่อเห็นชอบนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการจะนำกระบวนการพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศสไปสู่ระบบไต่สวน ซึ่งผู้พิพากษาจะมีบทบาทที่เด่นชัดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐาน (ควบคุมความเห็นของผู้เขียนระบบกฎหมายลักษณะพยานในคดีแพ่งของฝรั่งเศสในปัจจุบันนี้ น่าจะเป็นระบบผสม ซึ่งมีบทบัญญัติค่อนข้างไปทางระบบไต่สวนค่อนข้างมาก)

ตามมาตรา 10 และมาตรา 143 ของ ป.วิ.พ.ฝรั่งเศสซึ่งได้กล่าวไปข้างต้น มาตรการ แสวงหาข้อเท็จจริงที่ศาลสั่งให้มีขึ้นจากการที่คู่ความในคดีร้องขอ หรือที่ศาลเห็นชอบกำหนดให้มีขึ้นเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ศาลในเรื่องที่จำเป็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล ดังนั้น จึงสามารถกำหนดบทบาทและขอบเขตของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ดังนี้ มาตรการ แสวงหาข้อเท็จจริงมีบทบาทในการให้ความกระตือรือร้นต่อศาลในการพิจารณา พิจารณาคดี ส่วนขอบเขตของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นจำกัดอยู่เฉพาะการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อทราบรายละเอียดของคดีเพิ่มเติมในเรื่องที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายได้

โดย หลักแล้วศาลจะกำหนดมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงขึ้นมาในระหว่างพิจารณาเพื่อศาล จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีมีความกระตือรือร้น ขึ้น แต่มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนี้อาจจะมีขึ้นก่อนที่จะมีคดีขึ้นสู่ศาลก็ได้ ถ้ามีเหตุอันสมควรก่อนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆที่จะต้องเก็บรักษาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดซึ่งมีความจำเป็นต่อการพิจารณาพิพากษาคดี (มาตรา 145 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) (ดูเปรียบเทียบกับ มาตรา 101 ป.วิ.พ.ของไทย) แต่ มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงล่วงหน้าก่อนคดีขึ้นสู่ศาลนี้เฉพาะผู้มีส่วนได้ เสียเท่านั้นที่จะร้องขอต่อศาลให้มีขึ้น ศาลไม่มีอำนาจที่จะหยิบยกขึ้นมาสั่งเองดังเช่นมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในระหว่างพิจารณา

1. ประเภทของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง

มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงมีอยู่ 4 ประเภท กล่าวโดยสังเขปได้ดังนี้

1.1 การตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตนเองของผู้พิพากษา (les vérifications personnelles du juge) มาตรา 179 ถึง มาตรา 183 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) (ดูเปรียบเทียบกับมาตรา 107 และมาตรา 128 ป.วิ.พ.ของไทย) ผู้พิพากษาอาจศึกษาข้อเท็จจริงที่พิพาทในคดีได้ด้วยตัวเอง โดยต้องมีคู่ความในคดีอยู่ด้วยหรือคู่ความถูกศาลเรียกให้มา ทั้งนี้ เพื่อผู้พิพากษาจะได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวด้วยตัวเอง ผู้พิพากษาอาจทำการสังเกตการณ์ ประเมิน วิเคราะห์ หรือลำดับเหตุการณ์ที่ตนเห็นว่าจำเป็นได้ โดยอาจจะออกไปเดินเผชิญสืบ ณ สถานที่นั้น ๆ เองก็ได้ถ้าจำเป็น (มาตรา 179 ป.วิ.พ.ฝรั่งเศส)

1.2 การให้คู่ความมาเบิกความที่ศาลด้วยตัวเอง (la comparution personnelle des parties) มาตรา 184 ถึงมาตรา 198 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) (ดูเปรียบเทียบกับมาตรา 19 ป.วิ.พ.ของไทย) ผู้พิพากษาอาจสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเองได้ในทุกกรณี (มาตรา 184 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) มาตรการ แสวงหาข้อเท็จจริงที่ให้อำนาจศาลนี้ทำให้ศาลมีโอกาสได้ฟังคู่ความเป็น การส่วนตัว เพื่อที่จะนำเอาคำเบิกความของคู่ความไปประกอบการพิจารณาข้อเท็จจริงที่พิพาท ในคดี ซึ่งคำเบิกความของคู่ความนี้ศาลอาจจะถือเอาเป็นพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ คำสั่งศาลให้คู่ความมาเบิกความที่ศาลด้วยตนเองนั้นให้องค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิพากษาคดีหรือผู้พิพากษาคณใดคนหนึ่งในองค์คณะซึ่งได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้ไต่สวนคดีนั้นเป็นผู้มีอำนาจสั่ง (มาตรา 185 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส)

1.3 การให้บุคคลภายนอกมาเบิกความในคดี (les déclarations des tiers) มาตรา 199 ถึงมาตรา 231 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) (ดูเปรียบเทียบกับมาตรา 95 มาตรา 106 และมาตรา 108 ป.วิ.พ.ของไทย) ในกรณีที่อาจรับฟังพยานบุคคลได้ ผู้พิพากษาอาจรับฟังคำเบิกความของบุคคลภายนอก ซึ่งจะให้ความกระจ่างต่อข้อเท็จจริงที่พิพาทที่บุคคลภายนอกนั้นได้ทราบมาด้วยตนเอง คำเบิกความนี้ให้ทำเป็นหนังสือ (Attestations) หรือให้ทำโดยการไต่สวน (Voie d'enquête) แล้วแต่ว่าเป็นการเบิกความโดยทำเป็นหนังสือ หรือเป็นการเบิกความด้วยวาจา (มาตรา 199 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส)

1.4 การให้มีผู้ชำนาญการดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริง (les mesures d'instruction exécutés par un technicien) มาตรา 232 ถึงมาตรา 284 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) (ดูเปรียบเทียบกับมาตรา 99 มาตรา 129 และมาตรา 130 ป.วิ.พ.ของไทย) ใน กระบวนการพิจารณาคดีในศาลมักพบปัญหาทางเทคนิคอยู่บ่อยครั้งที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญพิเศษซึ่งผู้พิพากษาไม่มีการวินิจฉัยชี้ขาด ดังนั้น ในกรณีนี้การให้ผู้ชำนาญการเข้ามามีส่วนร่วมในคดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ตามมาตรา 232 ของ ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศสผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งบุคคลใดที่ตนเห็นว่าเหมาะสมมาให้ความกระจ่างแก่ตนโดยการตรวจสอบข้อเท็จจริง (les constatations) การให้คำปรึกษา (la consultation) หรือการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ทำรายงานความเห็นเสนอในเรื่องที่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ของผู้เชี่ยวชาญ (l'expertise) การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญทำรายงานความเห็นเสนอศาลนั้นเป็นวิธีการที่มีมาแต่เดิม วิธีการนี้ก่อให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากเป็นอย่างมาก เนื่อง จากเป็นวิธีการที่ล่าช้า ค่าใช้จ่ายสูง และถูกนำไปใช้ให้บิดเบือนไปจากวัตถุประสงค์โดยคู่ความที่ประสงค์จะใช้วิธี การนี้แก้ไขความบกพร่องในเรื่องพยานหลักฐานของตน และประสงค์จะถือเอาประโยชน์จากความล่าช้าของมาตรการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น ศาล จะสั่งให้มีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ทำรายงานความเห็นเสนอศาลก็ต่อเมื่อ การแต่งตั้งบุคคลให้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการแต่งตั้งบุคคลให้คำ ปรึกษาหารือกันไม่เพียงพอที่จะให้ความกระจ่างแก่ผู้พิพากษานั้น (มาตรา 263 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) คดีที่ไม่มีความยุ่งยากจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าศาลไม่สามารถสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในเรื่องของการตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตนเองของผู้พิพากษาและการให้คู่ความมาเบิกความที่ ศาลด้วยตนเองก่อนที่จะมีคดีขึ้นสู่ศาลได้ (กรณีตามมาตรการการแสวงหาข้อเท็จจริงล่วงหน้าก่อนมีคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรา 145 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส ดังที่ได้กล่าวไปแล้วตอนต้น)

2. เงื่อนไขในการสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง

2.1 ระยะเวลาในการมีคำสั่ง ตามมาตรา 144 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส ศาล มีอำนาจสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตั้งแต่มีคดีเข้าสู่การพิจารณา ของศาลจนกระทั่งการพิจารณาคดีสิ้นสุดลง และศาลมีอำนาจออกมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ทั้งในศาลชั้นต้นและในศาล อุทธรณ์ เว้นแต่ในชั้นฎีกาเท่านั้นที่ศาลจะพิจารณาเฉพาะข้อกฎหมายจึงไม่มีอำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้

2.2 ผู้พิพากษาที่มีอำนาจสั่ง จากหลักที่ว่าผู้พิพากษามีอำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในช่วงใดของการพิจารณาคดีก็ได้ ทำให้ศาลทุกศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีมีอำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ ไม่ว่าศาลนั้นจะเป็นองค์คณะผู้พิพากษาหรือเป็น ผู้พิพากษานายเดียว แต่ในความเป็นจริงแล้วจะมีการกระจายอำนาจในการสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง (la généralisation du pouvoir d'ordonner une mesure d'instruction) ออกไปยังผู้พิพากษาในชั้นใดส่วนคดีด้วย เช่นผู้พิพากษาผู้เตรียมความพร้อมของคดีในศาลจังหวัด (le juge de la mise en état devant les tribunaux de grande instance)

2.3 อำนาจในการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษา

2.3.1 การใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงประโยชน์ของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง ผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงประโยชน์ของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง ผู้พิพากษาต้องปฏิเสธการสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ไม่มีความจำเป็น เพื่อเป็นควรประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาของคู่ความ ประโยชน์ของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. ข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี (Pertinence des faits) ผู้ พิพากษาจะสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงข้อเท็จจริงใดก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริง นั้นมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี ผู้พิพากษามีอำนาจอิสระในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็น ของข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาไม่ได้มีอำนาจอิสระเด็ดขาด ศาลฎีกา (la cour de cassation) สามารถเข้ามาสอดส่องดูว่าข้อกล่าวหาและข้อต่อสู้ (les conclusions) ของ คู่ความ ไม่ได้ถูกเบี่ยงเบนไป และศาลฎีกามีอำนาจยับยั้งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ หยิบยกขึ้นอ้าง นั้นเป็นการสนับสนุนข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขออ้าง ขึ้นมา เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อทราบรายละเอียดของคดีเพิ่มเติมในเรื่องที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายได้

ข. ผู้พิพากษามีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิพากษาคดี ตามมาตรา 144 ป. วิ.พ.ของฝรั่งเศส ผู้พิพากษาจะสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงได้ต่อเมื่อผู้พิพากษามีข้อ เท็จจริงเพียงพอที่จะพิพากษาคดี ในกรณีนี้ผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดีมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจโดยอิสระ จากบทบัญญัติของมาตรา 144 ป.วิ.พ.ฝรั่งเศสจะเห็นได้ชัดเจนว่า มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นมีลักษณะสำคัญในฐานะเป็นบทเสริม (CARACTÈRE SUBSIDAIRE) ที่จะทำให้

องค์ประกอบของพยานหลักฐานที่จะอ้างต่อศาลนั้นสมบูรณ์ การให้มาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงมีบทบาทหลัก (TITRE PRINCIPAL) ในการแสวงหาพยานหลักฐานจึงไม่อาจทำได้

ก. **คู่ความในคดีไม่มีปัจจัยเพียงพอที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง** ผู้พิพากษาจะสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงข้อเท็จจริงใดก็ตามเมื่อ คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงนั้นไม่มีปัจจัยเพียงพอที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้นได้ (มาตรา 146 วรรค 1 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) ไม่ว่าในกรณีใด ผู้พิพากษาไม่อาจสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขความบกพร่องของคู่ความในการดำเนินการนำพยานหลักฐานเข้าสืบ (มาตรา 146 วรรค 2 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส) ดังนั้นจากบทบัญญัติในมาตรา 146 ของป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส จึงเป็นการเน้นย้ำถึงลักษณะที่เป็นบทเสริมหรือลักษณะสำรอง (Caractère subsidiaire) ของมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง และจากบทบัญญัติตามมาตรานี้ผู้พิพากษาจะสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อแก้ไขความบกพร่อง (la carence) ของคู่ความไม่ได้

ความหมายของคำว่า “ความบกพร่อง” (la carence) ตามมาตรา 146 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศสได้ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความ ในที่สุดก็มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของนักกฎหมายฝรั่งเศสท่านหนึ่ง ชื่อ JEAN DEVEZE ว่า “ความบกพร่อง” นี้หมายถึง ความละเลยที่ต้องรับผิดชอบ (une négligence fautive) ความหมายของคำว่าความบกพร่องนี้จึงไม่อาจแยกได้จากความหมายของการที่ต้องรับผิดชอบ ตามความเห็นของ Monsieur JEAN DEVEZE ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “ถ้าการละเลยทุกอย่างในการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบพยาน (l'administration de la preuve) แม้ว่าจะเป็นไปโดยไม่เจตนาก่อให้เกิดความบกพร่องขึ้นแล้ว อำนาจของผู้พิพากษาจะลดลงอย่างมาก” ดังนั้นความหมายของคำว่า “ความบกพร่อง” (la carence) นี้ จึงหมายถึงความถึงความละเลยพิหะมลของคู่ความในการดำเนินการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ที่เป็นไปโดยเจตนาเมื่อคู่ความมีความเป็นไปได้ที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น ได้ บทบัญญัติมาตรา 146 วรรค 2 ของ ป.วิ.พ.ฝรั่งเศสจึงแสดงให้เห็นว่ามาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงไม่ได้มีเพื่อปลดปล่อยภาระของคู่ความในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์

2.3.2 **การใช้ดุลพินิจเลือกมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง** มาตรา 147 ป.วิ.พ.ฝรั่งเศสบัญญัติว่า ผู้พิพากษาจะต้องเลือกสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเท่าที่เพียงพอต่อการ พิพากษาคดีโดยใช้กระบวนการที่ง่ายที่สุดและสิ้นเปลืองน้อยที่สุด เนื่องจากการสั่งให้มีมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและใช้ เวลาในการดำเนินการ ผู้พิพากษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเท่าที่เห็นว่าจำเป็น

ดังนั้นผู้พิพากษาจึงมีอำนาจใช้ดุลพินิจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เห็น ว่าเหมาะสมที่สุดและถ้าผู้พิพากษาเห็นว่ามาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงใดที่คู่ ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอไม่เหมาะสม ผู้พิพากษาอาจสั่งไม่รับคำร้องขอนั้น และใช้อำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงใดๆก็ได้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสมที่สุด ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ถ้าผู้พิพากษาเห็นว่าเป็นการสมควร ผู้พิพากษาอาจสั่งให้รวมมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงหลายๆมาตรการเข้าด้วยกันได้ทุกเมื่อ แม้ว่ามาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ได้สั่งให้มีขึ้นมาก่อนแล้วนั้นจะอยู่ในระหว่างการดำเนินการก็ตาม (มาตรา 148 ป.วิ.พ. ฝรั่งเศส) บทบัญญัติตามมาตรา 148 ป.วิ.พ.ฝรั่งเศสนี้แสดงให้เห็นถึงหลักการประหยัดมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง (Principe d'économie des mesures d'instruction) ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งเป็นอย่างมากในกระบวนการพิจารณา

ข้อสังเกตในเรื่องมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง

1. การดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการพิจารณาคดีที่ต้องให้อีกาสคู่ความแต่ละฝ่ายโต้แย้งคัดค้านได้ (le principe de la contradiction) การดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงของผู้พิพากษา

หรือของผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง จึงต้องให้คู่ความแต่ละฝ่ายได้โต้แย้งคัดค้านกันตามรูปแบบที่เหมาะสมกับคู่ความแต่ละฝ่าย และเป็นเรื่องสำคัญด้วยการให้มีการโต้แย้งคัดค้านกันระหว่างคู่ความนั้นจำเป็นต้องมีขึ้นใน 2 ขณะด้วยกันคือทั้งขณะที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดผลการดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริง และขณะที่อยู่ในระหว่างการดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงนั้น เช่น การมาเบิกความที่ศาลของคู่ความตามมาตรา 192 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศส และการไต่สวนบุคคลภายนอกที่มาเบิกความเป็นพยานตามมาตรา 209 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศสนั้นต้องกระทำต่อหน้าทนายความของคู่ความทุกฝ่าย หรือโดยมีหมายเรียกทนายความเหล่านั้นเข้ามา เช่นเดียวกับกรณีการทำรายงานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเสนอศาล (l'expertise) ก็ต้องให้คู่ความแต่ละฝ่ายได้โต้แย้งคัดค้านได้ด้วย

2. การดำเนินมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลถือเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบพยาน (l'administration de la preuve) ที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของศาลเท่านั้น ผู้พิพากษาไม่มีภาระหน้าที่ที่จะต้องนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ (la charge de la preuve) ดังเช่นคู่ความในคดีแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ผู้พิพากษาไม่ใช้อำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงเมื่อคู่ความไม่ ได้ร้องขอทั้งที่ผู้พิพากษามีอำนาจที่จะดำเนินการสั่งเองได้นั้น คู่ ความจะมากล่าวหาให้ผู้พิพากษาต้องรับผิดชอบเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะ ผู้พิพากษาไม่ดำเนินการสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงแทนตนไม่ได้ ในกรณีนี้มีความจำเป็นต้องศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ (la charge de la preuve) และการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบพยาน (l'administration de la preuve)

ภาระ หน้าที่ในการพิสูจน์เป็นการที่คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างในคดีมีภาระที่จะต้อง นำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวอ้างข้าง ต้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่นำพยานหลักฐานเข้าสืบก็จะได้รับผลเสียหายของ คดีตามมา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาระหน้าที่ในการพิสูจน์เป็นความเสี่ยงในเรื่องพยานหลักฐาน (le risque de la preuve) กล่าวคือ คู่ความฝ่ายใดที่มีภาระหน้าที่ในการนำสืบแต่เพิกเฉยไม่นำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างก็ต้องแพ้คดีไป แต่การที่ผู้พิพากษามีอำนาจสั่งมาตรการแสวงหาข้อเท็จจริงในทุกๆเรื่องที่ชอบด้วยกฎหมายเองเมื่อคู่ความไม่ ได้ร้องขอ (le pouvoir d'ordonner d'office) ตามที่บัญญัติในมาตรา 10 ป.วิ.พ.ของฝรั่งเศสนั้นเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบพยาน (l'administration de la preuve) ที่อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของผู้พิพากษานั้น ไม่ได้หมายความว่าผู้พิพากษามีภาระหน้าที่ในการนำสืบพยานหลักฐาน (la charge de la preuve) ที่จะต้องเสี่ยงต่อความเสียหายของผลคดีที่อาจเกิดขึ้นดังเช่นคู่ความด้วย

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับระบบไต่สวน

นายฐานันท์ วรรณโกวิท*

ด้วยประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีกับ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตและประพฤติมิชอบแต่เดิมนั้นล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และฉบับปัจจุบัน จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่มีผู้กล่าวหาว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันได้แก่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่น รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ได้เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือรั่วรัวผิดปกติ เพื่อส่งสำนวนการไต่สวนให้อัยการสูงสุดฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือร้องขอให้ทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน แล้วแต่กรณี โดยทำหน้าที่แทนพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนเดิม และเพื่อให้การดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และ เทียบธรรมมากกว่าเดิม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงกำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว โดยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๙ คน ที่ได้รับเลือกด้วยวิธีลงคะแนนลับจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเป็นรายคดีเป็นองค์คณะผู้พิพากษาและจะต้องออกนั่งพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น การพิจารณาคดีดังกล่าว องค์คณะผู้พิพากษาต้องใช้ระบบไต่สวนแทนระบบกล่าวหา และต้องยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ต้องทำหน้าที่ในการถามพยานเอง แล้วจึงจะให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมก็ได้ คำพิพากษาย่อมเป็นที่สุด

เมื่อระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้จัดสัมมนาเชิงวิชาการ หัวข้อ ระบบไต่สวนและการทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดี ณ โรงแรมแกรนด์แปซิฟิก ซอฟเฟอริน รีสอร์ท แอนด์ สปา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี แก่ผู้พิพากษาศาลฎีกาเพื่อทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวน

* ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง น.บ.ท.๒๗ บ.ย.ส.๓ ปปร.๑๓

ใคร่ขอเสนอบทความทางวิชาการที่ใช้ประกอบการสัมมนา เรื่องการค้นหาคความจริงในระบบไต่สวน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของนักกฎหมาย ทนายความ และผู้ที่สนใจทางวิชาการ

รากฐานทางความคิดของระบบไต่สวน^๑

๑. ระบบไต่สวนตั้งอยู่บนรากฐานของความคิดว่า รัฐเป็นผู้ทรงอำนาจอธิปไตย และมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและบังคับใช้กฎหมาย

๒. การดำเนินคดีเป็นกิจการของรัฐ รัฐเป็นทั้งโจทก์และคนกลางที่จะอำนวยความสะดวกเป็นธรรมแก่จำเลยตั้งแต่ต้นจนจบ รัฐเป็นเจ้าภาพในการแสวงหาคความจริง และวินิจฉัยคดีอย่างมีเหตุผลตามกฎหมาย อัยการเป็นผู้ช่วยของศาลในการเตรียมคดี ตำรวจเป็นผู้ช่วยของอัยการ ทุกฝ่ายร่วมกันหาคความจริงทั้งในทางปรักปรำ และในทางเป็นคุณแก่จำเลย

๓. โดยทั่วไปผู้เสียหายไม่สามารถเป็นโจทก์ได้ ได้แต่ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานให้นำคดีขึ้นว่ากล่าวในศาลเท่านั้น จำเลยเป็นส่วนหนึ่งของคดีมีหน้าที่ให้ความร่วมมือในการแสวงหาคความจริง และอำนวยความสะดวกของศาล

การค้นหาคความจริงในระบบไต่สวน^๒

การค้นหาคความจริงมีจุดเริ่มต้น จนกระทั่งจุดสิ้นสุดซึ่งย่อมมีขั้นตอนดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายซึ่งได้แก่ ได้คความจริง ให้ความยุติธรรม และด้วยความรวดเร็ว ขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้ก็คือกฎเกณฑ์ที่ผู้เกี่ยวข้อง และศาลต้องปฏิบัติตามเป็นการกำหนดสิทธิหน้าที่ ของศาลในการพิจารณาคดี ซึ่งเรียกว่าวิธีพิจารณาความนั่นเอง

การค้นหาคความจริงในคดีอาญา ในระบบคอมมอนลอว์ จะค้นหาคความจริง โดยวิธีดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ส่วนระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะใช้ระบบไต่สวน ซึ่งวิธีพิจารณาทั้งสองระบบนี้มีลักษณะตรงกันข้าม

ระบบกล่าวหา เป็นระบบค้นคว้าหาคความจริงตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) จะมีคู่ความ คือ พนักงานอัยการ โจทก์และจำเลยต่อสู้กัน โดยจำเลยอาจมีทนายความมาช่วยเหลือในการดำเนินคดีโดยมีกติกาส่งเสริมกัน สำหรับศาลจะทำหน้าที่

^๑ กิตติศักดิ์ ปรกติ.(2553). “ระบบไต่สวน” เอกสารการสัมมนาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรุงเทพมหานคร : ศาลฎีกา

^๒ ประพันธ์ ทวีชัยแสง.(2553). “ระบบไต่สวน” เอกสารการสัมมนาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรุงเทพมหานคร : ศาลฎีกา

เป็นคนกลางควบคุมคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ปฏิบัติตามกฎ กติกา อย่างเคร่งครัด โจทก์มีหน้าที่หรือภาระการพิสูจน์โดยหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือพิสูจน์ความจริง ถ้าโจทก์ไม่อาจหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดได้หรือพิสูจน์ได้แต่พยานหลักฐานนั้นยังเป็นที่น่าสงสัย ศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยศาลจะพิพากษายกฟ้อง ระบบนี้ศาลจะพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนความของศาลเท่านั้น ข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่มีได้จดบันทึกไว้ศาลจะไม่นำมารับฟัง

ระบบไต่สวน เป็นระบบค้นคว้าหาความจริงตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) โดยเป็นเรื่องของศาลกับจำเลย โจทก์และทนายจำเลยมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง ศาลมีบทบาทในการแสวงหาความจริงให้ได้มากที่สุด โดยมีอำนาจเต็มที่ มีอำนาจลงไปล้วงลึกถึงพยานหลักฐานต่างๆ ได้เอง ศาลจะซักถามพยานบุคคลด้วยตนเอง แม้คู่ความจะมีได้นำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนความของศาล ศาลก็ย่อมนำมาได้ เมื่อได้ความจริงอย่างไรก็พิพากษาตามนั้น ซึ่งอาจพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษ ไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ศาลจะไม่เคร่งครัดกฎกติกาในการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะรับฟังพยานหลักฐานทั้งปวงแม้จะฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความไปบ้าง ซึ่งวิธีพิจารณาทั้งสองมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน โดยระบบกล่าวหานั้นได้เน้นเรื่องบทบาทและสิทธิของคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ คู่ความมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งในแง่ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายและกระบวนการพิจารณาในระบบนี้จะมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาโดยเปิดเผยและมีการดำเนินการโต้แย้งต่อสู้ซึ่งกันและกันซึ่งทางตรงข้ามกระบวนการพิจารณาในระบบไต่สวนนั้นได้เน้นเรื่องบทบาทของศาลในการควบคุมกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญโดยศาลไม่ถูกจำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงที่คู่ความเสนอต่อศาล ศาลเป็นผู้กำหนดทิศทางการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสามารถที่จะยกประเด็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยขึ้นพิจารณาเองได้ กระบวนการพิจารณาในระบบนี้มักจะเป็นการพิจารณาโดยเอกสารหรือเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ กล่าวคือ ระหว่างคู่กรณีส่วนใหญ่จะทำกันในรูปแบบ การทำและแลกเปลี่ยนบันทึกต่างๆ ในชั้นรวบรวมข้อมูลและเอกสารของคดี และไม่ค่อยจะมีการดำเนินการโต้แย้งต่อสู้คดีกัน

การแสวงหาความจริงโดยระบบกล่าวหา และระบบไต่สวนมิได้มีความเกี่ยวข้องกันแต่ประการใด การแสวงหาข้อเท็จจริงในระบบกล่าวหาเป็นการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความเป็นหลักที่อธิบายถึงอำนาจของคู่ความที่มีต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา ในขณะที่

หลักการแสวงหาความจริง โดยศาลหรือระบบไต่สวนนั้นเป็นหลักที่กำหนดภาระหน้าที่ของศาลในการที่จะค้นหาความจริง หรือการทำให้ข้อความจริงกระจ่างชัดเจน

หลักการและสาระสำคัญของระบบไต่สวน

ระบบไต่สวนมีสาระสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นอำนาจหน้าที่หลักของศาลในการไต่สวนหาความจริง และควบคุมกระบวนการพิจารณา

๒. คู่ความมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงของคดี ถือเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ คู่ความมิได้ต่อสู้กัน

๓. ข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การพิจารณาของศาลไม่จำกัดแต่เฉพาะที่เสนอโดยคู่ความในคดีเท่านั้น ศาลเรียกมาไต่สวนเพิ่มเติมได้ การแพ้นะกันในคดีคู่แต่พยานหลักฐาน ไม่ดูภาระการพิสูจน์ พยานบอกเล่ารับฟังได้ ความยุติธรรมตามเนื้อหาไม่เคร่งครัดวิธีพิจารณา ตัดการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

บทสรุป

ระบบไต่สวนทำให้ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบความจริงและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งหมดอย่างละเอียดทุกแง่มุม ย่อมทำให้เกิดความยุติธรรมตามกฎหมายสอดคล้องกับความยุติธรรมตามความจริง อันเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา คนที่กระทำความผิดย่อมถูกลงโทษ ผู้ที่บริสุทธิ์ย่อมได้รับอิสรภาพ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ฐานันท์ วรรณโกวิท*

เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเพิ่มมากขึ้น แต่กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตและประพฤติมิชอบแต่เดิมนั้นล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่มีผู้กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นได้แก่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่น รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแต่ได้เป็นตัวกร ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือร่ำรวยผิดปกติ เพื่อพิจารณาส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือร้องขอให้ทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน แล้วแต่กรณี และเพื่อให้การดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และเที่ยงธรรมมากกว่าเดิม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว โดยผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน 9 คน ที่ได้รับเลือกด้วยวิธีลงคะแนนลับจากที่ประชุมใหญ่ผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นรายคดีเป็นองค์คณะผู้พิพากษาและจะต้องออกนั่งพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น การพิจารณาคดีใช้ระบบไต่สวน โดยต้องยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณาและอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร ต้องทำหน้าที่ในการถามพยานเองเป็นหลัก แล้วจึงจะให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป คำสั่งและคำพิพากษาให้เปิดเผยและเป็นที่สุด ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกาศใช้ ก็ได้ยืนยันในหลักการดังกล่าว

โดยในหมวดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ได้เพิ่มการตรวจสอบทรัพย์สิน และการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ นอกจากการถอดถอนจากตำแหน่ง และการดำเนินคดีอาญา

* ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา น.บ.ท.27 บ.ย.ส.3 ป.ป.ร.13

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ผู้ร่วมรับผิดชอบให้รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. หรือข้าราชการการเมืองอื่นที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

นอกจากนี้ประชาชนที่เสียหายอาจยื่นเรื่องต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 276 ก็ได้

ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีพยานหลักฐานใหม่ ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาภายใน 30 วัน นับแต่มีคำพิพากษา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2553 เริ่มมีคดีมาสู่ศาลตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบันเดือนธันวาคม 2553 ปีแรก ๆ มีคดีน้อย จนปี 2551 หลังจากมีการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในปี 2551 มีคดีเข้าสู่ศาลถึง 20 เรื่อง ปี 2552 คดีเข้าสู่ศาล 9 เรื่อง และปีนี้มีคดีเข้าสู่ศาล 7 เรื่อง ทุกคดีที่เข้ามา ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาเสร็จสิ้นทุกคดีแล้ว รายละเอียดปรากฏตามรวมคดีที่เข้ามาสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

รวมคดีที่เข้าสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ปี 2544

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2544

คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2545

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

นายจิรายุ จรัสเสถียร ที่ 1, นายณรงค์ศักดิ์ เสงไชยศรี ที่ 2

จำเลย

เรื่อง ทูจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ทูจริตยาในกระทรวงสาธารณสุข)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยที่ 1 มีความผิดตาม ป.อาญา มาตรา 148 ให้จำคุก 6 ปี ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2

ปี 2545

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2545

คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2546

ระหว่าง อัยการสูงสุด ผู้ร้อง
 นายรักเกียรติ สุขชนะ ที่ 1, นางสุรกัญญา สุขชนะ ที่ 2 ผู้คัดค้าน
 เรื่อง ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน
 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า ให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 จำนวน 233,880,000 บาท ตกเป็น
 ของแผ่นดิน

ปี 2546

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2546 คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2546
 ระหว่าง อัยการสูงสุด โจทก์
 นายรักเกียรติ สุขชนะ จำเลย
 เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม ป.อาญาฯ 149 ให้ลงโทษจำคุก 15 ปี
 (จำเลยหลบหนี ได้ตัวมาในภายหลัง)

ปี 2547

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2547 คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2548
 ระหว่าง พล.ต.อ.ประทีป สันติประภพ กับพวก ผู้ร้อง
 ประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปราม
 การทุจริตแห่งชาติ กับพวกรวม 9 คน ผู้ถูกกล่าวหา
 เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ชั้นกรรมการได้สวน)
 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่งว่า คดีมีมูลให้ส่งอัยการสูงสุดให้ยื่นฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
 ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2547 คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2548
 ระหว่าง อัยการสูงสุด โจทก์
 พล.ต.อ.วุฒิชัย ศรีรัตนวุฒิ กับพวกรวม 9 คน จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ป.ป.ช. ขึ้นเงินเดือนตนเองโดยไม่ชอบ)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยทั้งเก้ามีความผิดตาม ป.อาญา ม. 157, 83 ประกอบ พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 125 ให้จำคุกจำเลยทั้งเก้ามีกำหนดคนละ 2 ปี เมื่อพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งคดีทั้งปวงและประวัติการทำงานของจำเลยทั้งเก้าแล้ว เห็นว่ามีเหตุอันควรปรานี ให้รอการลงโทษ ตาม ป.อาญา ม. 56 มีกำหนด 2 ปี

ปี 2550

คดีหมายเลขคำที่ อม.1/2550

คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2550

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ 1 , คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 2

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อ พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ที่ดินรัชดา)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยที่ 1 มีความผิดตาม พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 100(1) วรรคสาม และ ม. 122 วรรคหนึ่ง ให้ลงโทษจำคุก 2 ปี ส่วนความผิดฐานอื่นและคำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก และยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2

คดีหมายเลขคำที่ อม.2/2550

คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2551

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

นายวัฒนา อัสวเหม

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ที่ดินคลองด่าน)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม ป.อาญา ม. 148 ให้ลงโทษจำคุกจำเลย 10 ปี รับพระเครื่องผงสุพรรณเลี่ยมทองจำนวน 1 องค์ ของกลาง ส่วนที่โจทก์ขอให้ปรับโทษจำเลยในคดีนี้ต่อกับโทษของจำเลยที่ 11 ในคดีอาญาหมายเลขคำที่ อ.4502/2549 ของศาลอาญานั้น เนื่องจากยังไม่ปรากฏว่าศาลได้มีคำพิพากษาคดีดังกล่าว คำขอส่วนนี้จึงให้ยกเสีย (จำเลยหลบหนี ไม่มาฟังคำพิพากษา)

คดีหมายเลขคำที่ อม.2/2550

คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2551

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

นายวัฒนา อัสวเหม

จำเลย

เรื่อง ชั้นอุทธรณ์ (ที่ดินคลองด่าน)

จำเลยยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติว่า อุทธรณ์ของจำเลยทุกข้อไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2550 ม. 278 วรรคสาม ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การ
อุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐาน
ใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551 ข้อ 3 และข้อ 4 จึงมีคำสั่งไม่รับ
อุทธรณ์ไว้พิจารณา

ปี 2551

คดีหมายเลขคำที่ อม.1/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 10/2552

ระหว่าง กตส. โดย ป.ป.ช.

โจทก์

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ 1 กับพวกรวม 47 คน

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อ พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การ
หรือหน่วยงานของรัฐ (หายบบนดิน)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่ง จำหน่ายคดีจำเลยที่ 1 ไว้ชั่วคราวเนื่องจากหลบหนี

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า จำเลยที่ 10 และจำเลยที่ 31 มีความผิดตาม ป.อาญา ม. 157, 83
จำคุกจำเลยที่ 10 มีกำหนด 2 ปีและปรับ 20,000 บาท จำคุกจำเลยที่ 31 มีกำหนด 2 ปี และปรับ 10,000
บาท จำเลยที่ 42 มีความผิดตาม ป.อาญา ม. 157, 86 และพ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การ
หรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 ม. 11 การกระทำของจำเลยที่ 42 เป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อ
กฎหมายหลายบทลงโทษตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.
2502 ม. 11 อันเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุดตาม ป.อาญา ม. 90 จำคุก 2 ปี และปรับ 10,000 บาท จำเลย
ดังกล่าวไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน ประกอบกับพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว เห็นสมควรให้รอการ
ลงโทษจำคุกจำเลยที่ 10 จำเลยที่ 31 และจำเลยที่ 42 ไว้มีกำหนดคนละ 2 ปี ตาม ป.อาญา ม. 56 ไม่ชำระ
ค่าปรับให้จัดการตาม ป.อาญา ม. 29 และ 30 ให้ยกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2 ถึงที่ 9 จำเลยที่ 11 ถึงที่ 30
จำเลยที่ 32 ถึงที่ 41 และจำเลยที่ 43 ถึงที่ 47 สำหรับความผิดฐานอื่นและคำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

คดีหมายเลขคำที่ อม. 2/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 1/2551

ระหว่าง บริษัทศรีสุพรรณฟาร์ม จำกัด

ผู้ร้อง

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง

ผู้ถูกกล่าวหา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ร.ศ. 2553

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระตาม รธน. ม.275, 276)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา มีมติให้ส่งเรื่องให้ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนตาม รธน. มาตรา 250 (2) แทนการแต่งตั้งผู้ไต่สวนอิสระตาม รธน. มาตรา 276

คดีหมายเลขดำที่ อม. 3/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.4/2551

ระหว่าง คตส.

โจทก์

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (เอ็กซ์ซิเมนต์)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ จำหน่ายคดีชั่วคราว ออกหมายจับเนื่องจากจำเลยหลบหนี

คดีหมายเลขดำที่ อม.4/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.7/2552

ระหว่าง คตส. โดย ป.ป.ช.

โจทก์

นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ที่ 1 กับพวกรวม 44 คน

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ข้อหา ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ความผิดต่อ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ความผิดต่อ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ (คดีทุจริตกล้ายาง)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษายกฟ้อง (ฟังไม่ได้ว่าปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต)

คดีหมายเลขคดีดำที่ อม.5/2551

คดีหมายเลขคดีแดงที่ อม.7/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายชาติ เส็รรอด (สมาชิก อบจ. พัทลุง)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า ผู้คัดค้าน จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องกรณีพ้นจากตำแหน่งและกรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี เป็นความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม.119 วางโทษจำคุก 2 เดือน และปรับ 4,000 บาท ผู้คัดค้านให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตาม ป.อาญา ม.78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้รับโทษจำคุกมาก่อน ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม ป.อาญา ม.29, 30 กับ

ห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ ม.263 วรรคสอง

คดีหมายเลขดำที่ อม.6/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.8/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายสมิทร ยิ้มศิริ

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.7/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.9/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายประกาศิต ไหมอ่อน

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 6 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.8/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.3/2551

ระหว่าง พลเรือเอกบรรณวิทย์ เก่งเรียน

ผู้ร้อง

เรื่อง ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระตาม รธน. ม.275, 276 (ทูลกระหม่อมวินสววรรณภูมิ)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา มีมติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาครั้งที่ 16/2551 วันที่ 27 สิงหาคม 2551 ให้ยกคำร้อง (ยื่น ป.ป.ช. 10 เดือน ยังไม่ถือว่าล่าช้า ไม่ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ ม.276)

คดีหมายเลขดำที่ อม.9/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.5/2551

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ธ.ค. 2553

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (แปลงสัญญาสัมปทานเป็นภาษีสรรพสามิต)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่ง จำหน่ายคดีชั่วคราว ออกหมายจับเนื่องจากจำเลยหลบหนี

คดีหมายเลขดำที่ อม.10/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.10/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายวีระชัย สุวพันธุ์

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.11/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.13/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายภักดี คุ่มชนะ

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.12/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.11/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายเรืองฤทธิ์ พาสุนันท์

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.13/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.12/2551

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายยานยนต์ อรุณเวสสะเศรษฐ์

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา จำคุกไว้ 1 เดือน และปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย

คดีหมายเลขดำที่ อม.14/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 1/2553

ระหว่าง อัยการสูงสุด

ผู้ร้อง

คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 1 กับพวกรวม 22 คน

ผู้คัดค้าน

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง ขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (ร่ำรวยผิดปกติ)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ให้เงินที่ได้จากการขายหุ้นและเงินปันผลหุ้นของบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จำนวน 46,373,687,454.70 บาท พร้อมดอกเบี้ยเฉพาะดอกเบี้ยที่ได้รับจากบัญชีเงินฝาก นับตั้งแต่วันที่ฝากเงินจนถึงวันที่ธนาคารส่งเงินจำนวนดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน โดยบังคับเอาจากทรัพย์สินที่อายัดตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบ อันได้แก่บัญชีเงินฝากและหน่วยลงทุนตามคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบที่ คตส. 016/2550 ลงวันที่ 11 มิ.ย. 2550, ที่ คตส. 017/2550 ลงวันที่ 11 มิ.ย. 2550, ที่ คตส. 029/2550 ลงวันที่ 23 ก.ค. 2550 และที่ คตส. 028/2550 ลงวันที่ 16 ก.ค. 2550

การบังคับเอาจากทรัพย์สินดังกล่าวหากไม่พอ ให้บังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นของผู้ถูกกล่าวหาและผู้คัดค้านที่ ๑ ถึงที่ ๕ ที่ คตส. มีคำสั่งอายัดไว้ หากได้รับเงินครบถ้วนตามคำพิพากษาแล้วก็ให้เพิกถอนคำสั่งอายัดทรัพย์สินอื่นของผู้ถูกกล่าวหาและผู้คัดค้านที่ 1 ถึงที่ 5 และให้ยกคำคัดค้านของผู้คัดค้านที่ 7 ที่ 8 ที่ 14 ที่ 17 และที่ 19 กับเพิกถอนคำสั่งอายัดทรัพย์สินของผู้คัดค้านอื่น คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก.

คดีหมายเลขดำที่ อม.14/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 1/2553

ระหว่าง อัยการสูงสุด

ผู้ร้อง

คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 1 กับพวกรวม 22 คน

ผู้คัดค้าน

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง ชำนอุทธธรณ์ (ร่ำรวยผิดปกติ)

ผู้ถูกกล่าวหาและผู้คัดค้านที่ 1 ถึงที่ 5 ชำนอุทธธรณ์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ค.ด. 2553

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาประชุมพิจารณาแล้วมีมติว่า เห็นชอบตามบันทึกความเห็นสรุปสำนวนขององค์คณะพิจารณาอุทธรณ์ว่า อุทธรณ์ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้คัดค้านที่ 1 ถึงที่ 5 ทุกข้อไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 278 วรรคสาม ประกอบระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในกรณีมีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งอาจทำให้ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ พ.ศ. 2551 ข้อ 3 ถึงข้อ 6 จึงมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้คัดค้านที่ 1 ถึงที่ 5 ไว้พิจารณา

คดีหมายเลขดำที่ อม.15/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2552

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายธีรวัฒน์ เกษตระศักดิ์

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่ง จำหน่ายคดีชั่วคราว ออกหมายจับ เนื่องจากจำเลยหลบหนี

คดีหมายเลขดำที่ อม.16/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.3/2552

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

เรือเอกวินัย เชยสุภะ (กรรมการรัฐวิสาหกิจระดับสูง)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ยกฟ้อง (ผู้ร้องยังไม่ได้กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญฯ ม.263 วรรคหนึ่ง ประกอบ ม.264 วรรคหนึ่ง ที่ต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินจึงยังไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้)

คดีหมายเลขดำที่ อม.17/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.6/2551

ระหว่าง นายวิลเลียม โลล์ มอนซัน

ผู้ร้อง

ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง กับพวกรวม 11 คน

ผู้คัดค้าน

เรื่อง ขอดังผู้ไต่สวนอิสระ

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 21/2551 วันที่ 1 ธันวาคม 2551 ส่งเรื่องให้ ป.ป.ช.
ดำเนินการไต่สวนแทนการตั้งผู้ไต่สวนอิสระ

คดีหมายเลขดำที่ อม.18/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.11/2552

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ธ.ค. 2553

นายชวนรัฐหรือสุขุม โฉมจังหวัด ที่ 1 กับพวกรวม 6 คน จำเลย
เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ทั้ง 3 คดีต่อจากนี้ จำเลยเป็นเจ้าหน้าที่ในคดีคลองด่าน)
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ยกฟ้อง (คดีโจทก์ขาดอายุความตาม ป.อ. มาตรา 95 (2) สิทธินำ
คดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไปตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 39 (6))

คดีหมายเลขดำที่ อม.19/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.12/2552

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

นายสมมาตร คลมินทร์ (จพง.ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ)

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ยกฟ้อง (คดีขาดอายุความ)

คดีหมายเลขดำที่ อม.20/2551

คดีหมายเลขแดงที่ อม.13/2552

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

นายคมชิต วิษณุเวช (จพง.ที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ)

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ที่ดินคลองด่าน)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ยกฟ้อง

ปี 2552

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2552

ระหว่าง พ.ต.ท.สมชาย เพศประเสริฐ ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน

ผู้ร้อง

นายชัย ชิดชอบ ที่ 1 กับพวกรวม 3 คน

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (ขอให้ตั้งผู้ได้สวนอิสระตาม รธน. ม.275, 276) (ส่งข้อความ
ทางอิเล็กทรอนิกส์ เปลี่ยนสถานที่ประชุมจากอาคารรัฐสภาไปกระทรวงการต่างประเทศ)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติให้ยกคำร้อง เนื่องจากไม่เข้า รัฐธรรมนูญ 2550 มาตรา 275 วรรคหนึ่งและ
วรรคสอง ตามมติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 2 วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552 ผู้ร้องทั้งสองไม่ใช่ผู้เสียหาย

คดีหมายเลขดำที่ อม.2/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.9/2552

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายยงยุทธ ดิยะไพรัช (รมต. ก.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า ผู้คัดค้านจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคสอง และมีความผิดตาม พ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 119 ให้จำคุก 2 เดือน ปรับ 4,000 บาท ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตาม ป.อาญา ม. 56 หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม ม. 29 และ 30

คดีหมายเลขดำที่ อม.3/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.8/2552

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายสมบัติ อุทัยสา (รมช. ก.มหาดไทย)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า นายสมบัติ อุทัยสา ผู้คัดค้าน จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคหนึ่ง และมีความผิดตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 119 ลงโทษจำคุก 2 เดือน และปรับ 4,000 บาท ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกเห็นสมควรรอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตาม ป.อาญา ม. 56 หากผู้คัดค้านไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม ป.อาญา ม.29 และ 30 กับห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคสอง

คดีหมายเลขดำที่ อม.4/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.6/2552

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นางอรพินท์ มั่นศิลป์ (ส.ว. นครสวรรค์)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า นางอรพินท์ มั่นศิลป์ ผู้คัดค้าน จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบต่อผู้ร้องด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบกรณีเข้ารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคหนึ่ง และมีความผิดตามพ.ร.ป. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 119 ลงโทษจำคุก 2 เดือน และปรับ 4,000 บาท ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้รับโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตาม ป.อาญา ม. 56 หากผู้คัดค้านไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม ป.อาญา ม. 29 และ 30 ให้ผู้คัดค้านพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา กับห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคสอง

คดีหมายเลขดำที่ อม.5/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.4/2552

ระหว่าง นายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล
นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ 1 กับพวกรวม 2 คน

ผู้ร้อง
ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง ขอดังผู้ใดสวนอิสระ (ส่ง สทส ถึงประชาชน)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 7/2552 ลงวันที่ 20 เมษายน 2552 ให้ยกคำร้อง (ไม่มีกฎหมายรองรับ)

คดีหมายเลขดำที่ อม.6/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.5/2552

ระหว่าง ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ
ประธานกรรมการและกรรมการ ป.ป.ช.

ผู้ร้อง
ผู้คัดค้าน

เรื่อง กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษา ให้ยกคำร้องขอ

คดีหมายเลขดำที่ อม.7/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.2/2553

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ธ.ค. 2553

นายพีระพงศ์ อิศรภักดี (ผอ. ขสมก.)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า ผู้คัดค้าน จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2546 ตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม.41 คำขออื่นให้ยก

คดีหมายเลขคำที่ อม.8/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 4/2553

ระหว่าง นายประเกียรติ นาสีมา กับพวกรวม ๑๔๖ คน

ผู้ร้อง

นายปานเทพ กล้านณรงค์ราญ ที่ 1 กับพวกรวม 9 คน (ป.ป.ช.)

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง ขอให้ดำเนินคดีต่อกรรมการ ป.ป.ช. (ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า พฤติการณ์ตามคำร้องขอให้ดำเนินคดียังฟังไม่ได้ว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาทั้งเก้ามีมูลความผิดทางอาญาตามข้อกล่าวหาทั้งสี่กรณี คดีจึงไม่มีความจำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 37 ยกคำร้องขอ

คดีหมายเลขคำที่ อม.9/2552

คดีหมายเลขแดงที่ อม.14/2552

ระหว่าง อัยการสูงสุด

โจทก์

พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กับพวกรวม 5 คน

จำเลย

เรื่อง เป็นผู้ใช้เป็นผู้สนับสนุนพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ปฏิบัติหรือหน้าที่โดยทุจริต เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่งว่า จำเลยที่ 4 เป็นพนักงานของ สนง.กกด. โดยมีจำเลยที่ 1 และที่ 2 ร่วมกันเป็นผู้ใช้และจ้างวานให้จำเลยที่ 4 กระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ และจำเลยที่ 4 กับจำเลยที่ 3 และที่ 5 ร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้อง โดย สนง.กกด. มีฐานะเป็นองค์กรอิสระตาม รธน. ไม่อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐบาลที่มีจำเลยที่ 1 เป็น รมว.กระทรวงกลาโหม ในฐานะฝ่ายบริหารที่จะกำกับดูแลหรือควบคุมสั่งการใด ๆ ได้อีก มูลเหตุคดีตามข้อกล่าวหาจึงไม่อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดของตัวการผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีนี้จึงไม่อยู่ใน

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1 ธ.ค. 2553

อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลซึ่งมีเขตอำนาจที่โจทก์ต้องฟ้องเพื่อดำเนินคดีอาญาจำเลยทั้งห้า องค์คณะผู้พิพากษาจึงมีมติเสียงข้างมากไม่ประทับรับฟ้องไว้พิจารณา ให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ

ปี 2553

คดีหมายเลขดำที่ อม.1/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 6/2553

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

นายชุมพล กาญจนะ (ส.ส.สุราษฎร์ธานี)

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กฎหมายกำหนด และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษาว่า ผู้คัดค้าน จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบโดยผู้ร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคหนึ่ง ให้ผู้คัดค้านพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับห้ามมิให้ผู้คัดค้านดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ วินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ 2550 ม. 263 วรรคสอง และผู้คัดค้านมีความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ม. 119 ลงโทษจำคุก 2 เดือน และปรับ 4,000 บาท ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านได้รับโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกเห็นสมควรรอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี ตาม ป.อาญา ม. 56 หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม ป.อาญา ม. 29, 30

คดีหมายเลขดำที่ อม.2/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม. 3/2553

ระหว่าง อัยการสูงสุด

ผู้ร้อง

นายญาณเดช ทองสีมา ที่ 1, นายยุทธนา ริวเหลือง ที่ 2

ผู้คัดค้าน

เรื่อง เป็นเจ้าพนักงานร่วมกันปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่งว่า องค์คณะผู้พิพากษามีมติเสียงข้างมากไม่ประทับฟ้องไว้พิจารณา จำหน่ายคดีจากสารบบความ (ข้าราชการการเมืองอื่นต้องอยู่ในระดับเดียวกันกับระดับชาติ ผู้บริหาร กทม. เป็นเพียงผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น)

คดีหมายเลขดำที่ อม.3/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม.5/2553

ระหว่าง ป.ป.ช.

ผู้ร้อง

พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร

ผู้คัดค้าน

เรื่อง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินฯ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ ปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำสั่งว่า ให้จำหน่ายคดีชั่วคราว เนื่องจากผู้คัดค้านมีพฤติการณ์หลบหนีหรือ จงใจไม่มาศาลวันนัดพิจารณาครั้งแรก (หมายจับเลขที่ 1/2553)

คดีหมายเลขดำที่ อม.4/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม.10/2553

ระหว่าง ป.ป.ช.

โจทก์

นายเสนาะ เทียนทอง

จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 148 (ที่ดินธรรมิสงฆ์วัด ธรรมิการาม สนามกอล์ฟอัลไพน์)

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ พิพากษายกฟ้อง (คดีขาดอายุความ)

คดีหมายเลขดำที่ อม.5/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม.7/2553

ระหว่าง นายพรหมเนตร บาลทิพย์

ผู้ร้อง

นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ กับพวกรวม 3 คน (รมต. ก.ศึกษาธิการ)

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง กระทำความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระ) (ผู้ยากไร้ด้อย โอกาสเรียกร้องเงินอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 11/2553 ยกคำร้อง เนื่องจากไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ไต่สวนอิสระรองรับไว้

คดีหมายเลขคำที่ อม.6/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม.8/2553

ระหว่าง บริษัทพี.เอส.ซี. ไมนิ่ง จำกัด โดยนายวิรัชศักดิ์ โชติวานิช

ผู้รับมอบอำนาจ

ผู้ร้อง

นายสุวิทย์ คุณกิตติ (รมต.กระทรวงทรัพยากรฯ)

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง กระทำความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระ) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 11/2553 ยกคำร้อง เนื่องจากไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ไต่สวนอิสระรองรับไว้

คดีหมายเลขคำที่ อม.7/2553

คดีหมายเลขแดงที่ อม.9/2553

ระหว่าง พลเรือเอกบรรณวิทย์ เก่งเรียน กับพวกรวม 2 คน

ผู้ร้อง

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ 1 กับพวกรวม 36 คน

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่อง กระทำความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (ขอให้ตั้งผู้ไต่สวนอิสระ)

(MOU 2543 เขาพระวิหาร)

ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีมติยกคำร้อง เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ วิธีการไต่สวนของผู้ไต่สวนอิสระตามรัฐธรรมนูญ ม.276 วรรคสอง

กระบวนการพิจารณาแบบไต่สวน*

วิธีพิจารณาคดีแพ่งในศาลยุติธรรมผู้พิพากษาจะไม่ได้มีบทบาทหลัก ในกระบวนการพิจารณา เพราะการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมจะเป็น เรื่องของคู่ความ เป็นสำคัญ และการวินิจฉัยชี้ขาดของผู้พิพากษาก็จะขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความได้นำเสนอต่อศาล ดังนั้น ถ้าคำคู่ความหรือพยานหลักฐานที่นำเสนอโดยคู่ความ มีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์ โดยทั่วไปแล้ว ผู้พิพากษาก็จะไม่ลงไปยุ่งเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานของคู่ความ เพราะคิดว่าจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม เป็นการเข้าข้างคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของคดีในศาลยุติธรรมจะมีลักษณะเป็นการต่อสู้ในคดีระหว่างคู่ความ

ส่วนสำคัญที่สุดในการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาจะได้แก่การนั่งพิจารณาในศาล และด้วยเหตุนี้การพิจารณาในศาลยุติธรรมจึงมีลักษณะเป็นการต่อสู้โต้แย้งกันด้วยวิธีสืบพยานหักล้างกันระหว่างคู่ความ (โดยทนายความ) ต่อหน้าผู้พิพากษา (a trial by verbal battle หรือ oral adversary trial) แต่กระบวนการพิจารณาคดีปกครองจะมีหลักการที่สำคัญ คือเป็นกระบวนการพิจารณา ที่ส่วนใหญ่จะเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นระบบไต่สวน

วิธีพิจารณาคดีปกครองใช้ระบบไต่สวนจะสามารถเทียบเคียงได้กับ วิธีพิจารณาคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เพราะในประเทศเหล่านี้เขามีความเห็นว่ ในขณะที่ในคดีแพ่งในศาลยุติธรรมซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนสองฝ่ายนักกฎหมายของกลุ่มประเทศเหล่านี้ เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่ผู้พิพากษาจะต้องมีบทบาทในคดีมากไปกว่าการกำกับดูแลกระบวนการพิจารณาระหว่างคู่ความให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดี รัฐไม่มีประโยชน์ได้เสียในคดีแพ่งระหว่างเอกชนดังกล่าว นอกจากหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาหรือศาลจะต้องเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญา เนื่องจากว่ารัฐมีผลประโยชน์โดยตรงในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้น ในคดีอาญานักกฎหมายในกลุ่มประเทศ Civil law จึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบไต่สวนที่ผู้พิพากษาจะต้องมีบทบาทสำคัญ (active role) ในการดำเนินคดีทางอาญา ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกันกับเหตุผลที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีปกครอง บทบาทของตุลาการในคดีปกครอง จะต้องทำหน้าที่ในการแสวงหาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ซึ่งในการแสวงหา

ข้อเท็จจริงดังกล่าวจะไม่ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่ความหรือคู่กรณียื่นหรือเสนอต่อศาลเท่านั้น

ในทางปฏิบัติ การดำเนินคดีปกครองจึงมีขั้นตอนที่เรียกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริง (ก่อนขั้นตอนของการนั่งพิจารณาคดี) ซึ่งศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว และตุลาการที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินขั้นตอนของการแสวงหาข้อเท็จจริง เรียกว่า ตุลาการเจ้าของสำนวน ซึ่งเป็นตุลาการคนหนึ่งในองค์คณะที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นั้น บทบาทของตุลาการเจ้าของสำนวนในการทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงจะกระทำได้อย่างกว้างขวางตามที่ตนเห็นสมควร แม้ว่าโดยความเป็นจริงแล้วจะต้องเริ่มจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความยื่นหรือเสนอต่อศาลก็ตาม และแม้แต่วิธีการที่ใช้ในการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานก็สามารถกระทำได้อย่างกว้างขวาง หน้าที่ของตุลาการเจ้าของสำนวนในการแสวงหาข้อเท็จจริง นั้นย่อมจะต้องกระทำเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ครบถ้วนก่อนที่องค์คณะจะพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งตุลาการเจ้าของสำนวนจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่ายของคู่กรณี และจะต้องเปิดโอกาสให้หรือคู่กรณีแต่ละฝ่ายได้ตรวจสอบและโต้แย้งหักล้างข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ตุลาการแสวงหาได้มาด้วยตนเองก่อนเสมอ ก่อนที่รวมเป็นส่วนหนึ่งในสำนวนแห่งคดี ด้วยเหตุนี้ในคดีปกครองโดยทั่วไป จึงไม่บังคับว่าจะต้องมีทนายความ จะมีที่ทนายความอาจมีความจำเป็นในคดีเรื่องการเรียกให้ใช้เงินหรือในคดีสัญญาทางปกครองที่มีความสลับซับซ้อนเป็นพิเศษ

ในส่วนที่ว่าวิธีพิจารณาคดีทั่วไปเช่นในคดีแพ่งที่เราคุ้นเคย การตัดสินชี้ขาดคดีของศาลหมายถึงการตัดสินภายหลังจากที่มีการนั่งพิจารณาสืบพยานหักล้างกันต่อหน้าผู้พิพากษาเท่านั้น โดยมีการโต้แย้งหักล้างกันระหว่างคู่ความที่มีทนายความเป็นผู้ช่วยเหลือและกระทำต่อหน้าผู้พิพากษาในศาล อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้จะแตกต่างกับในคดีปกครอง แม้ว่าจะกำหนดว่าก่อนที่ศาลปกครองจะวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้นั้น จะต้องมีการนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยของศาลก่อนเสมอก็ตาม เพราะจะต้องเข้าใจเสียในเบื้องต้นว่าการนั่งพิจารณาของศาลปกครอง นั้น จะไม่เหมือนกับกระบวนการที่ใช้ในศาลยุติธรรม วิธีพิจารณาคดีปกครองส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดจะเป็นลายลักษณ์อักษร คดีจะได้รับการตัดสินชี้ขาดจากคำคู่ความ รวมทั้งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่กรณี (คดีปกครองเราเรียกคู่ความว่า "คู่กรณี") นำเสนอพร้อมทั้ง ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ตุลาการเจ้าของสำนวนดำเนินการมาตามกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงที่จะอยู่ในสำนวนคดีทั้งหมด

ขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริง ระบบวิธีพิจารณาคดีปกครองยังให้มีการถ่วงดุลการใช้ อำนาจระหว่างตุลาการศาลปกครองด้วยกัน เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของ ข้อเท็จจริง กล่าวคือ โดยหลักแล้ว “ตุลาการเจ้าของสำนวน” จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน การแสวงหาและรวบรวมข้อเท็จจริง แต่จะต้องเสนอข้อเท็จจริงนั้นต่อตุลาการอื่นที่ ประกอบกันเป็นองค์คณะ และต่อ “ตุลาการ ผู้แถลงคดี” ซึ่งมีใช้ตุลาการในองค์คณะนั้น พิจารณาด้วย สำหรับในส่วนของการวินิจฉัยชี้ขาดนั้น “ตุลาการผู้แถลงคดี” จะเสนอ “คำ แถลงการณ์” ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายรวมทั้งการให้ความเห็นในทางชี้ ขาดตัดสินคดีต่อองค์คณะก่อนที่องค์คณะจะลงมติวินิจฉัย อันเปรียบเสมือนเป็นความเห็น ของตุลาการนายเดี่ยวว่าหากตนมีหน้าที่ตัดสินคดีเรื่องนั้นตนจะพิพากษาอย่างไร ด้วย เหตุผลประการใด ซึ่งแม้ว่าคำตัดสินขององค์คณะเท่านั้นที่จะถือเป็นคำพิพากษา แต่การ ให้มีระบบการเสนอ “คำแถลงการณ์” ของตุลาการผู้แถลงคดีต่อองค์คณะเช่นนี้ จะช่วยทำ ให้การใช้อำนาจตัดสินคดีขององค์คณะมีความรอบคอบและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะ หากองค์คณะไม่เห็นด้วยกับคำแถลงการณ์ โดยหลักก็ต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่หนัก แน่นและน่าเชื่อถือมากกว่า เพราะจะมีการเปรียบเทียบคำวินิจฉัยและเหตุผลของตุลาการ ผู้แถลงคดีและขององค์คณะในคดีปกครองเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้มีการพิมพ์เผยแพร่ คำพิพากษาขององค์คณะ และคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีควบคู่กันเสมอ

* http://www.admincourt.go.th/00_web/02_kadee/02_procedure/02_proc02.htm

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ตามรัฐธรรมนูญ
(www.library.coi.go.th)

มาตรา ๒๑๙ ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง และคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะไม่เป็นสาระอันควรแก่การพิจารณา ศาลฎีกามีอำนาจไม่รับคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

ให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด โดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว

ให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา โดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับ และให้เลือกเป็นรายคดี

อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coi.go.th)

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

พ.ศ. ๒๕๕๐

โดยที่มาตรา ๒๑๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“ศาล” หมายความว่า ศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา

“ผู้ร้อง” หมายความว่า บุคคลผู้ซึ่งยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

“ผู้คัดค้าน” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องที่เข้ามาในคดี

“การไต่สวน” หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา การสืบพยาน หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๔ วิธีพิจารณาให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่กำหนดในระเบียบนี้
วิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบนี้มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

ข้อ ๕ ระยะเวลาตามที่กำหนดในระเบียบนี้หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๖ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้ง เหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และมาตราของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๓) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไร

(๔) ลายมือชื่อผู้ร้อง ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบใบมอบฉันทะให้กระทำการดังกล่าวมาด้วย

คำร้องที่มีได้ปฏิบัติตามความในวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง ภายในเวลาที่กำหนด ถ้ามิได้ปฏิบัติก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องนั้น

คำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้อง เป็นอย่างเดียวกันเท่าจำนวนผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องและอีกจำนวนหนึ่งชุดต่อศาล

ข้อ ๗ ให้นำความในข้อ ๖ มาใช้บังคับแก่คำคัดค้านโดยอนุโลม

หมวด ๒

การพิจารณาและมีคำคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ส่วนที่ ๑

คำร้องและคำคัดค้าน

ข้อ ๘ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใหม่หรือให้มีการเพิกถอนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องภายในสามวันนับแต่วันรับคำร้อง

ข้อ ๙ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำคัดค้านแล้ว หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำคัดค้านภายในเจ็ดวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ศาลแจ้งการรับคำร้องให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาทราบ แล้วแต่กรณี

การส่งสำเนาคำร้องหรือคำสั่งแจ้งผู้ถูกกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่มีผู้รับหรือไม่สามารถทำได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ปิดหมายไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำกรงงานของผู้ถูกกล่าวหาและการส่งนั้นให้มีผลใช้ได้ทันที

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาและวินิจฉัย

ข้อ ๑๐ การพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย

การประกาศกำหนดวันนัดพิจารณาครั้งแรก ต้องแจ้งให้คู่ความทราบไม่น้อยกว่าห้าวันก่อนวันนัด ให้ปิดประกาศวันนัดพิจารณาทุกครั้งไว้ที่หน้าศาล

ข้อ ๑๑ คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดค้านพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้

การอ้างพยานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานดังกล่าวมาพร้อมกับคำร้องหรือคำคัดค้าน

คู่ความอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาก็ได้ โดยให้ศาลบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คู่ความขอให้มีการไต่สวนหรือที่คู่ความไม่ได้แย้งพยานหลักฐานใดๆ ไว้

ข้อ ๑๒ ในวันนัดพิจารณา ให้ศาลเริ่มสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มิเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจกล่าวล่วงเสียได้ ให้ศาลสั่งเลื่อนคดีไปได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกินเจ็ดวัน

ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร
ให้สืบพยานหลักฐานของผู้ร้องก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานหลักฐานของผู้คัดค้านต่อไป
ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาล
เป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่าง ๆ ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็น
ก็อาจอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถามได้

การถามพยานของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านจะใช้คำถามนำก็ได้

ถ้าผู้ร้องไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันนัดพิจารณา ให้ถือว่าไม่ประสงค์
ให้ศาลมีคำสั่งตามคำร้อง ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดี ถ้าผู้คัดค้านไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานหรือ
วันนัดพิจารณาให้พิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาล
อนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลคนใดที่ต้องมาเบิกความ เสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็น
ต่อศาล ตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่ง
ต้นฉบับบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลและสำเนาแก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อย
สามวันก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น

บันทึกคำพยานของพยานบุคคลตามวรรคหนึ่งให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาล และเลขคดี
- (๒) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำการบันทึกคำพยาน
- (๓) ชื่อและชื่อสกุลของคู่ความ
- (๔) ชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความเกี่ยวข้องกับคู่ความของผู้ให้ถ้อยคำ
- (๕) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ
- (๖) ลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ

ในวันนัดสืบพยานบุคคลนั้น ให้พยานผู้ให้ถ้อยคำเบิกความตอบข้อซักถามเพิ่มเติม
ของคู่ความ และในกรณีพยานผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติม
ของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่
มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะรับฟัง
บันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

บันทึกคำพยานที่ทำได้ล่วงหน้าตามวรรคหนึ่ง เมื่อพยานเบิกความรับรองแล้ว ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยาน และถือว่าได้อ่านคำเบิกความดังกล่าวให้พยานฟังแล้ว เมื่อมีการยื่นบันทึกคำพยานต่อศาลแล้วคู่ความไม่อาจขอลอนบันทึกคำพยานนั้นและให้ถือว่าบันทึกคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลคนใดเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดแทนการมาเบิกความโดยพยานไม่ต้องมาศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งศาลก็ได้

ให้ศาลส่งสำเนาทะเบียนบันทึกคำพยานตามวรรคหนึ่งให้คู่ความทราบหรือมีคำสั่งแจ้งให้คู่ความมารับสำเนาทะเบียนบันทึกคำพยานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และหากคู่ความติดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกคำพยาน ก็ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาทะเบียนบันทึกคำพยานดังกล่าว

ศาลอาจนัดให้พยานผู้ให้ถ้อยคำมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบ และศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

บันทึกคำพยานตามวรรคหนึ่งให้มีรายการเช่นเดียวกับข้อ ๑๓ วรรคสอง

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการสืบพยานก็ได้

ข้อ ๑๖ เมื่อผู้ร้องหรือผู้คัดค้านมีคำขอและอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน หรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอ และศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยระบบการประชุมทางวิดีโอได้ โดยให้ผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสืบพยาน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบดังกล่าว และเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด

การสืบพยานหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๗ ถ้าผู้ร้องหรือผู้คัดค้านประสงค์จะแถลงการณ์ปิดคดี ให้ทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในห้าวันนับแต่เสร็จสิ้นการพิจารณา มิฉะนั้น ถือว่าไม่ติดใจแถลงการณ์ปิดคดี

หมวด ๓

การพิจารณาและวินิจฉัยคดีร้องขอให้เพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ที่สั่งให้บุคคลใดระงับการดำเนินการที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริต
และเที่ยงธรรมเป็นการชั่วคราว

ส่วนที่ ๑

คำร้องและคำคัดค้าน

ข้อ ๑๘ เมื่อมีคำร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งให้บุคคลใด
ระงับการดำเนินการเป็นการชั่วคราวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ
การเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓ วรรคสอง ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องภายในสามวัน
นับแต่วันรับคำร้อง

ข้อ ๑๙ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องตามข้อ ๑๘ ไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้อง
แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีคำสั่งแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมารับสำเนาคำร้องภายใน
ระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำคัดค้านแล้ว หรือ
คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ยื่นคำคัดค้านภายในสามวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่รับสำเนา
คำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยเร็ว

การส่งสำเนาคำร้องหรือคำสั่งแจ้งคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่มีผู้รับ
หรือไม่สามารถทำได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ปิดหมายไว้ ณ สำนักงานทำางานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
และการส่งนั้นให้มีผลใช้ได้ทันที

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาและวินิจฉัย

ข้อ ๒๐ การพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องตามข้อ ๑๘ ให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒
มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๒๑ ให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง คำคัดค้าน พยานหลักฐาน และทำคำสั่งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

หมวด ๔

คำสั่ง

ข้อ ๒๒ คำสั่งของศาลให้ทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องกล่าวหรือแสดง

(๑) ชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน

(๒) ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผล

(๓) ลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำคำสั่ง

ข้อ ๒๓ ให้ศาลอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังและปิดคำสั่งในหน้าศาลเพื่อให้ทราบโดยทั่วกันและให้คำสั่งนั้นมีผลทันที หากคู่ความทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาศาล ให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าคำสั่งนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ข้อ ๒๔ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใหม่หรือเพิกถอนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณี และนายกรัฐมนตรีโดยเร็ว

หมวด ๕

คำอุทธรณ์

ข้อ ๒๕ การดำเนินการทางศาลตามระเบียบนี้ ได้รับยกเว้นคำอุทธรณ์ทั้งปวง

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

วิรัช ลิ้มวิชัย

ประธานศาลฎีกา

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินัยคดีที่เกี่ยวกับ
การเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

พ.ศ. ๒๕๕๐

โดยที่มาตรา ๒๑๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้ศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาและวินัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ วิธีพิจารณาและวินัยคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกากำหนด

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑๕ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินัยคดี ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๐”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“ศาล” หมายความว่า ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค

“ผู้ร้อง” หมายความว่า บุคคลผู้ซึ่งยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาวินัย

“ผู้คัดค้าน” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องที่เข้ามาในคดี

“การไต่สวน” หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา การสืบพยาน หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๔ วิธีพิจารณาให้ใช้ระบบใดส่วนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามที่กำหนดในระเบียบนี้
วิธีพิจารณาใดซึ่งระเบียบนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

ข้อ ๕ ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควร
หรือเมื่อคู่ความมีคำขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๖ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง

(๒) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้ง
เหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และมาตราของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๓) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไร

(๔) ลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการยื่นคำร้องหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น
ต้องแนบใบมอบฉันทะให้กระทำการดังกล่าวด้วย

คำร้องที่มีได้ปฏิบัติตามความในวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง
ภายในเวลาที่กำหนด ถ้ามิได้ปฏิบัติก็ในชั้นคดีมีคำสั่งไม่รับคำร้องนั้น

คำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้อง
เป็นอย่างเดียวกันเท่าจำนวนผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องและอีกจำนวนห้าชุดต่อศาล

ข้อ ๗ ให้นำความในข้อ ๕ มาใช้บังคับแก่คำคัดค้านโดยอนุโลม

หมวด ๒

การพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิ
เลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

ส่วนที่ ๑

คำร้องและคำคัดค้าน

ข้อ ๘ กรณีมีคำร้องขอให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่
หรือขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งเกี่ยวกับคำร้องภายในสามวัน
นับแต่วันรับคำร้อง

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค
ที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ

ข้อ ๘ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหา
หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำคัดค้านแล้ว หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่น
คำคัดค้านภายในเจ็ดวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่รับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด
ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิก
สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้ศาลแจ้งการรับคำร้องให้สภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
นั้นทราบ แล้วแต่กรณี

การส่งสำเนาคำร้องหรือคำสั่งแจ้งผู้ถูกกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง ถ้าไม่มีผู้รับหรือ
ไม่สามารถทำได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ปิดหมายไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักงานของผู้ถูกกล่าวหาและ
การส่งนั้นให้มีผลใช้ได้ทันที

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาและวินิจฉัย

ข้อ ๑๐ การพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย

การประกาศกำหนดวันนัดพิจารณาครั้งแรก ต้องแจ้งให้คู่ความทราบไม่น้อยกว่า
ห้าวันก่อนวันนัด ให้ได้ประกาศวันนัดพิจารณาทุกครั้งไว้ที่หน้าศาล

ข้อ ๑๑ คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาล
เห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่ความ
อีกฝ่ายหนึ่งได้

การอ้างพยานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงผล
ความจำเป็นในการอ้างพยาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานดังกล่าวมาพร้อมกับคำร้องหรือคำคัดค้าน

คู่ความอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแถลงแสดงผลความจำเป็นได้
ตามที่ศาลเห็นสมควร

ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาก็ได้ โดยให้ศาลบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คู่ความขอให้มีการไต่สวนหรือที่คู่ความไม่ได้แย้งพยานหลักฐานใด ๆ ไว้

ข้อ ๑๒ ในวันนัดพิจารณา ให้ศาลเริ่มสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวัน ทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ ให้ศาลสั่งเลื่อนคดีไปได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกินเจ็ดวัน

ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร

ให้สืบพยานหลักฐานของผู้ร้องก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานหลักฐานของผู้คัดค้านต่อไป

ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่าง ๆ ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นก็อาจอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถามได้

การถามพยานของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านจะใช้คำถามก็ได้

ถ้าผู้ร้องไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันนัดพิจารณา ให้ถือว่าไม่ประสงค์ให้ศาลมีคำสั่งตามคำร้อง ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดี ถ้าผู้คัดค้านไม่มาศาลในวันตรวจพยานหลักฐานหรือวันนัดพิจารณาให้พิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลคนใดที่ต้องมาเบิกความ เสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอกำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่งต้นฉบับบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลและสำเนาแก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อยสามวันก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น

บันทึกคำพยานของพยานบุคคลตามวรรคหนึ่งให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อศาล และเลขคดี
- (๒) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำบันทึกคำพยาน
- (๓) ชื่อและชื่อสกุลของคู่ความ
- (๔) ชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความสัมพันธ์กับคู่ความของผู้ให้ถ้อยคำ
- (๕) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ
- (๖) ลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ

ในวันนัดสืบพยานบุคคลนั้น ให้พยานผู้ให้ถ้อยคำเบิกความตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ และในกรณีพยานผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

บันทึกคำพยานที่ทำไว้ล่วงหน้าตามวรรคหนึ่ง เมื่อพยานเบิกความรับรองแล้ว ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยาน และถือว่าได้อ่านคำเบิกความดังกล่าวให้พยานฟังแล้ว เมื่อมีการยื่นบันทึกคำพยานต่อศาลแล้วคู่ความไม่อาจขอลอนบันทึกคำพยานนั้นและให้ถือว่าบันทึกคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลคนใดเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดแทนการมาเบิกความโดยพยานไม่ต้องมาศาลภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่งศาลก็ได้

ให้ศาลส่งสำเนาทันทีคำพยานตามวรรคหนึ่งให้คู่ความทราบหรือมีคำสั่งแจ้งให้คู่ความมารับสำเนาทันทีคำพยานภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และหากคู่ความติดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกคำพยาน ก็ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาทันทีคำพยานดังกล่าว

ศาลอาจนัดให้พยานผู้ให้ถ้อยคำมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความในกรณีเช่นนี้ ถ้าผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล หรือมาศาล แต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

บันทึกคำพยานตามวรรคหนึ่งให้มีรายการเช่นเดียวกับข้อ ๑๓ วรรคสอง

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการสืบพยานก็ได้

ข้อ ๑๖ เมื่อผู้ร้องหรือผู้คัดค้านมีคำขอและอีกฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้าน หรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคล หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยระบบการประชุมทางวิดีโอทัศน์ได้ โดยให้ผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการสืบพยาน หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบดังกล่าว และเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด

การสืบพยานหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล

ข้อ ๑๗ ถ้าผู้ร้องหรือผู้คัดค้านประสงค์จะแถลงการณ์ปิดคดี ให้ทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในห้าวันนับแต่เสร็จสิ้นการพิจารณา มิฉะนั้น ถือว่าไม่ตั้งใจแถลงการณ์ ปิดคดี

หมวด ๓

คำสั่ง

ข้อ ๑๘ คำสั่งของศาลให้ทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องกล่าวหรือแสดง

- (๑) ชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน
- (๒) ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผล
- (๓) ลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำคำสั่ง

ข้อ ๑๙ ให้ศาลอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังและปิดคำสั่งไว้หน้าศาลเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน และให้คำสั่งนั้นมีผลทันที หากคู่ความทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาศาล ให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าคำสั่งนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ข้อ ๒๐ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด ให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังสภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่กรณีโดยเร็ว

หมวด ๔

คำอุทธรณ์

ข้อ ๒๑ การดำเนินการทางศาลตามระเบียบนี้ ได้รับยกเว้นคำอุทธรณ์เต็มทั้งปวง

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐

วิรัช ลิ้มวิชัย

ประธานศาลฎีกา

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.co.th)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

มาตรา 31 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้สืบพยาน ให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายที่จะต้องนำพยานเข้าสืบว่า ประสงค์จะอ้างอิงพยานหลักฐานใดแล้วบันทึกไว้หรือสั่งให้คู่ความจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาล ภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา 32 ก่อนการสืบพยาน ให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความทราบและจะกำหนดให้ คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้

มาตรา 33 เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในอันที่จะให้ได้ความแจ้งชัดในข้อเท็จจริงแห่งคดี ให้ศาล มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร ในการนี้ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงาน คดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นแล้วรายงานให้ศาลทราบ รวมทั้งมีอำนาจเรียก สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่ง พยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้คู่ความทุกฝ่าย ทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

มาตรา 34 ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็น ผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลให้ศาลมี อำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
(www.library.coj.go.th)

ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

พ.ศ. ๒๕๕๓*

โดยที่มาตรา ๔๔ และมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้การดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับการฟ้อง การร้องขอ การเรียกบุคคล หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเป็นคู่กรณีในคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณา การรับฟัง พยานหลักฐาน และการพิพากษาคดีปกครอง รวมทั้งการกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ ชั่วคราวก่อนการพิพากษานอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดโดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๔ และมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๓”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“ศาล” หมายความว่า ศาลปกครอง หรือตุลาการศาลปกครอง

“ศาลปกครอง” หมายความว่า ศาลปกครองชั้นต้น หรือศาลปกครองสูงสุด

“ตุลาการหัวหน้าคณะ” หมายความว่า ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองชั้นต้น หรือตุลาการ หัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด

“ตุลาการเจ้าของสำนวน” หมายความว่า ตุลาการศาลปกครองซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นตุลาการ เจ้าของสำนวน

“ตุลาการผู้แถลงคดี” หมายความว่า ตุลาการศาลปกครองซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แถลง คดีปกครอง

“คำแถลงการณ์” หมายความว่า สรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเห็นของตุลาการ ผู้แถลงคดีที่เสนอต่อองค์คณะพิจารณาพิพากษา

ข้อ ๔ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ กับให้มีอำนาจออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ภาค ๑

บททั่วไป

ข้อ ๕ วิธีพิจารณาคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองและระเบียบนี้

ในกรณีที่กฎหมายหรือระเบียบความวรรคหนึ่งมิได้กำหนดเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ ให้ดำเนินการตามหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

ข้อ ๖ ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๗ ในกรณีที่ได้มีการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองหรือระเบียบนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในการเสนอคำฟ้องและตรวจคำฟ้อง การแสวงหาข้อเท็จจริง การสรุปสำนวน การรับฟังพยานหลักฐาน หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นนั้นมิได้ขอ ศาลมีอำนาจสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๘ เรื่องผิดระเบียบตามวรรคหนึ่ง คู่กรณีฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นกล่าวได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่ทราบถึงเหตุดังกล่าว ทั้งนี้ คู่กรณีที่ยื่นคำขอจะต้องไม่ดำเนินการอื่นใดขึ้นใหม่หลังจากที่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้ว หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบนั้น

การที่ศาลสั่งเพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบใดอันมิใช่เรื่องที่คู่กรณีละเลยไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมาย ระเบียบนี้ หรือที่ศาลกำหนดไว้ ไม่ตัดสิทธิคู่กรณีนั้นในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นใหม่ให้ถูกต้องได้

ข้อ ๘ ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ แก่คู่กรณีหรือแก่บุคคลใดที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล หรือเพื่อให้การดำเนินคดีปกครองเป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม และรวดเร็ว อันอาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่กรณีมิให้ดำเนินคดีปกครองในทางก่อความรำคาญในทางประวิงให้ล่าช้า หรือในทางพุ่มเพี้ยงเกินสมควร

การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง เป็นการละเมิดอำนาจศาลและศาลมีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา ๖๔

ข้อ ๙ บรรดากระบวนการพิจารณาตลอดจนการพิพากษาหรือการมีคำสั่งในคดีปกครอง ซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาเอกสารหรือพยานหลักฐานของคู่กรณีหรือของบุคคลใดๆ หรือที่ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลได้ทำขึ้น ซึ่งประกอบเป็นสำนวนคดีนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

ในกรณีที่เอกสารหรือพยานหลักฐานที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลสั่งให้คู่กรณีหรือบุคคลที่ส่ง จัดทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะประเด็นสำคัญ โดยมีคำรับรองมายื่นเพื่อแนบไว้กับเอกสารหรือพยานหลักฐานนั้น

ในกรณีที่คู่กรณีหรือบุคคลที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม

ข้อ ๑๐ การทำคำขอหรือคำร้องต่อศาลในกระบวนการพิจารณา ให้ทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ทำด้วยวาจา ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลพิจารณาจัดแจ้งข้อความนั้นไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

ข้อ ๑๑ ให้ศาลจัดแจ้งรายงานการไต่สวน การนั่งพิจารณา หรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณารวมไว้ในสำนวนคดีทุกครั้ง

รายงานกระบวนการพิจารณานั้น ให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับเลขคดี ชื่อศาล ชื่อคู่กรณี สถานที่ วัน และเวลาที่ดำเนินการ ข้อความโดยย่อเกี่ยวกับเรื่องที่กระทำ และลายมือชื่อตุลาการศาลปกครอง ในกรณีที่กระบวนการพิจารณาใดกระทำต่อหน้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือพยาน ให้คู่กรณีหรือพยานดังกล่าวลงลายมือชื่อไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาด้วย

ข้อ ๑๒ ถ้าคู่กรณี พยาน หรือบุคคลใดจะต้องลงลายพิมพ์นิ้วมือ แงงใด หรือเครื่องหมายอย่างอื่นแทนการลงลายมือชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณา บันทึก หรือเอกสารใด เพื่อแสดงการรับรู้รายงานหรือบันทึกนั้น หรือเพื่อรับรองการอ่านหรือส่งเอกสารนั้น หากกระทำโดยมิพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้ว ให้ถือเสมือนกับการลงลายมือชื่อ แต่ถ้ากระทำต่อหน้าศาล ไม่จำเป็นต้องมีลายมือชื่อของพยานสองคนรับรอง

ถ้าคู่กรณี พยาน หรือบุคคลที่จะต้องลงลายมือชื่อในรายงาน บันทึก หรือเอกสารดังกล่าว ลงลายมือชื่อไม่ได้หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้ศาลจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อเช่นนั้นไว้

ข้อ ๑๓ การยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่อศาล คู่กรณีจะยื่นด้วยตนเองหรือมอบฉันทะ ให้ผู้อื่นยื่นต่อศาลหรือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือจะทำโดยวิธีส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ ในกรณีที่ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ให้ถือว่าวันที่ส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์ เป็นวันที่ยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐานต่อศาล

การมอบฉันทะให้ผู้อื่นยื่นเอกสารหรือพยานหลักฐาน ให้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มอบ ผู้รับมอบ และพยาน

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลต้องแจ้งข้อความหรือต้องส่งเอกสารใด ให้แก่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ถ้าผู้นั้นหรือผู้แทนของผู้นั้นมิได้รับทราบข้อความ หรือมิได้รับเอกสารจากศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล ให้แจ้งข้อความเป็นหนังสือหรือส่งเอกสาร ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้แจ้งข้อความหรือส่งเอกสารโดยวิธีอื่น

ในกรณีที่คู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องยื่นคำขอต่อศาลเพื่อขอให้มีการแจ้งข้อความ หรือ ส่งเอกสารโดยวิธีอื่น คู่กรณีหรือบุคคลซึ่งยื่นคำขอต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการแจ้งข้อความ หรือส่งเอกสารโดยวิธีดังกล่าว

ข้อ ๑๕ การแจ้งข้อความเป็นหนังสือหรือส่งเอกสารทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้ถือว่า วันที่ระบุในใบตอบรับเป็นวันที่ได้รับแจ้ง หากไม่ปรากฏวันที่ในใบตอบรับ ให้ถือว่าวันที่ครบกำหนด เร็ววันนับแต่วันส่งเป็นวันที่ได้รับแจ้ง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้รับก่อนหรือหลังจากวันนั้นหรือไม่ได้รับ

การแจ้งข้อความหรือส่งเอกสารโดยวิธีอื่นตามคำสั่งศาล ให้ศาลกำหนดวันที่ถือว่าผู้รับได้รับ แจ้งไว้ด้วย

ข้อ ๑๖ การแจ้งข้อความเป็นหนังสือหรือส่งเอกสารโดยวิธีให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือบุคคลอื่นนำไปส่ง ถ้าผู้รับไม่ยอมรับหรือถ้าในขณะที่นำไปส่งไม่พบผู้รับ ให้วางหรือปิดหนังสือหรือ เอกสารนั้นไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่นั้นต่อหน้าเจ้าพนักงานตำรวจ ข้าราชการอื่น พนักงานของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งในวันที่ยังวางหรือปิดหนังสือหรือเอกสารนั้น

ในกรณีที่ไม่พบผู้รับ จะส่งหนังสือหรือเอกสารแก่บุคคลอื่นซึ่งบรรณนิติภาวะที่อยู่หรือทำงาน ในสถานที่นั้นก็ได้ และให้ถือว่าผู้รับได้รับแจ้งในวันที่ได้ส่งหนังสือหรือเอกสารให้แก่บุคคลนั้น

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ส่ง วาง หรือปิดหนังสือหรือเอกสารในเวลา กลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือบุคคล

ผู้นำไปส่ง มอบใบรับลงลายมือชื่อผู้รับ หรือมอบรายงานการส่งหนังสือหรือเอกสารลงลายมือชื่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือบุคคลผู้นำไปส่ง แล้วแต่กรณี ต่อศาล เพื่อรวมไว้ในสำนวนคดี

ใบรับหรือรายงานตามวรรคสามต้องระบุวิธีส่ง เวลา วัน เดือน ปี ที่ส่งหนังสือหรือเอกสาร รวมทั้งชื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลหรือบุคคลผู้นำไปส่ง ใบรับหรือรายงานดังกล่าว จะทำโดยวิธีจดลงไว้ที่หนังสือหรือเอกสารต้นฉบับซึ่งยื่นต่อศาลก็ได้

ข้อ ๑๗ เอกสารหรือพยานหลักฐานที่คู่กรณียื่นต่อศาลหรือที่ศาลได้มา ให้เปิดโอกาสให้ คู่กรณีขอตรวจดู ทราบ คัดสำเนา หรือขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง และศาลอาจส่งสำเนาให้คู่กรณี ตามระเบียบนี้ เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผย หรือกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเป็นต้อง ไม่เปิดเผยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินงานของรัฐ

ในกรณีที่เอกสารหรือพยานหลักฐานมีการกำหนดชั้นความลับไว้ มีข้อความที่ไม่เหมาะสม หรือมีข้อความที่อาจเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบุคคลใด ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะไม่เปิดโอกาสให้คู่กรณีขอตรวจดู ทราบ คัดสำเนา ขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง หรือไม่ส่งสำเนาให้คู่กรณี ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดอำนาจศาลที่จะจัดให้มีการทำสรุปเรื่องและเปิดโอกาสให้คู่กรณีขอตรวจดู ทราบ หรือคัดสำเนาสรุปเรื่อง หรือขอสำเนาอันรับรองถูกต้องของสรุปเรื่อง หรือส่งสำเนาสรุปเรื่องดังกล่าว ให้คู่กรณี

ข้อ ๑๘ พยานเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของตนในคดี หรือบุคคลภายนอก ผู้มีส่วนได้เสียอาจยื่นคำขอต่อศาล เพื่อขอตรวจดูเอกสารทั้งหมดหรือบางฉบับในสำนวนคดี หรือ ขอคัดสำเนาหรือขอสำเนาอันรับรองถูกต้องก็ได้ แต่ทั้งนี้ ห้ามอนุญาตเช่นนั้นแก่

(๑) บุคคลภายนอก ในคดีที่พิจารณาโดยไม่เปิดเผย

(๒) พยานหรือบุคคลภายนอก ในคดีที่ศาลห้ามการตรวจหรือคัดสำเนาสอบในสำนวนคดี ทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือประโยชน์สาธารณะ

(๓) พยานหรือบุคคลภายนอก ในกรณีที่กฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผยหรือกรณีที่ ศาลเห็นว่าจำเป็นต้องไม่เปิดเผยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินงานของรัฐ

ข้อ ๑๙ คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอกไม่อาจขอตรวจดูหรือขอคัดสำเนาเอกสารที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล พนักงานคดีปกครอง ตุลาการเจ้าของสำนวน ตุลาการผู้แถลงคดี หรือ ศาลจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการภายใน ทั้งไม่อาจขอสำเนาอันรับรองถูกต้องของเอกสารนั้น

ข้อ ๒๐ การตรวจดูหรือการคัดสำเนาเอกสารในสำนวนคดี ให้ผู้ขอตามข้อ ๑๗ หรือข้อ ๑๘ หรือบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ขอเป็นผู้ตรวจดูหรือคัด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข

ที่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นหรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนด เพื่อความสะดวกของศาลหรือเพื่อความปลอดภัยของเอกสารนั้น

ห้ามคัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีก่อนที่ศาลจะได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และก่อนที่จะได้ลงทะเบียนในสารบบคำพิพากษา

การรับรองสำเนาเอกสาร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลตามที่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้น หรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนด เป็นผู้รับรอง

ข้อ ๒๑ ถ้าสำนวนคดี เอกสารของคู่กรณี พยานหลักฐาน รายงานกระบวนการพิจารณา คำพิพากษา คำสั่ง หรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนคดีซึ่งยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือรอการบังคับคดีสูญหายไป หรือบุบสลายทั้งหมดหรือแต่บางส่วน และกรณีดังกล่าวเป็นการขัดข้องต่อการพิจารณาพิพากษา การมีคำสั่ง หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีคำขอ ให้ศาลสั่งให้คู่กรณีหรือบุคคลผู้ถือเอกสารนั้นนำสำเนาที่รับรองถูกต้องมาส่งต่อศาล ถ้าสำเนาเช่นนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนหาไม่ได้ ศาลอาจมีคำสั่งให้พิจารณาตัดสินใหม่หรือมีคำสั่งอย่างอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๒๒ เพื่อให้กระบวนการดำเนินไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้การติดต่อสื่อสารระหว่างศาลด้วยกันหรือระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารทางโทรคมนาคม หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์หรือประกอบกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำการติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสารหรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่กรณี พยาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศาลอาจมีคำสั่งให้การแจ้งข้อความหรือการส่งเอกสารระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง กระทำโดยวิธีการตามวรรคหนึ่งก็ได้ โดยให้ศาลกำหนดวันที่ถือว่าได้รับแจ้งข้อความหรือเอกสารไว้ด้วย

ข้อ ๒๓ สำนวนคดี เอกสารของคู่กรณี พยานหลักฐาน รายงานกระบวนการพิจารณา คำพิพากษา คำสั่ง หรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนคดี ไม่ว่าจะเป็นเอกสารต้นฉบับหรือสำเนาฉบับใด ถ้าศาลเห็นสมควร จะมีคำสั่งให้เก็บรักษาหรือนำเสนอในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

ข้อ ๒๔ ให้ศาลมีอำนาจเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการแจ้งข้อความหรือส่งเอกสาร การคัดสำเนา หรือการรับรองเอกสารตามระเบียบนี้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่ประธานศาลปกครองสูงสุดกำหนด

ภาค ๒

วิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้น

หมวด ๑

การเสนอคำฟ้องและตรวจคำฟ้อง

ข้อ ๒๕ ผู้ฟ้องคดีปกครองต้องเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามมาตรา ๕๒

ข้อ ๒๖ บุคคลผู้ไร้ความสามารถจะฟ้องคดีปกครองได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการอนุญาตหรือต้องได้รับความยินยอมก่อน ให้แนบหนังสืออนุญาตหรือหนังสือแสดงความยินยอมมาพร้อมกับคำฟ้องด้วย

ข้อ ๒๗ ในกรณีที่ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ประสงค์จะฟ้องคดีปกครองด้วยตนเอง ถ้าศาลเห็นสมควร จะอนุญาตให้ฟ้องคดีปกครองด้วยตนเองก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลแจ้งให้ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ดังกล่าวทราบ และศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้แทนโดยชอบธรรมนั้นหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องให้ข้อเท็จจริงต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ข้อ ๒๘ การเสนอเรื่องพร้อมความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต่อศาล ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่ากฎหมายหรือการกระทำใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ชอบด้วยกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๓ ให้ทำเป็นคำฟ้องมีรายการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๕

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้ฟ้องคดีปกครองและดำเนินคดีปกครองแทนก็ได้

ข้อ ๒๙ การฟ้องคดีปกครองต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗

คำฟ้องซึ่งอาจยื่นต่อศาลได้สองศาลหรือหลายศาล ไม่ว่าจะเป็นเพราะภูมิสำเนาของผู้ฟ้องคดี เพราะสถานที่ที่มูลคดีเกิด หรือเพราะมีข้อหาหลายข้อ ถ้ามูลคดีมีความเกี่ยวเนื่องกัน ผู้ฟ้องคดีจะยื่นคำฟ้องต่อศาลหนึ่งศาลก็ได้

การฟ้องคดีปกครองที่มูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีสัญชาติไทยและไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองกลาง

ข้อ ๓๐ การฟ้องคดีต่อศาลปกครองต้องยื่นฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาและตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒

คำฟ้องที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาและสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เว้นแต่ศาลเห็นว่าคดีนั้นเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น โดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีคำขอ ศาลจะรับไว้พิจารณาก็ได้ คำสั่งรับคำฟ้องไว้พิจารณาให้เป็นที่สุด

ข้อ ๓๑ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีปกครองต่อศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง ถ้าปรากฏว่าศาลนั้นไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาเพราะไม่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น หรือผู้ฟ้องคดีถอนคำฟ้องจากศาลนั้น เพื่อฟ้องคดีใหม่ต่อศาลปกครอง ให้ถือว่ากำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีระงับอยู่ต่ออยู่เท่าระยะเวลาตั้งแต่ยื่นคำฟ้องจนถึงวันที่คดีของศาลอื่นนั้นถึงที่สุด

ข้อ ๓๒ คำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและมีรายการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ กับให้แนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วย ในกรณีที่ไม่มีอาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น หรือเพราะเหตุอื่นใด ให้ระงับเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีมิใช่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ระงับข้อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งเป็นผู้ถูกฟ้องคดีไว้ด้วย

ข้อ ๓๓ ให้ผู้ฟ้องคดีจัดทำสำเนาคำฟ้องและสำเนาพยานหลักฐานที่ผู้ฟ้องคดีรับรองสำเนาถูกต้องตามจำนวนของผู้ถูกฟ้องคดียื่นมาพร้อมกับคำฟ้องด้วย

ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีไม่จัดทำสำเนาคำฟ้องและสำเนาพยานหลักฐานให้ครบถ้วน หรือในกรณีที่จำนวนผู้ถูกฟ้องคดีเพิ่มขึ้น ศาลมีอำนาจแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีจัดทำสำเนาเพิ่มภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้ฟ้องคดีไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลจะสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความก็ได้^๓

ข้อ ๓๔ คำฟ้องที่ขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดี ตามมาตรา ๕๖วรรคหนึ่ง (๓) หรือ (๔) ให้ผู้ฟ้องคดีชำระค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ โดยให้ชำระเป็นเงินสดหรือเช็คซึ่งธนาคารรับรอง และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลออกใบรับให้

ในกรณีตามวรรคหนึ่งที่ผู้ฟ้องคดีหลายคนร่วมกันยื่นคำฟ้องเป็นฉบับเดียวกัน หากเป็นกรณีที่สามารถแบ่งแยกได้ว่าทุนทรัพย์ของผู้ฟ้องคดีแต่ละคนเป็นจำนวนเท่าใด ให้ผู้ฟ้องคดีแต่ละคนชำระค่าธรรมเนียมศาลตามส่วนของตน

ในการคำนวณทุนทรัพย์ ถ้าทุนทรัพย์ไม่ถึงหนึ่งร้อยบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท เศษของหนึ่งร้อยบาท ถ้าถึงห้าสิบบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท ถ้าต่ำกว่าห้าสิบบาท ให้ปัดทิ้ง

เมื่อได้ชำระค่าธรรมเนียมศาลแล้ว ถ้าทุนทรัพย์แห่งคำฟ้องเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะโดยการยื่นคำฟ้องเพิ่มเติมหรือโดยประการอื่น ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีชำระค่าธรรมเนียมศาลเพิ่มภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าผู้ฟ้องคดีไม่ดำเนินการตามคำสั่งศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา

ข้อ ๓๕ คำฟ้องที่ยื่นต่อศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลลงทะเบียนคดีในสารบบความ และออกใบรับให้ผู้ฟ้องคดี แล้วตรวจคำฟ้องในเบื้องต้น ถ้าเห็นว่าเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอคำฟ้องดังกล่าวต่ออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไป ถ้าเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ หรือผู้ฟ้องคดีชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ครบถ้วน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลแนะนำให้ผู้ฟ้องคดีแก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเห็นว่าข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง หรือผู้ฟ้องคดีไม่แก้ไขคำฟ้องหรือไม่ชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำฟ้องดังกล่าวต่ออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๓๖ นับแต่เวลาที่ได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างการพิจารณา และผลแห่งการนี้

(๑) ห้ามมิให้ผู้ฟ้องคดียื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกันหรือต่อศาลอื่นอีก และ

(๒) ถ้ามีเหตุเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพฤติการณ์อันเกี่ยวกับการยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจศาลเหนือคดีนั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลหรือการเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาของผู้ฟ้องคดี การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านั้นหากคดีอำนาจศาลที่รับคำฟ้องไว้ในอันที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไม่

ข้อ ๓๗ เมื่อได้รับคำฟ้องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นจ่ายสำนวนคดีให้แก่องค์กรพิจารณาพิพากษาโดยเร็ว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖

ให้ตุลาการหัวหน้าคณะแต่งตั้งตุลาการในองค์กรคณะคนหนึ่งเป็นตุลาการเจ้าของสำนวน แล้วให้ตุลาการเจ้าของสำนวนตรวจคำฟ้อง ถ้าเห็นว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ฟ้องคดีอาจแก้ไขได้ หรือผู้ฟ้องคดีชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ครบถ้วน ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีแก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่มีการแก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนเสนอองค์กรคณะสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ข้อ ๓๗ ในกรณีที่ศาลสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้ศาลมีอำนาจสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่ผู้ฟ้องคดี

ข้อ ๓๘ ในกรณีที่องค์คณะเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นอยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุด ให้เสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อพิจารณาสั่งให้ส่งคำฟ้องนั้นไปยังประธานศาลปกครองสูงสุดเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ถ้าประธานศาลปกครองสูงสุดไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของอธิบดีศาลปกครองชั้นต้น ให้ส่งคำฟ้องนั้นคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้น และให้ศาลปกครองชั้นต้นนั้นพิจารณาพิพากษาคดีนั้นต่อไป

ถ้าประธานศาลปกครองสูงสุดเห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวและศาลปกครองสูงสุดได้รับคำฟ้องไว้พิจารณาแล้ว ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และให้ถือว่ามีการฟ้องคดีนั้นต่อศาลปกครองสูงสุดตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

ข้อ ๔๐ ในกรณีที่องค์คณะเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น ให้เสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อมีคำสั่งให้ส่งคำฟ้องนั้นไปยังศาลปกครองชั้นต้นอื่นที่มีเขตอำนาจเพื่อพิจารณาดำเนินการ และเมื่อศาลปกครองชั้นต้นอื่นได้รับคำฟ้องนั้นไว้พิจารณาแล้ว ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นที่ส่งคำฟ้องไปส่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และให้ถือว่ามีการฟ้องคดีนั้นต่อศาลปกครองชั้นต้นอื่นตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นแห่งแรก

ในกรณีที่ศาลปกครองชั้นต้นซึ่งได้รับคำฟ้องที่ส่งมาเห็นว่าคดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นที่ส่งคำฟ้องมาหรือศาลปกครองชั้นต้นอื่น ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นนั้นเสนอความเห็นต่อประธานศาลปกครองสูงสุดเพื่อมีคำสั่งในเรื่องเขตอำนาจศาล

ในกรณีที่ประธานศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นแห่งแรก ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นนั้นสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และให้ศาลปกครองชั้นต้นที่ประธานศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจดำเนินการลงทะเบียคดีในสารบบความ และให้ถือว่ามีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองชั้นต้นนั้นตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นแห่งแรก

ข้อ ๔๑ ในกรณีที่องค์คณะเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นมีหลายข้อหา ถ้าข้อหาหนึ่งข้อหาใดเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นนั้น ไม่ว่าจะโดยเหตุที่ข้อหาดังกล่าวอยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่น ศาลปกครองสูงสุด หรือศาลอื่นซึ่งมิใช่ศาลปกครอง - ให้สั่งไม่รับข้อหาที่ไม่อยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจไว้พิจารณา แล้วดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนข้อหาที่อยู่ในอำนาจและเขตอำนาจต่อไป แต่ในกรณีที่องค์คณะเห็นว่าข้อหาที่ส่งไม่รับไว้พิจารณา

จะมีผลต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองชั้นต้นนั้น องค์คณะอาจมีคำสั่งให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้จนกว่าข้อหาที่สั่งไม่รับไว้พิจารณาจะได้มีการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลที่มีอำนาจหรือเขตอำนาจ และคดีถึงที่สุดแล้ว

ในกรณีที่คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นข้อหาใดมีหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน และปรากฏว่ามีประเด็นที่จำเป็นต้องวินิจฉัยก่อนจึงจะวินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดีได้อยู่ในอำนาจหรือเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นอื่นหรือศาลอื่นซึ่งมีใช้ศาลปกครอง ศาลปกครองชั้นต้นซึ่งรับคดีไว้ มีอำนาจวินิจฉัยประเด็นเกี่ยวพันกันที่ต้องวินิจฉัยก่อนนั้นเพื่อให้ศาลสามารถวินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดีได้^๔

ในกรณีที่คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นข้อหาใดมีหลายประเด็นเกี่ยวพันกัน และปรากฏว่ามีประเด็นที่จำเป็นต้องวินิจฉัยก่อนจึงจะวินิจฉัยประเด็นหลักแห่งคดีได้อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุด และประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนนั้นเป็นประเด็นที่ศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่ากฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองใดน่าจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลปกครองชั้นต้นสั่งไม่รับประเด็นนั้นไว้พิจารณา แล้วดำเนินการบวนพิจารณาในส่วนของประเด็นที่อยู่ในอำนาจต่อไป แต่ในกรณีที่องค์คณะเห็นว่าประเด็นที่สั่งไม่รับไว้พิจารณาจะมีผลต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครองชั้นต้น องค์คณะอาจมีคำสั่งให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้จนกว่าประเด็นที่สั่งไม่รับไว้พิจารณาจะได้มีการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยศาลปกครองสูงสุดแล้ว

หมวด ๒

การแสวงหาข้อเท็จจริง

ส่วนที่ ๑

การแสวงหาข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม

ข้อ ๕๒ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคำฟ้องใดเป็นคำฟ้องที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้มีคำสั่งรับคำฟ้องและมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำคำให้การ โดยส่งสำเนาคำฟ้องและสำเนาพยานหลักฐานไปด้วย กรณีที่เห็นสมควร จะกำหนดประเด็นที่ผู้ถูกฟ้องคดีต้องให้การ หรือให้จัดส่งพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือที่จะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาของศาลด้วยก็ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่กำหนดไว้ในข้อ ๖๑

ในกรณีที่พยานหลักฐานประกอบคำฟ้องมีปริมาณหรือสภาพที่ทำให้การส่งสำเนาให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการแก่ศาลเป็นอย่างมาก ให้ส่งสำเนาคำฟ้องไปพร้อมกับรายการพยานหลักฐานที่ผู้ถูกฟ้องคดีอาจขอดูหรือขอรับได้ที่ศาล

ข้อ ๔๓ ให้ผู้ถูกฟ้องคดียื่นคำให้การโดยชัดแจ้งแสดงการปฏิเสธหรือยอมรับข้อหาที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอท้ายฟ้อง และเหตุแห่งการนั้น พร้อมส่งพยานหลักฐานตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนด โดยจัดทำสำเนาคำให้การและสำเนาพยานหลักฐานดังกล่าวที่รับรองถูกต้องหนึ่งชุดหรือตามจำนวนที่ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนดยื่นมาพร้อมกับคำให้การด้วย ทั้งนี้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำฟ้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ข้อ ๔๔ ผู้ถูกฟ้องคดีจะฟ้องแย้งมาในคำให้การก็ได้ คำฟ้องแย้งนั้นให้อธิบายเหมือนเป็นคำฟ้องใหม่ ในกรณีที่คำฟ้องแย้งนั้นเป็นเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับคำฟ้องเดิม ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนสั่งไม่รับคำฟ้องแย้ง คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ข้อ ๔๕ ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคำให้การของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ครบถ้วน หรือชัดเจนเพียงพอ จะสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการแก้ไขหรือจัดทำคำให้การส่งมาใหม่ก็ได้

ข้อ ๔๖ ในกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีมิได้จัดทำคำให้การพร้อมทั้งพยานหลักฐานยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้ถูกฟ้องคดียอมรับข้อเท็จจริงตามข้อหาของผู้ฟ้องคดี และให้ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม

ข้อ ๔๗ เมื่อผู้ถูกฟ้องคดียื่นคำให้การแล้ว ให้ศาลส่งสำเนาคำให้การพร้อมทั้งสำเนาพยานหลักฐานไปยังผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีคัดค้านหรือยอมรับคำให้การหรือพยานหลักฐานที่ผู้ถูกฟ้องคดียื่นต่อศาล ในการนี้ ตุลาการเจ้าของสำนวนจะกำหนดประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีต้องชี้แจง หรือให้จัดส่งพยานหลักฐานใดๆ ก็ได้

ถ้าผู้ฟ้องคดีประสงค์จะคัดค้านคำให้การ ให้ทำคำคัดค้านคำให้การยื่นต่อศาลพร้อมสำเนาหนึ่งชุดหรือตามจำนวนที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำให้การ หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ถ้าผู้ฟ้องคดีไม่ประสงค์จะทำคำคัดค้านคำให้การ แต่ประสงค์จะให้ศาลพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ให้ผู้ฟ้องคดีแจ้งเป็นหนังสือให้ศาลทราบภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง

ถ้าผู้ฟ้องคดีไม่ดำเนินการตามวรรคสองหรือวรรคสาม ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความก็ได้^๕

ข้อ ๔๘ คำคัดค้านคำให้การของผู้ฟ้องคดีให้มีได้เฉพาะในประเด็นที่ได้อยกขึ้นกล่าวในคำฟ้องคำให้การ หรือที่ศาลกำหนด

ถ้าผู้ฟ้องคดีทำคำคัดค้านคำให้การโดยมีประเด็นหรือคำขอเพิ่มขึ้นใหม่ต่างจากคำฟ้อง คำให้การ หรือที่ศาลกำหนด ให้ศาลสั่งไม่รับประเด็นหรือคำขอใหม่นั้นไว้พิจารณา

ข้อ ๔๕^๖ ให้ศาลส่งสำเนาคำคัดค้านคำให้การของผู้ฟ้องคดีให้ผู้ถูกฟ้องคดีเพื่อยื่นคำให้การเพิ่มเติม ต่อศาลพร้อมสำเนาหนึ่งชุดหรือตามจำนวนที่ศาลกำหนด ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำคัดค้าน คำให้การ หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อศาลได้รับคำให้การเพิ่มเติมจากผู้ถูกฟ้องคดีแล้ว ให้ส่งสำเนาคำให้การเพิ่มเติมนั้นให้แก่ผู้ฟ้องคดี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หรือเมื่อผู้ถูกฟ้องคดียื่นคำให้การเพิ่มเติมแล้ว หากตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งขาดคดีได้แล้ว ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจจัดทำบันทึกตามข้อ ๖๐ เสนอองค์คณะเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ส่วนที่ ๒

การแสวงหาข้อเท็จจริงของศาล

ข้อ ๕๐ ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในการนี้ศาลอาจแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีที่มีปรากฏในคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน คำให้การ หรือคำให้การเพิ่มเติม ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเช่นว่านั้น ศาลอาจดำเนินการตามที่กำหนดในส่วนนี้ หรือตามที่ศาลเห็นสมควร

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาล ถ้าต้องมีการให้ถ้อยคำของคู่กรณี พยาน หรือบุคคลใดๆ ให้ศาลเป็นผู้ซักถาม

ข้อ ๕๑ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเรียกคู่กรณีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำได้ตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่งจะกำหนดประเด็นข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนไว้ด้วยก็ได้

ศาลต้องแจ้งกำหนดการไต่สวนให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีนั้น ถัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงได้ แต่ถ้าข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่มีผลกระทบต่อ การพิจารณาพิพากษาคดี หรือคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อเท็จจริงนั้นมาก่อนแล้ว ศาลจะไม่แจ้ง กำหนดการไต่สวนให้คู่กรณีนั้นทราบก็ได้

พยานที่ศาลมีคำสั่งเรียกมาให้ถ้อยคำอาจเสนอพยานหลักฐานใดๆ เพื่อประกอบการให้ถ้อยคำ ของตนได้ ถ้าพยานหลักฐานนั้นอยู่ในประเด็นที่ศาลมีคำสั่งให้มีการไต่สวน

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะรับฟังถ้อยคำของบุคคลใดและเป็นกรณีที่ต้องใช้ถ้อยคำให้ศาลจัดหาถ้อยคำโดยให้ถ้อยคำได้รับคำตอบแทนเช่นเดียวกับการมาให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ๕๓ ก่อนให้ถ้อยคำต่อศาล คู่กรณีหรือพยานต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้ถ้อยคำตามสัตย์จริง

ให้คู่กรณีหรือพยานแจ้งชื่อ นามสกุล ที่อยู่ อายุ และอาชีพ และในกรณีที่พยานมีความเกี่ยวข้องกับคู่กรณีคนหนึ่งคนใดให้แจ้งด้วยว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

ในขณะที่พยานคนหนึ่งกำลังให้ถ้อยคำต่อศาล คู่กรณีจะอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ห้ามมิให้พยานคนอื่นอยู่ในสถานที่นั้น เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น หรือเป็นกรณีที่กำหนดไว้ในวรรคสี่

พยานที่ให้ถ้อยคำแล้วอาจถูกเรียกมาให้ถ้อยคำอีกในวันเดียวกันหรือวันอื่น และอาจถูกเรียกมาให้ถ้อยคำพร้อมพยานคนอื่นในเรื่องเดียวกันได้

เมื่อคู่กรณีหรือพยานให้ถ้อยคำเสร็จแล้ว ให้ศาลอ่านบันทึกการให้ถ้อยคำดังกล่าวให้คู่กรณีหรือพยานฟังและให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีที่คู่กรณีหรือพยานลงลายมือชื่อไม่ได้หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้ศาลจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อเช่นนั้นไว้

ข้อ ๕๔ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้คู่กรณีหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานใดๆ ให้แก่ศาล

ข้อ ๕๕ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ศาลอาจมีคำสั่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษา ตรวจสอบ หรือวิเคราะห์ในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับคดี อันมิใช่เป็นการวินิจฉัยข้อกฎหมาย แล้วให้ทำรายงานหรือให้ถ้อยคำต่อศาลได้

รายงานหรือบันทึกการให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำข้อสังเกตเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ถ้อยคำต่อศาลประกอบรายงานของตนได้

ศาลต้องแจ้งกำหนดการให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีคัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงได้

ข้อ ๕๖ ศาลหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากศาลมีอำนาจไปตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ให้ศาลแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะไปตรวจสอบให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีคัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงได้ โดยคู่กรณีจะไปร่วมในการตรวจสอบดังกล่าวหรือไม่ก็ได้

ศาลหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากศาลต้องบันทึกการตรวจสอบและการให้ถ้อยคำของบุคคลหรือพยานในการตรวจสอบรวมไว้ในสำนวนคดีด้วย

ข้อ ๕๗ ถ้าบุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมา หรือถ้าคู่กรณีฝ่ายใดในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งตนจะอ้างอิงอาจสูญหายเสียก่อนที่จะมีการไต่สวน หรือเป็นการยากที่จะนำมาไต่สวนในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่กรณีฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งให้ไต่สวนพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที

เมื่อศาลได้รับคำขอแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งเรียกผู้ขอและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลสั่งอนุญาต ให้ไต่สวนพยานไปตามระเบียบนี้ ส่วนรายงานและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนั้นให้ศาลเก็บรักษาไว้

ในกรณีที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร และยังมิได้เข้ามาในคดีนั้น เมื่อศาลได้รับคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลสั่งอนุญาต ให้ไต่สวนพยานไปฝ่ายเดียว

ข้อ ๕๘ เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาพิพากษา ศาลอาจแต่งตั้งให้ศาลปกครองชั้นต้นอื่นช่วยแสวงหาข้อเท็จจริงในประเด็นใดก็ได้ แล้วให้ศาลปกครองที่ได้รับแต่งตั้งส่งรายงานผลการแสวงหาข้อเท็จจริง บันทึกการให้ถ้อยคำของพยาน และเอกสารหรือพยานหลักฐานไปยังศาลที่แต่งตั้ง

ข้อ ๕๙ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงตามส่วนนี้ ศาลจะออกคำสั่งให้มีการบันทึกเสียง ภาพ หรือเสียงและภาพ ตลอดเวลาหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของการดำเนินการนั้นเพื่อเป็นหลักฐานประกอบสำนวนคดีก็ได้

หมวด ๓

การสรุปสำนวน

ข้อ ๖๐ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำชี้แจงของคู่กรณี รวมทั้งข้อเท็จจริงอื่นที่ศาลได้มาตามหมวด ๒ แล้ว เห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีได้แล้ว ให้จัดทำบันทึกของตุลาการเจ้าของสำนวนและเสนอบันทึกดังกล่าวพร้อมสำนวนคดีให้องค์คณะเพื่อพิจารณาคำเนินการต่อไป

บันทึกของตุลาการเจ้าของสำนวนประกอบด้วย

(๑) สรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากคำฟ้องและเอกสารอื่นๆ ของคู่กรณี รวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏในสำนวนคดี และสรุปคำขอของผู้ฟ้องคดี

(๒) ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นเกี่ยวกับอำนาจศาล ประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขในการฟ้องคดีปกครอง และประเด็นที่เป็นเนื้อหาของคดี ตามลำดับ

(๓) ความเห็นของตุลาการเจ้าของสำนวนเกี่ยวกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยและคำขอของผู้ฟ้องคดี

สรุปข้อเท็จจริงของตุลาการเจ้าของสำนวนตาม (๑) ให้ส่งให้แก่คู่กรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๘ วรรคสอง

ข้อ ๖๑ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำฟ้องตามข้อ ๕๒ แล้ว หากตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าสามารถจะวินิจฉัยชี้ขาดคดีดังกล่าวได้จากข้อเท็จจริงในคำฟ้องนั้น โดยไม่ต้องดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงอีก หรือเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากคำชี้แจงของคู่กรณีและหรือจากการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลในภายหลังไม่ว่าในขณะใดเพียงพอที่จะพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีนั้นได้โดยไม่ต้องดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงจนครบทุกขั้นตอนตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๕๗ ถึงข้อ ๕๙ ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจจัดทำบันทึกของตุลาการเจ้าของสำนวนเสนอองค์คณะเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ข้อ ๖๒ เมื่อองค์คณะได้รับสำนวนคดีจากตุลาการเจ้าของสำนวนแล้ว หากเห็นว่าไม่มีกรณีที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ให้ตุลาการหัวหน้าคณะมีคำสั่งกำหนดวันหนึ่งวันใดเป็นวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีนั้น

ให้ศาลแจ้งให้คู่กรณีทราบถึงวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวัน

บรรดาคำฟ้องเพิ่มเติม คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นๆ ที่ยื่นต่อศาลหลังวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ไม่ให้ศาลรับไว้เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดี และไม่ต้องส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๖๓ เมื่อกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้ว ให้ตุลาการหัวหน้าคณะส่งสำนวนคดีให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นพิจารณา หากอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นมิได้สั่งการเป็นอย่างอื่น ให้ส่งสำนวนคดีนั้นให้ตุลาการผู้แถลงคดีเพื่อจัดทำคำแถลงการณ์โดยเร็ว

คำแถลงการณ์ให้จัดทำเป็นหนังสือ เว้นแต่คดีใดเป็นเรื่องเร่งด่วน เป็นเรื่องที่มีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายไม่ยุ่งยาก หรือเป็นคำแถลงการณ์ในคำขอเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคตามข้อ ๖๒ หรือข้อ ๖๖ ตุลาการผู้แถลงคดีจะเสนอคำแถลงการณ์ด้วยวาจาแทนคำแถลงการณ์เป็นหนังสือหลังจากที่ได้หารือกับอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นและตุลาการหัวหน้าคณะแล้วก็ได้ ในการแถลงการณ์ด้วยวาจา ตุลาการผู้แถลงคดีต้องจัดทำบันทึกคำแถลงการณ์ดังกล่าวเป็นหนังสือกล่าวถึงข้อสาระสำคัญในคำแถลงการณ์ติดไว้ในสำนวนคดีด้วย โดยจะจัดทำก่อนหรือหลังการเสนอคำแถลงการณ์ด้วยวาจาก็ได้

เมื่อตุลาการผู้แถลงคดีได้จัดทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือหรือสามารถเสนอคำแถลงการณ์ด้วยวาจาได้แล้ว ให้องค์คณะกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกหลังจากที่ได้หารือกับอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นแล้ว

หมวด ๔

การรับฟังพยานหลักฐาน

ข้อ ๖๔ คู่กรณีฝ่ายที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ เพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนมีหน้าที่เสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวในเบื้องต้น เว้นแต่ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปหรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือซึ่งศาลเห็นว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว หรือพยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น

ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายใด คู่กรณีฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

ข้อ ๖๕ ศาลมีดุลพินิจที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาตามกระบวนการพิจารณาโดยไม่จำกัดเฉพาะที่เสนอโดยคู่กรณี แต่พยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่คู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสขอตรวจดู ทราบ และแสดงพยานหลักฐานเพื่อยืนยันหรือหักล้าง

ข้อ ๖๖ ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

การอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่ จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ศาลจะมิคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๖๗ ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ แต่การบันทึกและการประมวลผลนั้นต้องเป็นไปโดยถูกต้อง และต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับแก่การรับฟังข้อมูลที่บันทึกไว้ในหรือได้มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นโดยอนุโลม

ข้อ ๖๘ ศาลอาจรับฟังพยานบอกเล่าเป็นพยานหลักฐานประกอบพยานหลักฐานอื่นได้ เมื่อศาลเห็นว่า

(๑) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมการบอกเล่า พยานบอกเล่านั้น มีความน่าเชื่อถือ หรือ

(๒) มีเหตุจำเป็นเนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาให้ถ้อยคำเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น

หมวด ๕

วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

ส่วนที่ ๑

การทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง

ข้อ ๖๕ การฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครอง ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้น เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ผู้ฟ้องคดีอาจขอมาในคำฟ้องหรือยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก่อนศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง อันจะมีผลเป็นการชะลอหรือระงับการบังคับตามผลของกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราว

คำขอของผู้ฟ้องคดีตามวรรคสอง ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าประสงค์จะขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองใด และการให้กฎหรือคำสั่งดังกล่าวมีผลบังคับต่อไป จะทำให้เกิดความเสียหายที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลังอย่างไร

ข้อ ๖๖ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองโดยยื่นโดยไม่มีข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลหรือสาระอันควรได้รับการพิจารณา หรือเห็นได้อย่างชัดแจ้งว่าไม่สมควรมีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง หรือเป็นกรณีที่ศาลจะสั่งไม่รับคำฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาและจะสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความแล้ว ให้มีอำนาจสั่งไม่รับคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้น คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ข้อ ๖๗ เมื่อได้รับคำขอตามข้อ ๖๕ และเป็นกรณีที่ศาลมิได้มีคำสั่งตามข้อ ๖๖ ให้ศาลส่งสำเนาคำขอให้ผู้กรณีทำคำชี้แจงและแสดงพยานหลักฐานโดยด่วน แล้วนัดไต่สวนเพื่อมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอดังกล่าวโดยเร็ว

ในกรณีที่ไม่มีคำขอตามข้อ ๖๕ แต่ศาลเห็นว่ามิเหตุสมควรที่จะทุเลาการบังคับตามกฎ หรือคำสั่งทางปกครองที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้น โดยจะได้ส่วนก่อนหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๗๒ การมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง ให้กระทำโดยองค์คณะหลังจากตุลาการผู้แถลงคดีได้เสนอคำแถลงการณ์แล้ว

คำแถลงการณ์ตามข้อนี้ จะกระทำด้วยวาจาก็ได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่ากฎหรือคำสั่งทางปกครองที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีนั้นน่าจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการให้กฎหรือคำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีผลใช้บังคับต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไขในภายหลัง ทั้งการทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้นไม่เป็นอุปสรรคแก่การบริหารงานของรัฐหรือแก่บริการสาธารณะ ศาลมีอำนาจสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองได้ตามที่เห็นสมควร

ให้ศาลแจ้งคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองให้ผู้ครุณและผู้ออกกฎ หรือคำสั่งดังกล่าวทราบโดยพลัน และให้คำสั่งศาลมีผลเมื่อผู้ออกกฎหรือคำสั่งได้รับแจ้งคำสั่งนั้นแล้ว

ข้อ ๗๓ คำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแจ้งหรือทราบคำสั่งศาล โดยผู้อุทธรณ์อาจมีคำขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งระงับคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่สั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองไว้เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยอุทธรณ์ก็ได้

คำสั่งยกคำขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองให้เป็นที่สุด

ข้อ ๗๔ ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลมีได้กล่าวถึงคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่ศาลได้สั่งไว้ระหว่างการพิจารณา ให้คำสั่งดังกล่าวมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะพ้นระยะเวลาการอุทธรณ์ในกรณีที่ไม่มีการอุทธรณ์ หรือจนกว่าศาลมีคำสั่งถึงที่สุดไม่รับอุทธรณ์ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ หากศาลมีคำสั่งรับอุทธรณ์ ให้คำสั่งดังกล่าวมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ส่วนที่ ๒

การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว

ข้อ ๗๕ นอกจากกรณีทีกล่าวในข้อ ๖๕ ในเวลาใดๆ ก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี ผู้ฟ้องคดีอาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์

ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือคู่กรณีอาจยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาได้^๘

ข้อ ๗๖^๙ คำสั่งของศาลในการกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา ให้กระทำโดยองค์กรนี้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งการลงนามของตุลาการ ผู้แถลงคดี เว้นแต่องค์กรนี้จะเห็นสมควรให้มีคำสั่งการลงนาม ในกรณีดังกล่าวคำสั่งการลงนามนั้นจะกระทำด้วยวาจาก็ได้^{๑๐}

คำสั่งไม่รับหรือยกคำขอของผู้ฟ้องคดีหรือคู่กรณีให้เป็นที่สุด

ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา ต่อศาลปกครองสูงสุดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ยื่นคำขอได้รับแจ้งหรือทราบคำสั่งศาล

ข้อ ๗๗ ให้นำความในลักษณะ ๑ ของภาค ๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอ เรื่องนี้ในการออกคำสั่งของศาลและผลของคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองอย่างใด ๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา หรือวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาโดยอนุโลม เท่าที่สภาพของเรื่องจะเปิดช่องให้กระทำได้ และโดยไม่ขัดต่อระเบียบนี้และหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

หมวด ๖

การร้องขอ การรวมคดี การแยกคดี การโอนคดี และการถอนคำฟ้อง

ข้อ ๗๘ บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่กรณีอาจเข้ามาเป็นคู่กรณีได้ด้วยการร้องขอ ทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม^{๑๑}

ข้อ ๗๙ ถ้าคดีสองเรื่องหรือกว่านั้นขึ้นไปมีข้อหาอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกันหรือมีคู่กรณีเดียวกันหรือร่วมกัน ถ้าตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อองค์กรเพื่อเสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาสั่งรวมคดีเข้าด้วยกัน แล้วพิจารณาพิพากษารวมกันไปก็ได้

ในกรณีที่คดีดังกล่าวอยู่ในศาลปกครองชั้นต้นต่างศาลกัน ให้โอนคดีไปยังศาลที่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเห็นชอบร่วมกัน หากตกลงกันไม่ได้ ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ชี้ขาด และเมื่อมีการโอนคดีแล้ว ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นของศาลที่โอนคดีสั่งจำหน่ายคดีนั้นออกจากสารบบความ

ข้อ ๘๐ ในคดีที่มีหลายข้อหาและข้อหาหนึ่งข้อหาใดไม่เกี่ยวข้องกับข้อหาอื่นๆ ถ้าตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อองค์คณะ เพื่อเสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาสั่งให้แยกคดีดังกล่าวออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีแยกกันไปก็ได้

ในคดีที่มีผู้ฟ้องคดีหรือผู้ถูกฟ้องคดีหลายคน ถ้าตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดี จะเสนอความเห็นต่อองค์คณะเพื่อเสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นพิจารณาสั่งให้แยกคดีดังกล่าวออกเป็นหลายคดี แล้วพิจารณาพิพากษาแต่ละคดีแยกกันไปก็ได้

ข้อ ๘๑ ก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี หากผู้ถูกฟ้องคดีเห็นว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้นจะไม่สะดวกหรือผู้ถูกฟ้องคดีอาจไม่ได้รับความยุติธรรม ผู้ถูกฟ้องคดีอาจยื่นคำขอพร้อมแสดงเหตุผลต่อศาลที่ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำฟ้องไว้ ขอให้โอนคดีไปยังศาลปกครองอื่นที่มีเขตอำนาจได้ เมื่ออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเห็นสมควร จะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้นก็ได้

ห้ามมิให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นออกคำสั่งอนุญาตตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นที่จะรับโอนคดีนั้นยินยอมแล้ว ถ้าอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นที่จะโอนคดีเสนอเรื่องให้ประธานศาลปกครองสูงสุดชี้ขาด

เมื่อมีการโอนคดีตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นของศาลที่โอนคดีส่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ข้อ ๘๒ ผู้ฟ้องคดีอาจถอนคำฟ้องในเวลาใดๆ ก่อนศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีได้ การถอนคำฟ้องจะถอนเฉพาะบางข้อหาหรือบางส่วนของข้อหาก็ได้

การถอนคำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อผู้ฟ้องคดี แต่ถ้าผู้ฟ้องคดีถอนคำฟ้องด้วยวาจาต่อหน้าศาลในระหว่างการไต่สวนหรือการนั่งพิจารณาคดี ให้ศาลบันทึกไว้และให้ผู้ฟ้องคดีลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีหลายคน ผู้ฟ้องคดีแต่ละคนอาจถอนคำฟ้องของตนได้ การถอนคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีดังกล่าวให้มีผลเฉพาะผู้ฟ้องคดีที่ถอนคำฟ้องนั้น เว้นแต่กรณีที่ผู้ถอนคำฟ้องเป็นผู้แทนของผู้ฟ้องคดีทุกคน การถอนคำฟ้องให้มีผลเป็นการถอนคำฟ้องทั้งคดี ในกรณีนี้ ศาลจะไต่สวนเพื่อให้ได้ความเป็นที่ยูติว่าการถอนคำฟ้องของผู้แทนดังกล่าวเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ฟ้องคดีทุกคนก่อนมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนคำฟ้องก็ได้

เมื่อมีการถอนคำฟ้อง ให้ศาลอนุญาตและสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ กับคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่ผู้ฟ้องคดี แต่ในคดีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือคดี

ที่การพิจารณาต่อไปจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม หรือการถอนคำฟ้องเกิดจากการสมยอมกันโดยไม่เหมาะสม ศาลจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้องก็ได้ คำสั่งไม่อนุญาตให้ถอนคำฟ้องให้เป็นที่สุด

หมวด ๗

การนั่งพิจารณาคดีและการพิพากษาคดี

ส่วนที่ ๑

การนั่งพิจารณาคดี

ข้อ ๘๓ ในการพิจารณาคดี ให้ศาลจัดให้มีการนั่งพิจารณาคดีอย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาล เว้นแต่คดีที่ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ศาลต้องแจ้งกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ข้อ ๘๔ ในวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก หากคู่กรณีประสงค์จะยื่นข้ออ้างเป็นหนังสือ ตามมาตรา ๕๘ วรรคสอง ให้ยื่นต่อศาลก่อนวันนั่งพิจารณาคดีหรืออย่างช้าที่สุดในระหว่างการนั่งพิจารณาคดี

คำแถลงตามวรรคหนึ่งจะยกข้อเท็จจริงที่ไม่เคยยกขึ้นอ้างไว้แล้วไม่ได้ เว้นแต่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นสำคัญในคดีซึ่งคู่กรณีผู้ยื่นสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีเหตุจำเป็นหรือพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้ไม่อาจเสนอต่อศาลได้ก่อนหน้านั้น แต่ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ต่อเมื่อได้เปิดโอกาสให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแสดงพยานหลักฐานเพื่อยืนยันหรือหักล้างแล้ว

คู่กรณีมีสิทธินำพยานหลักฐานมาสืบประกอบคำแถลงที่ยื่นตามวรรคหนึ่งได้ โดยให้ศาลพิจารณาสั่งอนุญาตเท่าที่เกี่ยวกับคำแถลงและจำเป็นแก่คดีเท่านั้น คำสั่งดังกล่าวให้เป็นที่สุด

ในวันนั่งพิจารณาคดี คู่กรณีจะไม่มาศาลก็ได้ แต่ความในข้อนี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะออกคำสั่งเรียกให้คู่กรณี หน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ ให้ความเห็นเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร หรือพยานหลักฐานใดๆ ให้แก่ศาล

ข้อ ๘๕ เมื่อเริ่มการนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนเสนอสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นของคดีนั้น แล้วให้คู่กรณีแถลงด้วยวาจาประกอบคำแถลงเป็นหนังสือที่ได้ยื่น ตามข้อ ๘๔ โดยให้ผู้ฟ้องคดีแถลงก่อน

คำแถลงด้วยวาจาของคู่กรณีต้องกระชับและอยู่ในประเด็น โดยไม่อาจยกข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายอื่นนอกจากที่ปรากฏในคำแถลงเป็นหนังสือ

ในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดไม่ยื่นคำแถลงเป็นหนังสือ แต่มาอยู่ในศาลในวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก คู่กรณีฝ่ายนั้นจะแถลงด้วยวาจาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล หรือศาลสั่งให้แถลง

ข้อ ๘๖ ในการนั่งพิจารณาคดี ให้ศาลเป็นผู้ซักถามคู่กรณีและพยาน และให้นำความในข้อ ๕๒ ข้อ ๕๓ และข้อ ๕๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๘๗ ในการนั่งพิจารณาคดี ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลที่กำหนดไว้ เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และศาลได้มีคำสั่งให้คู่กรณีฝ่ายนั้นออกไปเสียจากบริเวณศาล ศาลจะนั่งพิจารณาคดีต่อไปได้หลังคู่กรณีฝ่ายนั้นก็ได้

ส่วนที่ ๒

การแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดี

ข้อ ๘๘ ในวันนั่งพิจารณาคดี เมื่อเสร็จสิ้นการแถลงและการนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบ คำแถลงของคู่กรณีแล้ว ให้ตุลาการผู้แถลงคดีชี้แจงด้วยวาจาต่อองค์คณะเพื่อประกอบคำแถลงการณ์ เป็นหนังสือที่ได้เสนอไว้แล้วหรือเสนอคำแถลงการณ์ด้วยวาจาตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๖๓ วรรคสอง โดยบุคคลซึ่งมีได้รับอนุญาตจากศาลจะอยู่ในห้องพิจารณาในขณะตุลาการผู้แถลงคดีชี้แจง หรือเสนอ คำแถลงการณ์ด้วยวาจาไม่ได้

ในกรณีที่ตุลาการผู้แถลงคดีเห็นว่า จากคำแถลงและการนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบ คำแถลงของคู่กรณีทำให้ข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีเปลี่ยนแปลงไปและมีผลกระทบต่อคำแถลงการณ์ เป็นหนังสือที่เสนอไว้แล้ว หรือต่อคำแถลงการณ์ด้วยวาจาที่จะเสนอ ตุลาการผู้แถลงคดีจะจัดทำ คำแถลงการณ์เป็นหนังสือขึ้นใหม่หรือเสนอคำแถลงการณ์ด้วยวาจาต่อองค์คณะเพื่อพิจารณาในวันอื่นก็ได้

ส่วนที่ ๓

การทำคำพิพากษาและคำสั่ง

ข้อ ๘๙ เมื่อเสร็จสิ้นการแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีแล้ว ให้ตุลาการหัวหน้าคณะนัดประชุม ประชุมเพื่อพิพากษาหรือมีคำสั่งในวันเดียวกันนั้นหรือวันอื่น

ข้อ ๙๐ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี นอกจากจะต้องระบุรายการตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง และจำนวนค่าธรรมเนียมศาลที่คู่กรณีจะได้รับคืนแล้ว ให้ระบุชื่อตุลาการเจ้าของสำนวน และตุลาการผู้แถลงคดีด้วย

ข้อ ๕๑ คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลในคดีที่ศาลได้มีคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งเกี่ยวกับการบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ให้ศาลกำหนดด้วยว่าจะให้คำสั่งดังกล่าวมีผลต่อไปหรือไม่ เพียงใด

ข้อ ๕๒ ในการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี ศาลจะยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นวินิจฉัย แล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งไปก็ได้

ข้อ ๕๓ เมื่อคดีสองเรื่องหรือกว่านั้นขึ้นไปได้พิจารณาพร้อมกันเพื่อสะดวกแก่การพิจารณา ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งคดีเหล่านั้นเรื่องใดซึ่งเสร็จการพิจารณาแล้วจึงพิพากษาหรือมีคำสั่งเรื่องอื่นๆต่อไปภายหลังก็ได้

ข้อ ๕๔ ในคดีที่มีลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังต่อไปนี้ อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาหรือคดีใดโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นนั้นก็ได้

(๑) คดีที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมากหรือประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ

(๒) คดีที่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครองที่สำคัญ

(๓) คดีที่อาจมีผลเป็นการกลับหรือแก้ไขแนวคำพิพากษาเดิมของศาลปกครองชั้นต้น หรือศาลปกครองสูงสุด

(๔) คดีที่มีทุนทรัพย์สูง

ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นให้ประกอบด้วยตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นนั้นทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมิใช่ผู้ถูกคัดค้านหรือต้องถอนตัวเพราะมีเหตุอันอาจถูกคัดค้าน ตามมาตรา ๖๓ แต่ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของตุลาการในศาลปกครองชั้นต้นนั้น และให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเป็นประธานที่ประชุมใหญ่

คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๕๕ ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีใดมีข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเองหรือเมื่อถูกกรณีมีคำขอและมิได้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยนั้นให้ถูกต้องได้ แต่ถ้าได้มีการอุทธรณ์ อำนาจในการแก้ไขให้เป็นของศาลปกครองสูงสุด

การทำการคำสั่งเพิ่มเติมตามข้อนี้ จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

เมื่อได้ทำการคำสั่งเช่นนั้นแล้ว ห้ามมิให้คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม เว้นแต่จะได้คัดค้านคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย

ข้อ ๕๖ เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีหรือประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นอันเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วนั้น เว้นแต่

- (๑) การแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยตามข้อ ๕๕
- (๒) การพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีใหม่ตามมาตรา ๗๕
- (๓) การพิจารณาใหม่แห่งคดีที่สำนวนคดีหรือเอกสารในสำนวนคดีสูญหายหรือบุบสลายตาม

ข้อ ๒๑

- (๔) การยื่น การรับ หรือไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา ๗๓
- (๕) การดำเนินการเกี่ยวกับการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ ซึ่งคำอุทธรณ์อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้นตามข้อ ๑๐๔ หรือข้อ ๑๐๖
- (๖) การที่ศาลปกครองสูงสุดส่งคดีคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้นที่ได้พิจารณาและพิพากษาหรือมีคำสั่งคดีนั้นเพื่อให้พิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่หรือพิจารณาและพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ ตามข้อ ๑๑๒
- (๗) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ข้อ ๕๗ คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่กรณีเดียวกันฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน

ภาค ๓

วิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองสูงสุด

ข้อ ๕๘ การฟ้องคดีตามมาตรา ๑๑ (๑) (๒) และ (๓) ให้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด และให้นำวิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในภาค ๒ มาใช้บังคับกับคดีที่ฟ้องตามข้อนี้โดยอนุโลม

ข้อ ๕๙ ในกรณีที่องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดอยู่ในอำนาจของศาลปกครองชั้นต้น ให้เสนอประธานศาลปกครองสูงสุด เพื่อพิจารณาสั่งให้ส่งคำฟ้องนั้นไปยังศาลปกครองชั้นต้นที่คดีนั้นอยู่ในเขตอำนาจ แล้วให้องค์คณะในศาลปกครองสูงสุดสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ โดยให้ถือว่ามีการฟ้องคดีนั้นต่อศาลปกครองชั้นต้นตั้งแต่วันที่มีการยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด

ข้อ ๑๐๐ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่กฎหมายหรือระเบียบนี้มีได้กำหนดให้ถึงที่สุด ให้อุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด

คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ระเบียบนี้มีได้กำหนดให้อุทธรณ์ระหว่างพิจารณาได้ ให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวพร้อมกับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดจากศาล

ข้อ ๑๐๑ คำอุทธรณ์ให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องระบุ

- (๑) ชื่อผู้อุทธรณ์และคู่กรณีในอุทธรณ์
- (๒) ข้อคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น
- (๓) คำขอของผู้อุทธรณ์
- (๔) ลายมือชื่อผู้อุทธรณ์

ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นคำอุทธรณ์นั้น ผู้อุทธรณ์จะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในคำอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่โต้แย้งกันมาแล้วโดยชอบในศาลปกครองชั้นต้น แต่ถ้าปัญหาข้อใดเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ ผู้อุทธรณ์จะยกปัญหาข้อนั้นขึ้นกล่าวในคำอุทธรณ์หรือในชั้นอุทธรณ์ก็ได้^{๑๒}

ข้อ ๑๐๒ คำอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลปกครองชั้นต้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลออกใบรับให้ผู้อุทธรณ์ แล้วตรวจคำอุทธรณ์ในเบื้องต้น ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอคำอุทธรณ์ดังกล่าวต่ออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไปตามข้อ ๑๐๔ ถ้าเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ หรือผู้อุทธรณ์ชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ครบถ้วน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลแนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเห็นว่าข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือคำอุทธรณ์นั้นต้องห้ามตามกฎหมายหรือยื่นโดยผิดระเบียบนี้ หรือผู้อุทธรณ์ไม่แก้ไขคำอุทธรณ์หรือไม่ชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำอุทธรณ์ดังกล่าวต่ออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๑๐๓ ค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์นั้น ถ้าทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์เป็นอย่างเดียวกับในศาลปกครองชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์เสียตามทุนทรัพย์เช่นเดียวกับในศาลปกครองชั้นต้น แต่ถ้าผู้อุทธรณ์ได้รับความพอใจบางส่วนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นแล้ว และทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์ต่ำกว่าในศาลปกครองชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์เสียค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ตามทุนทรัพย์ที่ต่ำนั้น

ข้อ ๑๐๔ เมื่อได้รับคำอุทธรณ์จากพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล ให้อธิบดีศาลปกครองชั้นต้นส่งคำอุทธรณ์นั้นให้องค์คณะดำเนินการต่อไป

ให้ตุลาการหัวหน้าคณะแต่งตั้งตุลาการในองค์คณะคนหนึ่งเป็นตุลาการเจ้าของสำนวน แล้วให้ตุลาการเจ้าของสำนวนตรวจคำอุทธรณ์ ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ก็ให้ดำเนินการ

ต่อไปตามข้อ ๑๐๖ ถ้าเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งผู้อุทธรณ์อาจแก้ไขได้ หรือผู้อุทธรณ์ชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ครบถ้วน ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่มีการแก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม้อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นคำอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรืออื่นโดยผิดระเบียบนี้ ให้ตุลาการเจ้าของสำนวนเสนอองค์คณะสั่งไม่รับอุทธรณ์ดังกล่าว

ข้อ ๑๐๕ ผู้อุทธรณ์มีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นที่รับอุทธรณ์ตามข้อ ๑๐๔ ต่อศาลปกครองสูงสุดภายในกำหนดระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

คำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีคำสั่งนั้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลรับส่งคำร้องพร้อมด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น คำอุทธรณ์ และคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ไปยังศาลปกครองสูงสุดโดยพลัน

ให้ประธานศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องให้องค์คณะเพื่อพิจารณาคำร้องและมีคำสั่งยืนตามคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ของศาลปกครองชั้นต้น หรือมีคำสั่งรับอุทธรณ์ แล้วส่งให้ศาลปกครองชั้นต้นอ่านเมื่อศาลปกครองชั้นต้นได้อ่านคำสั่งดังกล่าวแล้ว ให้แจ้งให้ศาลปกครองสูงสุดทราบ ในกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งรับอุทธรณ์ ให้ถือว่าวันที่ได้รับแจ้งนั้นเป็นวันที่ศาลปกครองสูงสุดได้รับคำอุทธรณ์จากศาลปกครองชั้นต้นเพื่อดำเนินการต่อไปตามข้อ ๑๐๗

ในการพิจารณาคำร้องขององค์คณะตามวรรคสาม ถ้าองค์คณะเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องตรวจสำนวน ให้มีคำสั่งให้ศาลปกครองชั้นต้นส่งสำนวนคดีไปยังศาลปกครองสูงสุดได้

ข้อ ๑๐๖ ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนในศาลปกครองชั้นต้นเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นเป็นคำอุทธรณ์ที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอองค์คณะมีคำสั่งรับอุทธรณ์ แล้วเสนออธิบดีศาลปกครองชั้นต้นเพื่อส่งคำอุทธรณ์นั้นให้ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาต่อไป

ข้อ ๑๐๗ เมื่อได้รับคำอุทธรณ์จากศาลปกครองชั้นต้นแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองสูงสุดลงทะเบียนคดีในสารบบความ แล้วเสนอคำอุทธรณ์ต่อประธานศาลปกครองสูงสุด เพื่อจ่ายสำนวนคดีแก่องค์คณะต่อไป

ข้อ ๑๐๘ ให้ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในองค์คณะคนหนึ่งเป็นตุลาการเจ้าของสำนวน แล้วให้ตุลาการเจ้าของสำนวนตรวจคำอุทธรณ์ ถ้าเห็นว่าคำอุทธรณ์ที่ศาลปกครองชั้นต้นสั่งรับไว้พิจารณาเป็นคำอุทธรณ์ที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้อุทธรณ์อาจแก้ไขได้ หรือ

ผู้อุทธรณ์ชำระค่าธรรมเนียมศาลไม่ครบถ้วน ให้สั่งให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าไม่มีการแก้ไขหรือชำระค่าธรรมเนียมศาลให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม้อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นคำอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรืออื่นโดยผิดระเบียบนี้ ให้เสนอองค์คณะสั่งยกอุทธรณ์นั้น

ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าอุทธรณ์นั้นมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ให้เสนอองค์คณะเพื่อยกคำสั่งไม่รับอุทธรณ์และสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

ข้อ ๑๐๘ เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้ส่งสำเนาคำอุทธรณ์ให้คู่กรณีในอุทธรณ์ทำคำแก้อุทธรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในคำแก้อุทธรณ์นั้น จะต้องเป็นข้อที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลปกครองชั้นต้น แต่ถ้าปัญหาข้อใดเป็นปัญหาอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือปัญหาเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ คู่กรณีในอุทธรณ์จะยกปัญหาข้อนั้นขึ้นกล่าวในคำแก้อุทธรณ์หรือในชั้นอุทธรณ์ก็ได้

ข้อ ๑๑๐ เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามข้อ ๑๐๘ วรรคหนึ่ง หรือเมื่อคู่กรณีในอุทธรณ์ได้ยื่นคำแก้อุทธรณ์แล้ว หากตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่ศาลจะพิจารณาพิพากษา หรือมีคำสั่งอุทธรณ์ได้แล้ว ให้จัดทำบันทึกของตุลาการเจ้าของสำนวนเสนอองค์คณะ เพื่อพิจารณาคำเนินการต่อไป ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าข้อเท็จจริงจากสำนวนคดี คำอุทธรณ์ และคำแก้อุทธรณ์ยังไม่เพียงพอที่จะพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งอุทธรณ์ ให้มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ข้อ ๑๑๑ ในการพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจพิพากษาหรือมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) หากเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วนและเป็นกรณีที่ไม้อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นคำอุทธรณ์ที่ต้องห้ามตามกฎหมายหรืออื่นโดยผิดระเบียบนี้ ให้พิพากษายกอุทธรณ์นั้น โดยไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นแห่งอุทธรณ์

(๒) หากเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นถูกต้อง ไม่ว่าด้วยเหตุเดียวกันหรือเหตุอื่น ให้พิพากษาหรือมีคำสั่งยืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

(๓) หากเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นไม่ถูกต้อง ให้พิพากษาหรือมีคำสั่งกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น และพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่

(๔) หากเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นถูกบางส่วนและผิดบางส่วน ให้พิพากษาหรือมีคำสั่งแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นโดยพิพากษาหรือมีคำสั่งอื่นบางส่วน กลับบางส่วน และพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ในส่วนที่กลับนั้น

ข้อ ๑๑๒ อำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น โดยศาลปกครองสูงสุดให้รวมถึง

(๑) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือระเบียบนี้ในส่วนที่ว่าด้วยการทำคำพิพากษาและคำสั่ง และศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าผิดอันสมควร ให้มีอำนาจสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น แล้วส่งสำนวนคดีคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้น เพื่อให้พิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ ในกรณีเช่นนี้ศาลปกครองชั้นต้นอาจประกอบด้วยตุลาการศาลปกครองอื่นนอกจากที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งมาแล้ว และคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่นี้อาจวินิจฉัยขาดคดีเป็นอย่างอื่นนอกจากคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถูกยกได้

(๒) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือระเบียบนี้ในส่วนที่ว่าด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริง หรือมีเหตุที่ศาลได้ปฏิเสธการไต่สวนพยานตามที่ผู้อุทธรณ์มีคำขอ และศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าผิดอันสมควร ให้มีอำนาจสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น แล้วกำหนดให้ศาลปกครองชั้นต้นซึ่งประกอบด้วยตุลาการศาลปกครององค์คณะเดิมหรือตุลาการศาลปกครองอื่น หรือศาลปกครองชั้นต้นอื่นใดตามที่เห็นสมควร พิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน และพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่

(๓) เมื่อคดีปรากฏเหตุว่าข้อเท็จจริงที่ศาลปกครองชั้นต้นฟังมาไม่พอแก่การวินิจฉัยขาดคดี และศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าผิดอันสมควร ให้มีอำนาจสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นนั้น แล้วกำหนดให้ศาลปกครองชั้นต้นซึ่งประกอบด้วยตุลาการศาลปกครอง องค์คณะเดิมหรือตุลาการศาลปกครองอื่นพิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน โดยดำเนินการตามคำชี้ขาดของศาลปกครองสูงสุด แล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งไปตามรูปคดี

ในคดีทั้งปวงที่ศาลปกครองชั้นต้นได้พิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ตามข้อนี้ ให้ผู้ทูลฎีกาพิพากษาหรือคำสั่งใหม่เช่นว่านั้นได้

ข้อ ๑๑๓ ถ้าศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งให้ส่งสำนวนคดีคืนไปยังศาลปกครองชั้นต้น เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๑๒ ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจที่จะยกเว้นมิให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ของศาลปกครองชั้นต้นได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๑๔ เมื่อศาลปกครองสูงสุดได้พิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดอุทธรณ์แล้ว จะอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นเอง หรือจะส่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ศาลปกครองชั้นต้นอ่านก็ได้

ข้อ ๑๑๕ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองชั้นต้นตามข้อ ๗๓ และผู้อุทธรณ์มีคำขอให้ศาลปกครองสูงสุดมีคำสั่งระงับคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองชั้นต้นดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราว ถ้าศาลปกครองสูงสุดเห็นว่าคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้นทำให้หรือจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะหรือต่อสิทธิของผู้อุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจสั่งระงับคำสั่งทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองชั้นต้นไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลปกครองสูงสุดจะมีคำสั่งอุทธรณ์นั้น

ข้อ ๑๑๖ นอกจากวิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองสูงสุดที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในภาคนี้ ให้นำวิธีพิจารณาคดีปกครองในศาลปกครองชั้นต้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓

อักษราพร จุฬารัตน

ประธานศาลปกครองสูงสุด

ประวัติวิทยากร

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ตามศูนย์ธรรม
(www.library.coj.go.th)

Curriculum Vitae

Personal information

First name / Surname

Anette MILK

Address

Lenbachstr. 43, D-45147 Essen, Germany

Telephones

+49 2011054924
+49 2381 272 7123 office

Mobile: +49 163 248 1960

E-mail

a.milk@web.de

Nationality

German

Date of birth

24.08.1960

Gender

Female

Work experience

Dates

Again from November 2010, on-going

Occupation or position held

Senior Prosecutor

Main activities and responsibilities

Representing the General Prosecutors' Office in all kinds of criminal proceedings at the Regional Supreme Court of Hamm. Monitoring and supervising 4 District Prosecution offices in the field of organized crime and narcotics and 3 of them regarding criminal investigations against judges and prosecutors. Initiation of disciplinary procedures against prosecutors and other prosecutorial staff.

Name and address of employer

Generalstaatsanwaltschaft Hamm, Hesslerstr. 59, D-59006 Hamm, Germany

Type of business or sector

Judiciary/Prosecution

Dates

From January 2010 until October 2010

Occupation or position held

Commissioner, IJPC

Main activities and responsibilities

As one of five international members of the Commission, mainly chairing an interview panel. The other two panel members being national members of Kosovo Judicial Council. Interviewing applicants for positions as Judges or Prosecutors in Kosovo and recommending the suitable candidates for appointment by the President of Kosovo.

Name and address of employer

Independent Judicial and Prosecutorial Commission (IJPC), Rr. Ahmet Krasniqi 5, 10000 Pristina, Kosovo, facilitated by UNOPS

Type of business or sector

International body for the vetting and (re-)appointment of Kosovo Judges and Prosecutors

Dates

From April 2008 until December 2009

Occupation or position held

EULEX Prosecutor

Main activities and responsibilities

Serving in the Office of the Chief EULEX Prosecutor. Performing executive functions in all criminal proceedings involving EULEX at the level of the Supreme Court of Kosovo – working on these cases mainly in mixed teams with Kosovo State Prosecutors. Focal point for monitoring, mentoring and advising of Kosovo Prosecutors related activities (Kosovo wide). Some permanent managerial tasks delegated by the Chief EULEX Prosecutor, regarding inter alia data confidentiality, statistics, case management, IT. Routinely replacing the Chief EULEX Prosecutor in cases of his absence – then managing the whole EULEX Prosecutors' unit with app. 30 international and 50 Kosovo staff in all regards.

Name and address of employer

EULEX Mission in Kosovo, St. Muharrem Fejza, Farmed Building, P.O. Box: 268, 10000 Pristina, Kosovo

Type of business or sector

European Security and Defence Policy – Rule of Law Mission

Dates	From August 2004 to April 2008
Occupation or position held	Senior Prosecutor
Main activities and responsibilities	Almost like my current position, differences only in the number of supervised offices, and additionally: co-ordinating organized crime investigations between 10 District Prosecution Offices.
Name and address of employer	Generalstaatsanwaltschaft Hamm, Hesslerstr. 59, D-59006 Hamm, Germany
Type of business or sector	Judiciary/Prosecution

Dates	From September 1993 to February 2001, and from November 2001 to July 2004
Occupation or position held	Public Prosecutor
Main activities and responsibilities	Representing the District Prosecutors Office in criminal cases at the District Court and the Municipal Courts within the district. Conducting criminal investigations. Specialized on criminal cases with juvenile defendants, narcotics cases, offences committed via media (namely child porn) and politically or ethnically/racially motivated crimes (namely offences against asylum seekers and distribution of forbidden Nazi propaganda). One large-scaled corruption case involving state-wide known politicians from several political parties.
Name and address of employer	Staatsanwaltschaft Essen, Zweigertstr. 56, D-45130 Essen, Germany
Type of business or sector	Judiciary/Prosecution

Dates	From March 2001 to October 2001
Occupation or position held	Public Prosecutor
Main activities and responsibilities	Working "on probation" with the responsibilities of a Senior Prosecutor within the supervising authority (as a mandatory precondition for a promotion).
Name and address of employer	Generalstaatsanwaltschaft Hamm, Hesslerstr. 59, D-59006 Hamm, Germany
Type of business or sector	Judiciary/Prosecution

Dates	From October 1992 to September 1993
Occupation or position held	Judge
Main activities and responsibilities	Member of a panel of Juvenile Judges in a District Court, trying criminal cases of juvenile defendants and /or with juvenile victims (most of them cases of sexual abuse) as a court of first or of second instance
Name and address of employer	Landgericht Bochum, Westring, D-44801 Bochum, Germany.
Type of business or sector	Judiciary/Court

Dates	From August 1991 to September 1992
Occupation or position held	Public Prosecutor
Main activities and responsibilities	My first position as a Prosecutor – all kinds of criminal cases without any specialization.
Name and address of employer	Staatsanwaltschaft Dortmund, Gerichtsplatz 5, D-44135 Dortmund, Germany
Type of business or sector	Judiciary/Prosecution

Education and training

Dates	From July 1988 to June 1991
Title of qualification awarded	"2. Juristisches Staatsexamen" / "Qualification to be appointed as a Judge"
Principal subjects/occupational skills covered	Judicial trainee. Working for some months in all relevant fields of lawyer's activities in the judiciary (civil and criminal judges in all instances, prosecutors), in private practise and public administration.
Name and type of organisation providing education and training	District Court of Hagen
Dates	From October 1979 to November 1987
Title of qualification awarded	"1. juristisches Staatsexamen" / Masters degree in Law

Principal subjects/occupational skills covered	Constitutional, administrative, civil, commercial and criminal law, including the relevant procedural law. Basics in criminology, economy and history.
Name and type of organisation providing education and training	Ruhr-Universität Bochum, Germany

Additional information

Judges and Prosecutors Association of Germany, division North Rhine-Westfalia; I was member of the executive board as the special representative of the Prosecutors for app. 10 years and member of the editors board of its official periodical "Richter und Staatsanwalt in Nordrhein-Westfalen" (Judges and Prosecutors in North Rhine-Westfalia) for more than 10 years.

คลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

CURRICULUM VITAE

Pierre ESPLUGAS

Lecturer in Public Law
Capitole University of Toulouse 1, France

Born on 5 May 1966, at Toulouse

Professional address :

Université Capitole de Toulouse 1
Rue du Doyen Gabriel Morty
31000 Toulouse – France
Tel : 05 61 63 35 00

Personal address :

3 rue Alexandre Fourtanier, 31 000 Toulouse.
Tel : 06 62 86 99 45 ; 05 81 34 06 72.
e-mail : pesplugas@yahoo.fr

Education

- **Doctorate in law** (September 1993).
- **DEA in public law, University Toulouse 1** (October 1990).
- **Diploma, Institut d'études politiques de Toulouse (Institute of Political Studies of Toulouse)** (June 1989).
- **Master's in public law, University Toulouse 1** (June 1988).

University administrative activities

- **Member of the National Council of Universities (CNU)**, section 02, public law (since 2007).
- **Member of the Council of the Faculty of law of Toulouse** (two mandates 2002-2010).
- **Member of CEVU**, University of social sciences of Toulouse (two mandates 2001-2009).
- **Vice-president of l'Association des Auditeurs de l'Académie internationale de droit constitutionnel** (Association of Auditors of International Academy of constitutional law), Tunis, Tunisia.
- **Vice-president of la Commission de spécialistes de droit public** (Commission of specialists in public law), University of social sciences of Toulouse (1998- 2004).

- **Secretary-General of Centre d'Etudes et de Recherches Constitutionnelles et Politiques - CERCP** (Constitutional and Political Studies and Researches Centre) (1994- 2003).

Other activities

- **Advisor** to Brigitte Barèges, Deputy Mayor of Montauban (March 2008- May 2010).
- **Staff Member of the Campaign for regional election in Midi-Pyrénées 2010**, Brigitte Barèges' list, UMP-Majorité présidentielle.
- **Staff Member of the Campaign for European election 2009**, Baudis's list, UMP-Majorité présidentielle.
- **Political columnist**, Télé-Toulouse (TLT) (2001-2008).

Publications

- **Le Conseil constitutionnel** (*Constitutional Council*), (in collaboration with Henry Roussillon), Dalloz, Connaissance du droit, 6th edition, à paraître 2011.
- **Faut-il adapter le droit des campagnes électorales ?** (*Should the law on electoral campaign be adapted ?*), (Co-direction with Xavier Bioy), Actes de colloque, Lexis Nexis, à paraître 2011.
- **Droit constitutionnel** (*Constitutional law*), (in collaboration with C. Euzet, S. Mouton, J. Viguier), Coll. Tout le droit, Ellipses, 5th edition 2010.
- **Le service public** (*Public Service*), Dalloz, collection Connaissance du droit, 2nd edition, 2002.
- **Conseil constitutionnel et service public** (*Constitutional Council and public service*), Thesis, prefaced by the dean Mr. Georges Vedel and published by éditions LGDJ, collection Bibliothèque constitutionnelle et de science politique, T. 80, 1994.
- « **Notion de service public (droit interne et droit de l'Union européenne)** » (« *Concept of public service – internal law and European Union law* »), Fascicule n° 149, *Juris-classeur droit administratif*, 2011.
- « **Election présidentielle de 2007 et démocratie** » (« *Presidential election 2007 and democracy* »), *Revue Pouvoirs*, n° 122, 2007, p. 139.
- « **Constitution et contentieux constitutionnel** » (« *Constitution and constitutional litigation* »), in *La Constitution aujourd'hui*, Recueil des cours de l'Académie internationale de droit constitutionnel, Vol. XV, Tunis, 2006, p. 137.
- « **Le service universel** » (« *Universal service* »), *Droit administratif*, Déc. 2002, pp. 6-11.

- « **Conseil constitutionnel et responsabilité pénale du chef de l'Etat. A propos de la décision du 22 janvier 1999** » (« *Constitutional council and penal responsibilities of Head of the State. In connection with the decision of 22 January 1999* »), *Revue belge de droit constitutionnel*, 2000, n° 1, p. 159.
- « **La Vème République: une pratique renversée de la Constitution de 1958** » (« *The Vth Republic : a reversed practice of the Constitution of 1958* »), *Les Petites affiches*, 6 mai 1999, n° 90, p. 12.
- « **L'interdiction des partis politiques** » (« *Banning of political parties* »), *RFD const.*, n° 36, 1999, pp. 675-709.
- « **Le système des élections primaires est-il transposable à l'élection présidentielle française ?** » (« *Is primary elections system transposable to the French presidential election?* »), *RFD const.*, n° 25, 1996, pp. 21-34 ; (**document n° 15**).
- « **Le Conseil constitutionnel et le suffrage universel** » (« *Constitutional council and universal suffrage* ») in *Le suffrage universel* (dir. Ph. Ardant, H. Roussillon), Presses de l'Université des sciences sociales de Toulouse 1994, p. 239.

Honour

- **Chevalier de l'ordre des palmes académiques.**

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

Dr. Thammanoon Phitayaporn

(นายธรรมนุญ พิทยาภรณ์)

Education

- Bachelor of Laws, Thammasat University 1982 – 1985
- Barrister – at – Law, Thai Bar Association 1987
- Master of Laws, Chulalongkorn University 1986 – 1989
- Master of Laws, Yale Law School (Asia Foundation Scholar) 1993 – 1994
- Master of Laws, Columbia School of Law (Fulbright Scholar) 1995 – 1996
- Doctor of Juridical Science, Columbia School of Law 1995 – 1996
(Fulbright Scholar)

Activities

- Legal Counselor, Dr. Mana International Law & Tax Office
- Judge working at the Civil Court, the Criminal Court, the District Court of Pitsanulok, the Civil Court of Southern Bangkok and Advisory Division of the Supreme Court
- Judge acting as Deputy Secretary – General, Office of the Judicial Affairs
- Executive Director of Legal Affairs Division (Office of Judicial and Legal Affairs), Office of the Judiciary
- Executive Director of Alternative Dispute Resolution Office, Office of the Judiciary
- Secretary of the Committee preparing Secured Transaction Law and Foreclosure Law
- Deputy Secretary of the National Committee considering Legal Measures for solving Economic Crisis in Thailand
- Pilot projects on:
Case Management, Court – Annexed Mediation,
Digital Audio Testimony Recording System, and E-court system

- Editor-in-Chief : Botbundit (Law Journal of the Thai Bar Association)
- Deputy Secretary of the Committee on Judicial Administration and Case Management of the Supreme Court and Appellate Courts
- Secretary of the Committee revising the Judicial Handbook on Civil Procedure

Present Work

- Chief Judge attached to the Office of President of the Supreme Court working at Rabibhadanasak Research Institute, Office of the Judiciary
- Law Lecturer (part – time) at Ramkamhaeng University, Bangkok

Address

- Rabibhadanasak Research Institute, Office of the Judiciary
Ratchadaphisake Rd., Bangkok, 10900 Thailand
Tel : (662) 512-8091 Fax : (662) 512 - 8065
E – mail : thammarnoon.p@hotmail.com
-

ประวัติโดยย่อของนายหส์วุฒิ วิฑิตวิริยกุล

ตำแหน่งสุดท้ายก่อนที่จะได้รับเลือกเป็นประธานศาลปกครองสูงสุดนั้น ดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุด เกิดวันที่ 30 ก.ค. 2491

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- Doctor Iuris (Doktor Der Rechtswissenschaften) มหาวิทยาลัย VIENNA

ประวัติรับราชการ

- รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- หัวหน้าภาควิชากฎหมายแพ่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้อำนวยการศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- หัวหน้าภาควิชานิติศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- เหรียญจักรพรรดิมาลา (ร.จ.พ.)
- มหาวชิรมงกุฏ (ม.ว.ม.)

- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)

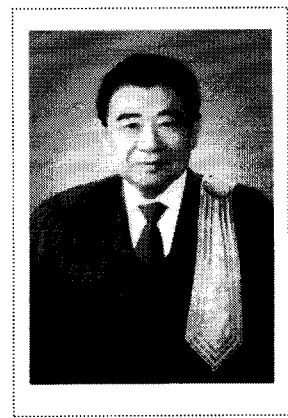
ประวัติการทำงาน

- กรรมการวินัยร้องทุกข์
- กรรมการต่าง ๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการต่าง ๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนุกรรมการสาขากฎหมายการเกษตร ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติการพลังงานและสิ่งแวดล้อม
- กรรมการร่างกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาทางปกครอง
- อนุกรรมการร่างกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาทางปกครอง
- คณะทำงานยกร่างอนุบัญญัติเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่
- ประธานคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์

ประวัติการทำงานในศาลปกครอง

- กรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิ (ก.ต.)
- ประธานคณะกรรมการด้านวิชาการเกี่ยวกับปัญหาอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
- ประธานคณะกรรมการด้านวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม
- ประธานคณะกรรมการด้านวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคล
- กรรมการพัฒนาตุลาการศาลปกครอง
- กรรมการดำเนินการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาลปกครองสูงสุด พ.ศ.2552-2553
- กรรมการดำเนินการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศาลปกครองชั้นต้น พ.ศ.2552-2553
- กรรมการพิจารณาย้ายและเลื่อนตำแหน่งตุลาการในศาลปกครองชั้นต้น พ.ศ.2553

ประวัติ นายลัก กอแสงเรือง

ประวัติการศึกษา

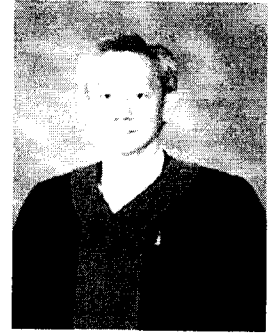
นิติศาสตรบัณฑิต : พ.ศ. 2506 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย : พ.ศ. 2506 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา
พ.ศ. 2551 ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ประวัติการทำงาน :

- เป็นทนายความเป็นเวลา 48 ปี (พ.ศ. 2506- ปัจจุบัน)
- เป็นเจ้าของสำนักงานลัก กอแสงเรือง
38 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700

ตำแหน่งปัจจุบัน

- นายกสภาทนายความ
- ประธานกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ
- ประธานกรรมการอำนวยการสถาบันวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง สภาทนายความ
- ประธานกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ทนายความแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีโครงการจำหน่าย
รางวัลเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัวฯ สำนักนายกรัฐมนตรี
- กรรมการคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
- กรรมการเนติบัณฑิตยสภา
- กรรมการสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รองประธานมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย
- รองประธานกรรมการมูลนิธิพระมงกุฎเกล้า
- รองประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
- กรรมการมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์
- กรรมการอำนวยการ สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย
- ที่ปรึกษาสภาทนายความ
- ที่ปรึกษากฎหมายหอการค้าไทยจีน

ประวัติวิทยากร นายจรรย์ ภักดีธนากุล

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-สกุล : นายจรรย์ ภักดีธนากุล
ตำแหน่งปัจจุบัน : ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ตำแหน่งทางวิชาการ : ศาสตราจารย์(พิเศษ) (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
สถานที่ทำงาน : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๕๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคาร A
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๗๖๔๔
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๕๐๑
e-mail : pjaran@constitutionalcourt.or.th

ส่วนที่ ๒ คุณวุฒิทางการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- เนติบัณฑิตไทย (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา)
- Bachelor of Arts (University of Cambridge)
- Barrister at law (Grey's Inn)

ส่วนที่ ๓ ประสบการณ์การทำงานโดยย่อ (อดีต ถึง ปัจจุบัน)

๒๕๒๓-๒๕๒๕	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดยะลา (ศาลจังหวัดยะลา)
๒๕๓๕-๒๕๔๐	เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ (สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ)
๒๕๔๐-๒๕๔๔	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์)
๒๕๔๓- ๒๕๔๘	เลขาธิการสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา)
๒๕๔๔- ก.ย.๔๙	เลขาธิการประธานศาลฎีกา (สำนักประธานศาลฎีกา สำนักงานศาลยุติธรรม)
ต.ค.๔๙ - พ.ค. ๕๑	ปลัดกระทรวงยุติธรรม (กระทรวงยุติธรรม)
๒๘ พ.ค. ๕๑ ถึงปัจจุบัน	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ศาลรัฐธรรมนูญ)

นายสมจิตร ทองศรี

ตำแหน่งปัจจุบัน อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง

คุณวุฒิ

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประกาศนียบัตร หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง” (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 9
วิทยาลัยการยุติธรรม

ประสบการณ์การทำงาน

- ผู้พิพากษาศาลจังหวัดชัยภูมิ
- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง
ช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ
- ผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง
- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดกระบี่
- ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแรงงานกลาง
- ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่งกรุงเทพใต้
- ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
- ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีแรงงาน
- ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค 9
- รองประธานศาลอุทธรณ์ภาค 3

สถานที่ทำงาน : ศาลแรงงานกลาง เลขที่ 404 ถนนพระราม 4 แขวงมหาพฤฒาราม
เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 10500
หมายเลขโทรศัพท์ 0 - 2235 - 2476 โทรสาร 0 - 2237 - 8269
Email : somchit_249@hotmail.com

ข้อมูลประวัติส่วนตัว

นายอนุรักษ์ สง่าอารีย์กุล

เลขานุการแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

การศึกษา

นิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เนติบัณฑิตไทย (น.บ.ท.) สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

หลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสูง (นยปส.) รุ่นที่ ๑

ประสบการณ์การทำงานพอสังเขป

ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดฉะเชิงเทราแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

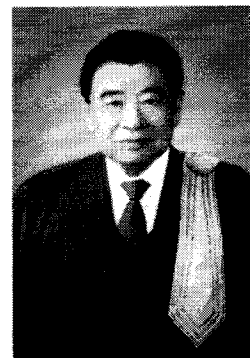
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดธนบุรี

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแขวงดุสิต

ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

เลขานุการแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา

ประวัติ นายสีก กอแสงเรือง

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต : พ.ศ. 2506 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย : พ.ศ. 2506 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา
พ.ศ. 2551 ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง มหาวิทยาลัยรังสิต

ประวัติการทำงาน :

- เป็นทนายความเป็นเวลา 48 ปี (พ.ศ. 2506- ปัจจุบัน)
- เป็นเจ้าของสำนักงานสีก กอแสงเรือง
38 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700

ตำแหน่งปัจจุบัน

- นายกสภาทนายความ
- ประธานกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ
- ประธานกรรมการอำนวยการสถาบันวิชาชีพกฎหมายชั้นสูง สภาทนายความ
- ประธานกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ทนายความแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกรณีโครงการจำหน่าย
รางวัลเลขท้าย 2 ตัว 3 ตัวฯ สำนักนายกรัฐมนตรี
- กรรมการคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
- กรรมการเนติบัณฑิตยสภา
- กรรมการสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รองประธานมูลนิธิองค์กรกลางเพื่อประชาธิปไตย
- รองประธานกรรมการมูลนิธิพระมงกุฎเกล้า
- รองประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
- กรรมการมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์
- กรรมการอำนวยการ สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตย
- ที่ปรึกษาสภาทนายความ
- ที่ปรึกษากฎหมายหอการค้าไทยจีน

- อาจารย์ผู้บรรยาย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- อาจารย์ผู้บรรยาย สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความ
- ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมาธิการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา
- ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ประจำคณะกรรมาธิการการยุติธรรมและการตำรวจ วุฒิสภา
- กรรมการมูลนิธินิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรรมการกองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์
- ที่ปรึกษากองทุนศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์
- นายกสมาคมชกเกียนแห่งประเทศไทย
- รองประธานกรรมการพิจารณารางวัลสัญญา ธรรมศักดิ์ ประจำปี 2554 เพื่อสรรหา
คัดเลือกนักกฎหมายดีเด่นและนักศึกษากฎหมายดีเด่น
- กรรมการมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม
(www.library.coj.go.th)

ประวัติ

ดร.ธรรมนุญ พิทยาภรณ์ (Dr.Thammanoon Phitayaporn)

การศึกษา

- ปริญญาตรีทางกฎหมาย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525-2528
- เนติบัณฑิตไทย 2530
- ปริญญาโททางกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529-2532
- ปริญญาโททางกฎหมาย Yale University (Asia Foundation scholar) 2536-2537
- ปริญญาโททางกฎหมาย Columbia University (Fulbright scholar) 2538-2539
- ปริญญาเอกทางกฎหมาย Columbia University (Fulbright scholar) 2538-2539

การทำงาน

- ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา
ทำงานที่สถาบันวิจัยและพัฒนาสคดี สำนักงานศาลยุติธรรม

ประสบการณ์การทำงาน

- ผู้พิพากษาทำงานที่ศาลอาญา, ศาลแพ่ง, ศาลแขวงพิษณุโลก, ศาลแพ่งกรุงเทพใต้, กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา 2534 - 2540
- ผู้พิพากษาทำหน้าที่ผู้อำนวยการบริหาร สำนักวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม (กองวิชาการ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ) 2540 - 2543
- ผู้พิพากษาทำหน้าที่ผู้อำนวยการบริหาร สำนักเร่งรัดข้อพิพาท (สถาบันอนุญาโตตุลาการ) สำนักงานศาลยุติธรรม 2544 – 2547
- บรรณาธิการวารสารกฎหมายของเนติบัณฑิตยสภา (เนติบัณฑิตย) 2543 – 2545
- กรรมการพิจารณากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลง TRIPs
- กรรมการเตรียมการในเจรจาข้อตกลง FTA ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา
- อนุกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันและการบังคับหลักประกัน
- ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการพิจารณามาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของชาติ
- กรรมการพิจารณาแยกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- อนุกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล
- กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลสูง
- อนุกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการส่วนวิธีพิจารณาความแพ่ง
- รับผิดชอบโครงการวิจัยเรื่อง การปฏิรูประบบงานศาล
- รับผิดชอบโครงการวิจัยเรื่อง ระบบบริหารจัดการคดี (Case Management)
- รับผิดชอบโครงการวิจัยเรื่องระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (Court-Annexed Mediation)
- รับผิดชอบโครงการวิจัยเรื่องระบบบันทึกคำพยานของศาลและอนุญาโตตุลาการ

- ผู้วิจัยในโครงการการนำระบบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ไปใช้ในศาลยุติธรรม
- ผู้แทนหน่วยราชการไทยในการประชุมคณะกรรมการการค้าระหว่างประเทศขององค์การสหประชาชาติ (UNCITRAL) ในการยกร่างข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายแม่แบบเกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ,กฎหมายล้มละลาย,กฎหมาย E-Commerce,กฎหมาย E-Signature ฯลฯ
- ทำหน้าที่ Rapporteur ในการประชุมคณะกรรมการการค้าระหว่างประเทศขององค์การสหประชาชาติ (UNCITRAL) ในการยกร่างกฎหมายแม่แบบในเรื่องกฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ
- ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมในการประชุมอาเซียน เรื่อง การนำอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้ายไปใช้ปฏิบัติ

ตำรา

- เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา หน่วยที่ 1 – 8 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทความ

- กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจรูปแบบใหม่
- การปฏิรูประบบงานศาล : ประสบการณ์ของสหรัฐอเมริกา
- การปฏิรูประบบงานศาล : ประสบการณ์ของประเทศไทย
- การบริหารจัดการคดีเพื่อรองรับการพิจารณาคดีครบองค์คณะและการพิจารณาคดีต่อเนื่อง
- การพัฒนาระบบงานศาลในประเทศไทยและประเทศไทย : การใกล้เคียงและระบบบันทึกคำพยาน
- Strengthening the Independence and Efficiency of the Judiciary in Thailand (A paper presented at the 8th ASEAN Law Association General Assembly, Nov. 29, 2003 – Dec.2, 2003, Singapore)
- ระบบอนุญาโตตุลาการของโลกในทศวรรษหน้า
- กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญยังมีผลใช้บังคับอยู่หรือไม่ (บทความลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี)

งานวิจัย

- Rule of Retroactivity ตามอนุสัญญากรุงเบิร์นและข้อตกลง TRIPS
- เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกวุฒิสภาเรื่อง ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. : ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายแม่แบบของ EBRD และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา
- มุมมองของนักกฎหมายในการนำแนวความคิดนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economic) มาใช้ในประเทศไทย

สถานที่ทำงาน

- สถานะทางกฎหมายของกิจการร่วมค้า (Joint Venture)
- สถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 0-2512-8091 โทรสาร 0-2512-8065 Email: thammanoon.p@ hotmail.com.